

Ce

Ni

os
ko
ze
gr
ko

Ja
se

ki
ni
wi
di
ni
zi
si
wi
ci
gi
ni

wi
pi
ci
te
zi
gi
je
ni
ke
bi

wi
zi
ni
ri
wi
si
di
ni
si
li
ni
bi
fi
ni
ni
oi
ni
wi
ji
ni

si
wi
ni
oi
si
li
ni
bi
fi
ni
ni
oi
ni
wi
ji
ni

ad. R. 912. 1907
1930. 254-278

Cena egz. 20 groszy.

Nakład 40000 egzemplarzy.

Dziś 24 strony.

DZIENNIK BYDGOSKI

Wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt.
Do „Dziennika“ dołącza się co tydzień „TYGODNIK SPORTOWY“.
Redakcja otwarta od godziny 8—12 przed południem i od 5—6 po południu.
Redaktor naczelny przyjmuje od godziny 11—12 przed południem.
Rękopisów niezamówionych nie zwraca się.
Redakcja i Administracja w Bydgoszczy, ulica Poznańska 29/30.
Filje: w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 2 — w Toruniu, ul. Mostowa 17
w Grudziądzu, ul. Grobłowa 5.

Przedpłata wynosi w ekspedycji i agenturach 3.15 zł. miesięcznie,
9.45 zł. kwartalnie; przez pocztę w dom 3.54 zł. miesięcznie, 10.61 zł. kwartalnie.
Pod opaską: w Polsce 7.15 zł., za granicę 9.65 zł. miesięcznie.
W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie,
strajków itp., wydawnictwo nie odpowiada za dostarczanie pisma,
a abonenci niemają prawa do odszkodowania.

Telefony: Redakcja 326, Naczelny redaktor 316, Administracja 315, Buchalterja 1374. — Filje: Bydgoszcz 1299, 699, Toruń 800, Grudziądz 294.

Numer 254

BYDGOSZCZ, sobota dnia 1 listopada 1930 r.

Rok XXIV.

Przeor O. O. Paulinów na Jasnej Górze

19

oświadczył przedstawicielom częstochowskiej organizacji Chrześcijańskiej Demokracji, co następuje: „Kościół pozostawia każdemu katolikowi całkowitą swobodę głosu z kategorią jednak wyłączeniem popierania wrogów kościoła. **Kościół stoi zdala od polityki.** Uważam jednak, że wszystkie ugrupowania katolickie powinny dążyć do porozumienia. Porozumienie to jest tembardziej konieczne, że zewsząd gromadzą się groźne dla naszej Ojczyzny chmury. Stworzenie na terenie parlamentu polskiego **silnego bloku stronnictw katolickich** wyjdzie na korzyść kraju, kościoła i obywateli.“ — Wobec tego polecamy listę **Katolickiego Bloku Ludowego** numer

Niebezpieczeństwo.

Jaki ma być awantur przedwyborczych sens i koniec? — Rozwydrzenie trzeba koniecznie powściągnąć.

Jesteśmy jedyną w Polsce partją, która nie tworzy bojówek partyjnych i nie rozbija przeciwnikom wieców, nawet tam, gdziebyśmy tego z łatwością dokonać mogli. Czego to dowodzi? Oto nie czego innego jak głębokiej wiary w **zwycięską potęgę wielkiej idei**, której służymy i której brudnymi metodami walk partyjno-politycznych splamić nie chcemy. Jesteśmy wrogami wszelkiego **gwałtu** i dlatego w naszej polityce go nie stosujemy.

Stosują go jednak przeciwnicy nasi w stosunku do nas. Ale i to nas nie przeraża, gdyż wszelki gwałt prędzej czy później zwrócić się musi przeciwko temu, który się go dopuszcza. **Siła fizyczna jeszcze nigdy na trwałe nie zmogła siły duchowej.** Chwilowe i pozorne jej powodzenie w zmaganiu się z siłami duchowymi zawsze kończyło się jej klęską. Tak było w przeszłości i tak będzie w przyszłości.

Gdy patrzmy na **obecny stan walki wyborczej w Polsce**, odnosimy wrażenie, że **jednak Polacy niczego się nie nauczyli z swej historii.** Przeszłość przedrozbiorową żywo przypominają i nasze wiece i nasze obozy polityczne. Pierwsze nazywały się dawniej sejmikami, a drugie familjami, których interesy tak długo się z sobą zmagaly, dopóki w nich Polska nie utonąła. Rolę ówczesnej ciemnej szlachty, która się „familjom“ wysługiwała, czapką i papką jedynała stronników, a przeciwników szablami siekła.

Dziś tę rolę spełniają **najemni agitatorzy**, na których dobór niestety zbyt mało się zważa. Im głupszy i bezczelniejszy, tem lepiej. Zamiast szabli taki osobnik ma zwykle „spluwę“ lub inną nowoczesną broń. W argumenty ideowe zapatrzony jest zwykle skąpo, bo jego mocodawcy sami miewają zwykle mętne pojęcie o tem, co to jest idea.

Nie dziw tedy, że **terenem walki nie są prawie wcale objęte dziedziny duchowe.** I dla tego to właśnie obecna walka przedwyborcza — jak zresztą wszystkie dotychczas w wolnej Polsce — przedstawia wstrętne **widowisko.** A szkoda, bo mogło być inaczej. I tu z wielką przykrością stwierdzić nam przychodzi, że nie stanął na wysokości ten obóz, który mieni się być wyrazicielem myśli państwowej przez to, że z rządem współpracuje. Choć w takim pojmowaniu sprawy tkwi gruba pomyłka, to jednak możnaby uznać za rzecz słuszną dążenie do współpracy z rządem, gdyby nie kompromitujące metody, jakimi się obóz przychylny rządowi posługuje.

Wypęda on djabła belzebubem. Zwalczając rzekomo partyjnictwo sam rozdemuchuje zarzewie partyjnictwa. Od endemicji, którą tak nienawidzi, przejął jej zgubne metody i narowy, a od socjalistów to wszystko, czego u pierwszych nie znalazł.

W tych warunkach **gubią się właściwe cele walki wyborczej**, w chaosie roz-

Głos Księdza Prymasa.

Na listy wyborcze stronnictw zwalczających Kościół św. katolikom głosować nie wolno!

Ks. Prymas Polski kardynał dr. Hlond wydał do duchowieństwa archidiecezji gnieźnieńsko-poznańskiej okólnik, w którym pisze m. in.:

„W związku z nadchodzącymi wyborami do Sejmu i Senatu oraz w trosce o dobro ojczyzny i powagę Kościoła zarządzam co następuje: Wielebne duchowieństwo pouczy z ambony wiernych, że w nowoczesnym ustroju państwowym jest **obowiązkiem katolików** wybierać zgodnie z konstytucją i uczciwością chrześcijańską takich posłów i senatorów, którzy swojemi przekona-

niami i swoim życiem poręczają, iż w dziedzinie ustawodawczej **bronąć będą prawdziwych interesów państwowych i wiary św.** Wychodząc z tego zasadniczego obowiązku, wskażą Wielebni Księża na to, że uprawnieni do wyborów obywatele i obywatelki mają **obowiązek pójść do urny i oddać głos na kandydatów, jak wyżej, i że niezgodne z sumieniem katolickim jest głosowanie na listy wyborcze stronnictw, które programowo zwalczają wiarę św. i Kościół katolicki i dążą do szkodliwych dla państwa i społeczeństwa wywo-**

Świętości nie szargać!

Częstochowa, 31. 10. (Tel. wł.) Przeor OO. Paulinów na Jasnej Górze ks. Markiewicz ogłosił sprostowanie, w którym stwierdza, że **plotką jest wiadomość, która ukazała się w pismach sanacyjnych, jakoby zalecał głosowanie na BB** W swem oświadczeniu ks. przeor wy-

wał jedynie do zjednoczenia stronnictw katolickich.

Sanacyjne jednodniówki wyborcze w rodzaju „Dnia Bydgoskiego“ dopuścili się **nadużycia**, podając wczoraj „proroczy głos z Jasnej Góry — **każe popierać listę BB**“.

Prusy Wschodnie ufortyfikowane wbrew postanowieniom traktatu wersalskiego.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Berlin, 31. 10. W dniu dzisiejszym dotychczasowy szef Reichswehry generał Heye przeszedł w stan spoczynku, ustępując miejsca swojemu następcy generałowi von Hammerstein-Equort. W związku z przejściem na emeryturę generała, minister Reichswehry Gröner opublikował list, w którym wyraża **Heyemu uznanie** przede wszystkim za zasługi poniesione na stanowisku **dowódcy I dywizji wschodnio-pruskiej.** Trzeba bowiem wiedzieć, iż nikt inny tylko właśnie Heye, jako dowódca wojsk wschodniopruskich dokonał zakrojonego na wielką skalę ufortyfikowania tej prowincji granicznej. W nocie generała Walcha, przewodniczącego międzysojuszniczej wojskowej komisji kontrolnej, doręczonej 2 lipca 1926 r. komisarzowi rozbrojeniu Rzeszy wyliczone zostały szczególne ówczesne uchybienia rozbrojeniu Niemiec w okręgu dowództwa I dywizji. Okazało się wówczas, iż Heye łamiąc najoczywistej traktat wersalski dokonał w tajemnicy silnego ufortyfikowania Prus

Wschodnich, w szczególności zaś przeprowadził

nowoczesne fortyfikacje Królewca przez zbudowanie wysuniętego łańcucha, zawierającego **72 nowych żelazobetonowych stanowisk dla piechoty.**

Protest komisji kontrolnej, domagający się zniesienia fortyfikacji wschodniopruskich, których **ofensywny charakter przeciw Polsce**

Miasta i wsie na Niemieckim Śląsku zagrożone.

Berlin, 30. 10. (PAT.) Po chwilowym spadku wód na obszarze objętym **powodnią sytuacja obecna jest dość poważna.** Według wiadomości, nadchodzących z miejsc, położonych w górach nastąpiła nagle zmiana temperatury. **Wielkie złoza śniegu spadły w ostatnich dniach** zaczynają gwałtownie topnieć. Poza tem wszędzie padają znow deszcze.

nie pozostawił żadnej wątpliwości, niestety istniał w swej najważniejszej części tylko na papierze. W styczniu 1927 r. w wyniku zręcznych machinacji dyplomatycznych Stresemana, sojusznicy przyznali Niemcom prawo „modernizacji“ swych twierdz wschodnich. Z prawa tego korzystają odtąd Niemcy skwapliwie, o czym świadczą miljonowe sumy przeznaczone corocznie na cel powyższy w budżetach ministerstwa Reichswehry. Wraz z Heyem odchodzi więc człowiek, który **przemienił Prusy Wschodnie na obóz warowny** i dokonał jednego z największych wyłomów w rozbrojeniu dziele traktatu wersalskiego. AR.

Od biskupa śląskiego ks. Stanisława Adamskiego

otrzymaliśmy następujące pismo:
Poznań, dn. 28 października br.
Szan. Redakcja
„Dziennika Bydgoskiego“
Bydgoszcz

Z okazji mej nominacji na Biskupa Śląskiego i zarazem mej konsekracji Szanowna Redakcja była łaskawą bardzo życzliwie dla mnie w Swem umieszczyć piśmie słowa.

Dziękując najserdeczniej zarówno za uznanie jak i za pomoc, którą w dotychczasowej mej pracy bardzo obficie doznawałem od prasy, proszę i nadal o życzliwość, która na nowem polu mej działalności, bardzo obfitem w trudności i przeszkody, tem więcej będzie mi pożyteczną.

Łączę wyrazy głębokiego szacunku
† Stanisław Adamski
Biskup Śląski.

W Ostrowie skreślono z naszej listy Korfantego.

Ostrów, 30. 10. (Tel. wł.) Komisja wyborcza w Ostrowie **zatwierdziła listę Ch. D.** czyli t. zw. **Katolickiego Bloku Ludowego**, ale **skreśliła z niej kandydata czołowego Korfantego.**

wydrzenia ginie idea państwowa, zaciemnia się przyszłość kraju. Jedni twierdzą, że wyborów przegrać nie mogą — a co będzie, jak przegrają? — drudzy już z góry zapewniają, że Sejm nie będzie reprezentował istotnych nastrojów kraju, jeżeli „rumuńskie“ wybory dadzą zwycięstwo obozowi rządowemu. **Z góry więc podkłada się ogień** pod ten gmach, na którym pracujemy w walce wyborczej. Jeszcze nie wiemy,

jakie będą wyniki obecnych zmagają, a obie strony zapowiadają, że ich nie uznają. Druga zapowiedź wynika niestety logicznie z pierwszej, a obie porówny noszą w sobie niebezpieczne zarzaki.

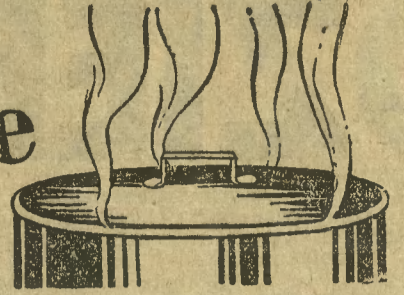
Jak się w tych warunkach zachować winien rozumny obywatel-katolik? — Odpowiedź na to daje nam profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego Władysław

konopczyński. Pisze on: „**Obowiązkiem Polaka-katolika jest chwalić w postępowaniu sanacji to, co się zgadza nie tylko z dobrem Kościoła i Ojczyzny, ale także z etyką katolicką w życiu publicznem; ganić, choćby pod grozą represyj to, co się z niemi nie zgadza.**“

Oto jedynie rozumna i do celu prowadząca polityka. Prowadziliśmy ją zawsze w naszym piśmie i nie zaniechamy jej, choćby z wszystkich stron gro-

Gotować bieliznę 20-30 minut w przykrytym kotle

CENA PACZKI W SPRZEDAŻY 74:1-

27826

my w nas bili. Zawsze uznawaliśmy wszystko dobre, co rząd robił, a ganiłszy otwarcie to, co w sumieniu swoim za błędne i szkodliwe dla kraju uważaliśmy. Nie nasza wina, że zbyt często ganić musieliśmy, choć czyniliśmy to zawsze w sposób umiarkowany. Tem przykrejszą jest więc dla nas rzecz, że pewne żywioły z obozu rządowego wręcz nas do opozycji pchają. Jakby obóz opozycyjny jeszcze nie był dosyć silny!

My jednak z raz zajętego stanowiska nie zejdziemy i wyteżymy wszystkie siły, aby Chrześcijańska Demokracja także w przyszłości odegrała rolę, do której jest powołana. Nieraz w przeszłości niedalekiej łagodziła w powodzeniu tarcia w łonie Sejmu i zapobiegła niejednemu przesileniu lub jego zaostreniu. Więc i w przyszłości Chrześcijańska Demokracja musi być pomocą, po którym przejdą ku sobie powaśnieni Polacy i podadzą sobie dłoń dla wspólnego dobra.

Dlatego rolę Chrześcijańskiej Demokracji uważamy za tak wspaniałą i godną, aby ją poparli z wszystkich sił **najlepsi w narodzie**.

Po wyborach przyjdzie opamiętanie, ostygną namiętności, ucichną ci, którzy z wyborów żyją — po części wielkie kanalie — a wtedy musi wziąć rozważa górę i w całej okazałości staną przed oczyma opinii te straszne błędy i grzechy, które w okresie przedwyborczym ołowiem ciążyą na całym życiu publicznym. Niech przywódcy poszczególnych ugrupowań, a zwłaszcza tych, które — istotnie czy pozornie — reprezentują myśl państwową, uprzytomnią sobie, że **rachunek sumienia** może być straszny. Zatem w ostatniej jeszcze chwili nawołujemy do porzucenia zgubnych metod gwałtu i terroru — gdziekolwiekby były stosowane.

Zwłaszcza **kłamstwa w prasie** na temat metod politycznych przeciwników powinny jednak nieco być złagodzone. Zwykle bowiem dzieje się tak, że „przyganiał kociół gąrnkowi, a sam murzy“.

O **czem się zapomina i czego się nie docenia**. Na ważny moment w życiu państwa zwraca uwagę warszawska katolicka „Polska“. Piszę ona:

„W życiu polskim trwa walka nie tylko pomiędzy sanacją i lewicą. Istnieje jeszcze **obóz umiarkowany**, który wie czego chce, ma jasny i wyraźny program. Obóz ten, mimo wszystko, wyjdzie z wyborów wzmocniony — jest to **obóz przyszłości**. Gdyby nawet udało się obozowi pomajoremu zgnieść lewicę — pozostanie jeszcze przeciwnik w postaci obozu umiarkowanego...“

A dalej:

„W tych warunkach — **przyjść musi chwila, gdy na losach Rzeczypospolitej zawależy może głos obozu umiarkowanego** i to w stopniu silniejszym, niżli dzisiejsze stosunki przypuszczają pozwalają.“

Nie zawsze ludzie kierują wypadkami, chociaż sądzą, że tak czynią, nieraz wypadki kierują ludźmi.

Są hasła i bliższe i dalsze, na które czas jeszcze nie przyszedł, ale przyjść musi niedługo.

Dlatego z myślą o przyszłości ludzie o przekonaniach umiarkowanych, ludzie praworzadność i ład społeczny stawiający na pierwszym miejscu, zwłaszcza katolicy nie z imienia tylko — nie powinni mieć wahań, nie powinni ulegać pesymizmowi, ale wierząc w pomyślne jutro Polski — w akcji wyborczej działać zgodnie ze swym sumieniem. To nakaz chwili!“

Tak pisze katolicka „Polska“ i któżby jej nie przyznał racji? Obóz umiarkowany — to przedewszystkiem Chrześcijańska Demokracja, idąca do wyborów jako **Katolicki Blok Ludowy**.

Wódz Rusinów w Polsce utrzymywał stosunki z wrogami państwa polskiego.

Lwów, 31. 10. (PAT.) W związku z wykrytymi w czasie rewizji materiałami w sekretarjacie partii Undo władze bezpieczeństwa przeprowadziły dziś rewizję w mieszkaniu prezesa Undo, **byłego posła dr. Dymitra Lewickiego** i sekretarza generalnego tej partii **Lubomira Makaruszki**. Wobec wykrycia przy rewizji materiałów, wskazujących na **niezłobienie na związek obu tych działaczy z czynnikami zewnętrznymi, prowadzącymi akcję na szkodę państwa polskiego**, Lewicki i Makaruszka zostali aresztowani. Sprawa została przekazana władzom sądowym.

*
Uwięziony został w okręgu Ilza **Andrzej Duro**, b. poseł na Sejm, jeden z czołowych

kandydatów Związku Obrony Prawa i Wolności Ludu.

Na polecenie władz został zawieszony w pełnieniu swych obowiązków **zastępca burmistrza w Kościanie** i kandydat z listy Str. Narod. **Marcin Dunaj**.

*
Tarnopol, 31. 10. (PAT.) Na polecenie sędziego śledczego w Czortkowie został aresztowany były senator z Undo **Wasył Baranyk** z Zaleszczyk. Aresztowanie Baranyka pozostaje w związku ze sprawą karną byłego posła ks. **Kunickiego**.

(Uwaga red.: Według kolejności są to numery **73, 74 i 75** aresztowanych byłych posłów i senatorów).

Krewka młodzież akademicka wybija szyby w redakcjach.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Warszawa, 31. 10. Wczoraj wieczorem odbył się w Warszawie niezwykle burzliwy wiec zorganizowany przez Akademicki Narodowy Komitet Wyborczy. Na wiecu tym przemawiali **profesor Rybarski** oraz przedstawiciele **Obozu Wielkopolski**. Podczas przemówienia jednego z mówców **grupa sanacyjna**, składająca się z kilkunastu osób **schwyciła krzesła i poczęła nimi bić osoby**, znajdujące się w pobliżu oraz **rzucając próbówki z gazu**. Wywiązała się ostra bójka. Gdy wkroczyła policja **bojówka sanacyjna opuściła salę**, młodzież zaś odśpiewała hymn państwowy i Rotę. W chwili, gdy przemawiał prezes Warszawskiej Bratniej Pomocy zjawił się komisarz policji i zażądał od przyzwydum rozwiązania wieca. Policja nalegała, tak że **wiec rozwiązano**. W tym czasie rozległ się na ulicy **śpiew Pierwszej Brygady i padły dwa strzały**

ku stronie ku wychodzącym oraz posypał się na nich grad kamieni. Sprawcy napadu wyrządzili gmachowi techników poważne szkody. Przed gmachem **szwadron konnej policji zaczął usuwać publiczność z ulicy**,

przyczem kilka osób zostało pokaleczonych. Aresztowano kilku akademików między innymi prezesa Bratniej Pomocy, **Curtiusa**. Mimo interwencji ks. biskupa Szlagowskiego, który wraz z delegacją młodzieży udał się do policji śledczej, **Curtiusa nie wypuszczono z aresztu**.

Jednocześnie z awanturami na wiecu, jakaś grupa ludzi zaatakowała budynek w którym mieści się „**Gazeta Warszawska**“. Była to **bojówka sanacyjna**, która przypuściła szturm do bramy. Nie mogąc się dostać do wnętrza **wybito szyby kamieniami**. Oddano też kilka strzałów. Po drodze wybito również szyby w administracji „**ABC**“.

Trzęsienie ziemi we Włoszech.

Ogromne szkody. — **Kilkadziesiąt osób zabitych i rannych.**

Rzym, 30. 10. (PAT.) Dziś rano w kilku miejscowościach odczuto wstrząsy podziemne. W Ankonie zawałiło się kilka domów, a wiele uległo uszkodzeniu. Kilka osób odniosło rany. Władze zorganizowały niezwłocznie akcję ratunkową.

Ankona, 30. 10. (PAT.) Stefani. Skutkiem trzęsienia ziemi dwie osoby zostały zabite, zaś 60 rannych. W Sinigalja i okolicy zabitych zostało około 20 osób. Straż ogniowa, żołnierze i milicja prowadzą akcję ratowniczą z ogromnym zapalem. W jednej ze wsi w pobliżu Ankony zginęły 3 osoby.

Węgry chwalą polską gospodarke.

Budapeszt, 30. 10. (PAT.) W węgierskim towarzystwie dla polityki zagranicznej Vegh wygłosił odczyt o **stosunkach gospodarczych w Polsce**, w którym m. in. wskazał, że Polska pod względem wielkości majątku narodowego

jest szóstym zrędu państwem w Europie. Prelegent podkreślił sukces odniesiony przez rząd polski na polu polityki finansowej, a następnie zaznaczył, że bilans Polski w ciągu ostatnich 4 lat był aktywnym, poczem podniósł rozwój gospodarczy, rolniczy oraz przemysłowy Polski. Na odczycie obecny był m. in. konsul p. dr. Strakosz.

Chłop się rozmyślił.

Do okręgowej komisji wyborczej nr. 47 — Rzeszów — Jarosław, zgłosił się b. poseł na sejm **Marcin Socha** (Stronnictwo Chłopskie) i oświadczył, że umieszczony został na liście kandydatów do Sejmu, zgłoszonej przez Centrolew i opatrzonej numerem 7 wbrew swojej woli, wobec czego, prosi o skreślenie go z tej listy, gdyż nie zamierza z ramienia Centrolewu kandydować do Senatu.

Lista Centrolewu w okręgu rzeszowskim została wobec tego przez komisję wyborczą unieważniona.

Prezydent m. Będzina w niełasce u rządu.

(PAT.) Do urzędu prokuratorskiego przy sądzie okręgowym w Sosnowcu wpłynął wniosek ze strony władz administracyjnych o pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prezydenta miasta Będzina inż. **Artura Michela** za antypaństwowe przemówienia, wygłoszone na pogrzebie **Stanisława Płodowskiego** w Sosnowcu w dn. 7 października br.

Czerwony kolejarz nawrócił się (?)

(PAT.) Przywódca PPS CKW na okręg kaszubski i radny miejski z tej partii w **Tczewie**, **Teofil Kruczkowski** wystąpił z PPS.

Unieważnienie listy Katolickiego Bloku Ludowego w Grudziądzu.

W okręgu wyborczym Grudziądz zatwierdzono listy: 1 — BBWR, 4 — Stronnictwo Narodowe, 7 — Centrolew. Unieważnione zostały listy: 19 — **Katolicki Blok Ludowy** (na 100 podpisów skreślono jako nieczytelne 71), niemiecka i komunistyczna.

Minister Składkowski w Grudziądzu.

Dzisiaj bawi w Grudziądzu w towarzystwie woj. **Lamota** minister spraw wewnętrznych **Składkowski**.

Przemsza i Warta znacznie wezbrały.

Będzin, 30. 10. (PAT.) W związku z ostatnimi opadami atmosferycznymi woda na rzece **Przemszy** i **Brymcy** w Zagłębiu Dąbrowskim znacznie się podniosła. Pod **Siewierzem** woda **Przemszy** zagrażała mostowi, jednak przedsięwzięte przez władze kroki zabezpieczyły most przed uszkodzeniem. W **Będzinie** na jednej z ulic nadbrzeżnych woda zalała kilka piwnic, tak, że musiało wezwać pomocy straży ogniowej. Zagrożone są również niektóre kopalnie, położone w pobliżu rzek. Zarządy tych kopalń wydały nakaz sypania wałów ochronnych. W powiecie zawierciańskim woda na rzece **Warcie** wezbrała znacznie. W niektórych miejscach plynie ona na poziomie szos. Szkód dotychczas nie zanotowano.

Poznański Bank
dla Handlu i Przemysłu
SP. AKC.
Oddział w Bydgoszczy, Dworcowa 96 / TELEFONY: 464, 465, 445
Przyjmuje wkłady złotowe i dolarowe za wysokim oprocentowaniem
Wykonuje wszelkie transakcje bankowe

Jak można się wzbogacić?

Czy należy grać?

Na powyższe pytanie należy wręcz twierdząco odpowiedzieć. Podobnie możnaby się zapytać, czy chory może wyzdrowieć; owszem, lecz tylko wtedy, gdy podda się należytej kuracji i to u odpowiedniego lekarza. Wygrać zaś może tylko ten, kto gra i to w odpowiedni sposób.

Jest rzeczą stwierdzoną, że im wyższa kultura danego narodu, tembardziej rozwinięta jest u niego chęć gry i zakładu. Nigdzie więcej nie grają jak w Anglii. Dziwnem się to może wydać pozornie, lecz przy bliższym rozpatrzeniu można znaleźć głębsze tego powody. Społeczeństwo bowiem oświecone potrafi zdobyć sobie jasny sąd o każdej sprawie i rozróżnić między jednym a drugim rodzajem gry.

Gra, o której tu mówić chcemy, ma tylko nazwę wspólną grom hazardowym, demoralizującym ludzi i niszczącym im normy. Przy tych grach można wiele stracić, podczas gdy szanse wygranej są małe i zawsze zupełnie przypadkowe. Natomiast przy zakładach, a w znacznej mierze i przy loterii klasowej jest pewna część szans wygranych w pewnych granicach określona i niezmienna.

Należy przeto zapoznać się z możliwościami wygranej, jakie zapewnia 22-a Loteria Klasowa. Nie wszystkim wiadomo, że do bieżącej loterii zmieniła Generalna Dyrekcja Lot. Państw., po objęciu urzędu przez nowego dyrektora, plan gry w tak korzystny sposób, iż Polska Loteria Państwowa wysunęła się na czoło loteryj świata. W szczególności powiększono znacznie ilość tudzież wysokość głównych i średnich wygranych.

W ciągu jednej loterii zostaje rozlosowanych pomiędzy uczestników nie tyle jaka suma, bo aż 32 miliony złotych. Zdumiewającym jest wszakże, że około 2.000 graczy otrzymuje od 1.000.000 do 1.000 zł, a przeszło 5.000 po 500. To wystarcza, by całą gminę ludzi zasypać potakami złota. Zdamy sobie sprawę z znaczenia tego, jeśli uwzględnimy, że co drugi los wygrywa!

Położono zatem definitywnie koniec systemowi obdarzania jednego lub kilku nawet szczęśliwców masą pieniędzy, podczas gdy innym ni grosz nie przypadł w udziale.

Również i ilość wielkich wygranych jest tak wielka, iż dziwić się jeno wy-

pada skąd bierze się tyle głównych i średnich wygranych: 400.000, 300.000, 200.000, 200.000, 100.000, 100.000, 100.000, 100.000, 100.000, 2 po 75.000, 7 po 50.000, 5 po 25.000, 14 po 20.000 itd. itd. Największym wydarzeniem Loterii jest bezsprzecznie główna wygrana wraz z premją, która w szczęśliwym wypadku może przypaść na jeden los w niebywalej wysokości

1.000.000 złotych.

Kolektura Loterii Państwowej mogłaby łatwo zaspokoić ciekawość tych, którzy pytają „... skąd ci ludzie biorą tyle pieniędzy?“, jednak obowiązująca tajemnica kolektorska nie pozwala na podawanie nazwisk wygrywających do powszechnej wiadomości. Pytanie pozostaje bez odpowiedzi, a tylko na ucho opowiadają sobie o tych, którzy pewnego dnia otrzymali od największej i najszcześniejszej Kolektury Lot. Państwowej „Nadzieja“ we Lwowie, w zamkniętej kopercie list następującej treści: „Mamy przyjemność donieść WPa-nu, że na Jego los Nr... padła w klasie... wielka wygrana w kwocie zł.... Równowartość tejże może WPań podjąć w na-

szej kasie za okazaniem losu wygranego“. Tego rodzaju listy uszczęśliwiły już wiele rodzin, tysiącom ludzi przynosząc radość, szczęście i zapewnioną przyszłość.

Niech zatem każdy, kto otrzyma ofertę kupna losu Loterii rozważy dobrze, czy nie jest lekkomyślnością niewykorzystanie takiej sposobności. W dzisiejszych czasach jedynie mądra i rozważna jest decyzja poświęcenia kilku złotych na kupno szczęśliwego losu Państwowej Loterii Klasowej.

Wybrać należy kantor, mający ogólnie największą sumę wygranych. Kantorem takim, który jest największą i najszcześniejszą Kolekturą w kraju, jest „Nadzieja“, Lwów, Sykstuska 6, zwłaszcza, że w ostatnich loterjach sprzyja jej niebywale szczęście. Możliwość wygranych zaś tam będzie największa, gdzie najwięcej losów się znajduje. Główna wygrana nie idzie wprawdzie za danym miejscem, jednakowoż z czasem to miejsce będzie miało najwięcej szczęścia, które najwięcej losów posiada. To jest fakt: im więcej losów, tem więcej szans wygranych: — statystyczny pewnik, każdemu doświadczonemu graczowi dostatecznie znany.

(k.)

W tegoroczne Zaduszki

takie szykują sobie gdy Sanacja i Centrolew.

Dr. Antoni Marczyński.

10)

Płynne Złoto

Powieść.

(Ciąg dalszy).

„Ducha“ nie złapali, resztę psów także wytruto, nawet Pika, mojego ślicznego wyżyła, w dodatku jakieś licho wtrąciło jednego z policjantów do dołu z gnojówką i biedak nogę sobie zwichnął przy tym wypadku. Pocóż więc miałam uczynnych, lecz bezradnych stróżów bezpieczeństwa publicznego narażać na nową kompromitację. Wolalam raczej zwrócić się do niezawodnego pogromcy najgroźniejszych przestępców... do pana, mistrzu!

Rafał Królik podziękował jej skinieniem głowy i zapytał o nazwiska ekonoma oraz stróża nocnego. Ekonom był niejaki Kochaut, którego ojciec zmarł przed czterema laty, administrował ogień folwarkami Augusta Turno, aż do chwili, kiedy ten wydzierżawił je Rojkowi.

— Ten drugi zaś, — ciągnęła dalej Ewa, — nazywa się Marcin Rogalik, jest u mnie stróżem nocnym, kładzie się spać o świcie, gdy fornale wstają do rannego obroku, śpi do południa, a popołudniu pełni funkcję dworskiego kowala. Bardzo sumienny, i pracowity robotnik...

— Zapewne, zapewne, skoro pracuje we dnie i w nocy... Hm, zatem jest także kowalem — dodał w zamyśleniu, oglądając znów piętno szatańskich kleszczy na rewolwerze Ewy.

— Tak, — potwierdziła. — Mamy we dworze maleńką kuźnię, do...

— Ach, kuźnia jest także we dworze, nie tylko we wsi! — przerwał z nagłym ożywieniem. — Teraz rozumiem narzecie, w jaki sposób „duch potępionego“ zdążył porobić te znaki, zanim panią służba znalazła!

W toku dalszej rozmowy, zapoznając rzekomego detektywa z osobami, z którymi miał styczność w ostatnich czasach, nie mogła pominąć milczeniem Andrzeja Barskiego. Ten młodzieniec, bawiąc w jakimś interesie swojego szefa w Krakowie, odwiedził ją, przedstawił się, jako jej daleki kuzyn i zaklął ją na wszystkie świętości, by Borów z rąk nie wypuszczała, by nie posłała na lep najkorzystniejszych pozornie propozycji, gdyż ani nie przypuszcza, jak szalenie bogate tereny naftowe tam posiada...

— „Niech pani nie kroczy śladem jej lekkomyślnego stryja, zaklinam panią“, mówił, i, prawdę powiedziawszy, niezbyt się pochlebnie o stryju wyrażał. Miał resztą rację, bo stryj August strasznie zdziwaczał, żeby dosadniej nie określać jego niektórych wczynów... Ale, ale, drogi mistrzu: o tej wizycie Barskiego u mnie, sza! Ani słowa! Gdyby się coś doniosło do Rojka, Barski, który pracuje u niego jako inżynier, wyleciałby z posady momentalnie...

— Hm, hm typek niezbyt lojalny wobec swego chlebobdawcy, jak z tego widzę.

— Krzywdzi go pan, mistrzu. To naprawdę jedyny budzący zaufanie człowiek, wśród tych przebrzydłych naftowych geszefciarzy.

— W każdym razie ma w pani dziełnego obrońcę — zauważył Rafał z uśmiechem, lekko zaprawionym zazdrością, bowiem nie uszły jego uwagi żywe błyski w oczach Ewy, gdy mówiła o Barskim, ani przelotne rumieńce na jej policzkach... — Jestem już zgrubsza zorientowany w pani stosunkach. Powiem więcej: zdemaskowanie upiora z Borów będzie dla mnie bagatelką, gdyż jego prawdziwe oblicze jest mi już znane. O tu! Tu go mam, panno Ewo. — Tu Rafał potrząsnął zwycięsko swym notesem, rzucił go nonszalancko na płytę stolika i jął zacierać dłonie. Był niezłe głodny, namyślał się właśnie, czy zaproponować Ewie, by wspólnie zjedli obiad w jakiejś tańszej restauracji, gdy nieopodal ujrzał jednego z młodszych redaktorów „Kurjera“; ów kłaniał się mu uprzejmie, ach, niebywale uprzejmie, oczywiście z tego powodu, że go zobaczył w towarzystwie tak pięknej kobiety, i zezwał pytająco w jej stronę. — Przepraszam panią na chwileczkę, — rzekł Rafał, zerwał się, jak podrzucony sprężyną i popędził na przeciw eks-kolegi; lękał się, by tamten jakimś powitalnym okrzykiem nie wyspał go przed Ewą, toteż wołał zażegnając niebezpieczeństwo w zarodku. Powiodło się na szczęście. Redakcyjny donżuan, omotany wymową Rafała, improwizującego niesłychane historie na temat pięknej dziewczyny, pozwolił się pod ramię uprowadzić z terasu do wnętrza kawiarni...

Ewa Turno została sama. Sam na sam z pozostawionym na stoliku notesem, który stał się odrazu nieprzewidywaną pokusą dla kobiecej ciekawości. Ewa nie była oczywiście tak niedyskre-

LOS Y

1-ej klasy

22 Państwowej Loterii Klasowej

są do nabycia w największej i najszcześniejszej Kolekturze w kraju

„NADZIEJA“

Lwów, Sykstuska 6.

Główna wygrana

1.000.000 zł.

Co drugi los wygrywa!

Ciągnięcie już 18 i 20 listopada br.

Ceny losów:

Czwartka zł 10.—	Polówka zł 20.—	Cały zł 40.—
---------------------	--------------------	-----------------

Wyciąć i wypełnione nadesłać!

Karta zamówień Dz. B.
Do „Nadziei“, Lwów, Sykstuska 6.
Niniejszem zamawiam

..... losów całych po zł 40.—
..... losów połówek po zł 20.—
..... losów ćwiartek po zł 10.—

Należność zł ..... uiszczyć natychmiast po otrzymaniu losów, blankietem P. K. O. dołączonym mi przez firmę do losów.

Imię i nazwisko .....

Dokładny adres .....

(27815)

Rząd angielski przeciw propagandzie bolszewickiej w Anglii.

Berlin, 29. 10. (PAT). Na posiedzeniu izby gmin minister spraw zagr. Henderson oświadczył, iż w wyniku przeprowadzonej ankiety zwrócił się do ambasadora ZSRR, z oświadczeniem, iż rząd sowiecki nie uszanował przyjętych zobowiązań powstrzymania się od uprawiania propagandy. Minister prosił więc ambasadora, aby zwrócił w sposób stanowczy uwagę rządu sowieckiego, iż kontynuowanie propagandy może narazić na niebezpieczeństwo stosunki między obu krajami. Ambasador sowiecki w odpowiedzi swej zapewnił, że rząd jego czyni i czynić będzie w dalszym ciągu wszystko, co leży w jego mocy, aby uszanować przyjęte zobowiązania, nie może on jednak sprawować kontroli nad działalnością trzeciej międzynarodówki.

tna, by wertować kartki cudzego notesu i w innych warunkach ani by doń nie zajrzała. Ale Ewa nie miała skrupułów, kiedy chodziło o jej ukochane Bory. A przecież genialny Szafaran powiedział sam, iż oblicze przestępcy jest mu już znane. „Tu go mam“, rzekł dosłownie, klepiąc swój notatnik...

Drżąca dłonią przysunęła notes i otworzyła go w tem miejscu, gdzie między kartkami leżał wsunięty ołówek. Spojrzała. I zdumiała się...

W górnej części strony znajdował się groteskowy rysunek, przedstawiający łasek świerkowy z napisem: Bory, ponad którym to łaskiem unosiło się monstrualne, skrzydlate straszdyło, w aureoli niezliczonych pytańników i wykrzykników. Potwór ten, mający kształt jak gdyby nietoperza, miał na łbie potężną papachę rosyjską, z bolszewicką gwiazdą, a przez piersi przepasany był szarfą, ozdobioną czterema kunsztownymi literami: DUCH! Poniżej, pod wielę mówiącym nagłówkiem: „LISTA PODEJRZANYCH“, figurowały kolejno następujące nazwiska: Rogers, Rojek, Immerglück, August Turno, Priwim, Amalja Gładysz, Kochaut, Rogalik, wreszcie Andrzej Barski. Ten ostatni obok zwykłego wykrzyknika, jaki znajdował się obok każdego nazwiska jego poprzedników, posiadał także emblemat, przedstawiający odwróconą gruszkę, przesyta strzałą...

— Czyżby to miało być serce? — pomyślała Ewa, stając w ponsach, nie wiedzieć z jakiego powodu. A potem ogarnęło ją zdumienie bezbrzeżne: — Ależ on podejrzewa wszystkich bez wyjątku! (Ciąg dalszy nastąpi.)

Przegląd religijny i społeczny.

Świąt Obcowanie — a katolików obcowanie.

1. WW. świętych i Dzień Zaduszny.

Potężna jest liturgia pierwszych dni listopada. Uroczystość Wszystkich Świętych i „Wspomnienie wszystkich wiernych zmarłych” — jak brzmi kościelna nazwa Dnia Zadusznego — wprowadzają nas w granice Królestwa Chrystusowego znacznie szersze niż obręb widzialnego, ziemskiego, wojującego Kościoła.

Kult Świętych i Zmarłych odegrał w historycznym rozwoju rozumienia katolicyzmu bardzo wielką rolę. Święci byli to ludzie znani w danej miejscowości, czczeni za życia dla swego miłosierdzia i dobroci nawet przez wrogów. „Pogani” przeistaczający się powoli w „katolika” rozumiał znacznie lepiej męczennika, którego znał jeszcze za życia, a którego po śmierci uznawał za pół-boga, niż duchowego, niepojętego Boga chrześcijan. Łatwiej było zrozumieć mieszkańcom danej wsi czy miasta opiekę, jaką nad nimi rozciąga ich „rodak”, święty z ich lona pochodzący, niż wielki Bóg, który „zajęty jest całym światem”. Taki święty — jak sobie wyobrażano — ma „więcej czasu” na wysłuchiwanie prośb, na „chodzenie za daną sprawą”. Stąd prawdopodobnie wielka cześć dla miejsc, gdzie znajdowały się ciała świętych, najpierw Męczenników, potem także i Wyznawców. Stąd niezliczona ilość t. zw. „martyria”, kapliczek świętych męczenników, pobudowanych na ich grobach.

A gdy lud w „martyrjach” pomieścić się nie może, przenoszą ciała świętego do kościoła, „składają” go pod ołtarzem — t. zw. „depositio” — oddają mu w opiekę kościół (tytuł kościoła), odbywają nabożeństwa u jego grobu.

Ale mieszkańcy jednej miejscowości nie bardzo wierzą, iż dany święty nimi się także opiekuje, dopóki nie mają jego ciała między sobą. Historyk prof. Duforcq opowiada, że mieszkańcy Spoleto wręcz oświadczyli biskupowi, iż nie wierzą w opiekę św. Piotra nad nimi, dopóki przynajmniej cząstki św. Piotra nie będzie między nimi. Stąd zwyczaj rozsyłania cząstek ciała świętych do wszystkich poszczególnych kościołów (parafii), na znak jedności. Stąd początek przepisu, że Mszy św. nie wolno odprawiać jak tylko na grobie, w którymby znajdowała się bodaj cząsteczka relikwii św. Męczenników.

W ten sposób religia katolicka **lokalizuje się** — bo się wciela w świętych, w wyznawców, a więc w ludzi tej wsi, tego miasta, tego kraju. Wciela się naj-

pierw w świętych, których się oficjalnie za takich uznaje, ale wciela się także w ich naśladowców, cichych, nieznanych, w kalendarzu nie zapisanych, a mimo to świętych.

Równocześnie jednak religia katolicka **uspołecznia się**, bo święci opiekują się wszystkimi braćmi i siostrami, co jeszcze na ziemi zostali. Rozwijające się zrozumienie dogmatu Świętych Obcowania obejmuje też coraz jaśniej także i dusze jeszcze „nie całkiem czyste”, ale dusze „wierne”, „dobre”, dusze czyste. W wieku X-tym odbywają się już uroczystości nie tylko ku czci Wszystkich Świętych, ale i wszystkich dusz wiernych, jeszcze w oczyszczeniu się znajdujących. Braterstwo w tych trzech „królestwach” zupełne. **Koroną jego jest osoba Chrystusa**, który jako „głowa” jednoczy wszystkie „członki”. **Wszyscy braćmi — przez Chrystusa**, wszyscy złączeni w Chrystusie, **wszyscy dziełmi jednego Boga**.

Tak wygląda pokrótce ślad dogmatu św. Obcowania w rozwoju liturgji. A w życiu?

2. Brak zmysłu społecznego u katolików.

Niema podstawy mogącej więcej wykształcić zmysł społeczny u katolików, niż właśnie wiara w dogmat o Świętych Obcowaniu. Niema zaś pola pracy więcej leżącego odłogiem, niż właśnie owo wykształcenie. **Janse-nistowski indywidualizm**, zajmowanie się tylko swoim osobistym „udoskonaleniem” zbyt wżarł się w umysły nawet niektórych szczerych katolików. Oczywiście, że pierwszym obowiązkiem jest zbawienie własnej duszy, nad nią więc najwięcej trzeba pracować. Ale praca nad własną duszą **musi iść poprzez pracę nad bliźnim** albo dla bliźniego, bo nie zawsze miłość Boga, ale **Boga i bliźniego są najwyższymi przykazaniami**.

Drugim powodem zaniku, albo raczej niewykształcenia społecznego zmysłu u katolików jest **doktryna ekonomicznego liberalizmu**, której hołdują rozmaici bankowcy, „znawcy finansów”, „organizatorzy życia gospodarczego” i tym podobni „roztropni tego świata”. Liberalizm ekonomiczny jest zabójstwem zmysłu społecznego, **trucizną cnoty, którą Kościół nazywa „miłością bliźniego”**. Ewangelją liberalizmu bowiem, hasłem wszystkich prawie bankowców i finansjerów jest **zysk**, albo mówiąc popularniej, **pieniądz**. **„Starajcie się o pieniądze, a wszystko inne będzie wam dodane”** oto ewangelja „roztropnych mężów” — „głów gospodarczych”, opar-

**Dłaczego
przoduje
wśródnie**

Dlatego, że
udoskonalone

Śniegowce i kalosze

marki „Pepege”, mimo niskiej ceny, wyróżniają się bardzo gustownym wykonaniem zewnętrznym i długo zachowują początkową **wspaniałość formy i barw**. Są **poza to bardzo lekkie i zawsze łatwe do włożenia**.

**ZĄDAJCIE WSZĘDZIE
TYLKO Z PODKOWĄ**

«PEPEGE»

27852

tych liberalizm ekonomiczny.

Te dwie fałszywe doktryny — indywidualizm i liberalizm — są przeszkodą, **dłaczego się nie rozwija zmysł społeczny**, poczucie braterstwa, jedności rodzaju ludzkiego w Chrystusie. Te dwie doktryny są też powodem, **dłaczego w różnych krajach świata szerzy się komunizm**.

Nie wystarczy widzieć niebezpieczeństwo. Trzeba umieć **wskazać środki**, jak się przed nim obronić. Kardynał Paryża **ks. Verdier**, przemawiając raz

na kongresie diecezjalnym studjów społecznych, wskazał jako środek na kształcenie zmysłu społecznego właśnie dogmat Świętych Obcowania, a następnie **naukę socjologii** i znajomość instytucji społecznych. Na tych terenach — zdaniem ks. kard. Verdiera, który jak twierdzi, opiera się na opinii Ojca św. — na tych terenach — socjologii i układu instytucji społecznych rozgrywać się będzie historia Kościoła w latach najbliższych.

Tensam.

W dniu Święta Umarłych.

Obyczaje ludowe przy pogrzebie.

Nasz polski lud rozstaje się z życiem zwykle z zupełną rezygnacją, a lęka się jedynie nagłego zgonu, lub też powolnego konania. Ponieważ lud nasz wierzy, że dzieje się to najczęściej jako kara za grzechy, przeto praktykuje różne

zabobonne zabiegi, aby uniknąć nagłej śmierci lub zbyt długiego konania.

Według wierzeń ludowych, śmierć zapowiadają zwykle różne tajemnicze oznaki, jak n. p. dziwne zachowanie się zwierząt, niewyjaśnione hałasy i stukania, spadanie obrazu ze ściany i t. d.

W razie śmierci kogoś z domowników, przedewszystkiem zawieszają się w domu wszelką pracę, ponieważ zwłoki rzucają jakby urok na wszelkie czynności w pobliżu wykonywane. Z chwilą zgonu trzeba też wszystkich śpiących w domu pobudzić, żeby nie pomarli. O śmierci zawiadamia się całą wieś.

W niektórych stronach kładą zmarłemu do trumny wszystkie należne mu rzeczy. Dawniej był zwyczaj, że około nieboszczyka stawiano jadlo i napoje. Specjalne oplakiwanie zwłok nie jest dziś już praktykowane.

Pochód pogrzebowy odbywa się według przepisów kościelnych. Zwłoki wiezie się powoli, a mowę pogrzebową wygłasza się najczęściej w drodze pod figurą. Lud nasz żałoby przeważnie nie nosi.

Każdy włościan spoczywa najchętniej na rodzinnym cmentarzu. Jest też zwyczaj, że zmarłego grzebie się twarzą ku wschodowi, ażeby nie błądził po świecie, sypie mu się mak na mogiłę. Zrywanie kwiatów z mogił jest zakazane.

W drodze ze cmentarza lęk przed duchem zmarłego zakazuje oglądania się. W domu zaś wszyscy myją się gruntownie, aby usunąć szkodliwe wpływy, jakie wydzielają zwłoki.

Zwyczaje pogrzebowe sięgają mrocznej epoki słowiańskiej i nie są w Polsce jednolite, wykazując tu i ówdzie zmiany i odchylenia.

Dr. Bronisław Nagel.

Zaduszki.

I.

Nawski Dzień, —

Dzisiejsze zaduszki mieszczą w sobie dużo elementów z czasów zamierzchłych. Uchwycimy te elementy, by następnie ująć je w jednolity barwny obraz. Na długo przed ukazaniem się Polski historycznej na widnokręgu państw o cywilizacji chrześcijańskiej, przybierają pewne elementy kulturowe stałą formę rytualną i wytwarzają się specjalne święta ku czci zmarłych.

W Polsce posiadały one prócz pewnych składników ogólnoludzkich cechy lokalne, zabarwione specjalnymi warunkami bytowania plemion lechickich.

Uspołecznienie ludu polskiego w znacznym stopniu przyczyniło się, do rychłego dojrzenia osobnych świąt, ustanowionych ku czci zmarłych.

Z nich najbardziej znany jest nam obchód dziadów, wszyscy znamy go bowiem z „Dziadów” Mickiewicza. Dziś przypatrzymy mu się w ujęciu prostym, ale zato prawdziwie ludowym.

Cztery święta obchodzi się na cześć dziadów czyli przodków. Najgłówniejszym z nich a zarazem świętem umarłych w znaczeniu ogólnym są dziady jesienne. Nas zajmuje przedewszystkiem ta część obchodu, które lud święci niezależnie od rytuału kościelnego.

W dniu 2 listopada i w dniu następnym udają się do kościoła, gdzie odprawia się żałobne nabożeństwo. Po nabożeństwie przynoszą w ten dzień chleb i mięswo dla biednych. Następnie odbywa się uroczystość dziadów po poszczególnych domach, a podstawę jego stanowi, spożywanie odpowiednich potraw obrzędowych. Wierzą, że w uczcie tej biorą udział zmarli. Zasadniczo chodzi o to aby potraw było wiele (podają aż do piętnastu potraw). Obowiązkowo musi być wódka, pozatem każda niemal wieś inaczej zestawia potrawy. Bierzmy przykład: w powiecie bychowskim uczta nie obędzie się bez następujących potraw: 1) kanon z obwarzaneckami, 2) rosół, ćwikłę z mięsem, 3) kaszę na maśle z jajkami i twarogiem, 4) żupę z krupami i kartoflami, 5) kartoflanke, 6) kluski, 7) mięso gotowane, 8) placuszkę dla zmarłych dzieci, 9) polewkę z czosnkiem, 10) marchew albo pasternak na mleku, 11) twaróg ze śmietaną, 12) jajecznicę i 13) kaszę. Potraw tych przygotowanych — dla spożycia z dziadami (zmarłymi), przedtem zjadać nie wolno, a gospodyni powinna, po spróbowaniu ich, spluwać na ziemię. Przed rozpoczęciem biesiady bierze gospodarz świecę w jedną rękę oblepwszy ją placuszkami, a w drugą — bułeczkę, obchodzi, jak przy obrzędzie weselnym, trzy razy naokoło stołu i wypomina przyetem imiona bliskich i dalekich krewnych. Dziady jesienne, pod wpływem zamierania życia w przyrodzie nastrojają ludzi szczególnie obrzędowo. Przygotowania do samego święta obejmują porządki tak w izbie jak i na podwórzu. Tu mycie ścian, podłóg, ławek, stołu, szczególnie zaś

kał, pokucie i zapiecek, tam układa się drzewo, narzędzia rolnicze i t. p. Gorliwość objawiająca się w tych przygotowaniach, wskazują na wielki szacunek, który lud żywi dla dusz zmarłych. Mają one się czuć dobrze w należycie uporządkowanym domostwie i przy dobrym jadle.

Następnego dnia kąpią się wszyscy lub myją i ubierają się w szaty odświętne. Także dla dziadów stawia się wiadro wody na ławce, by i oni mogli się obmyć przed wieczem. O zmroku już nikt nie wychodzi na ulicę wsi. Wieczorem gromadzi się w izbie cała rodzina razem z zaproszonymi gośćmi. Powaga cechuje uroczystość. Ojciec rodziny zapala świecę, przylepia ją na pokucie i odmawia modlitwy. Wzywa dusze zmarłych nie wymieniając imion; wódka jest już nalana, z nią bowiem rozpoczyna się biesiada. „Świątynie dziady, prosim was, Świątynie dziady, idźcie do nas, jeść tu usio, szto Bóg dał, szto ja li was ochwiarował, czim tolko chata bohata. Świątynie dziady, prosim was, chadzicie, liacicie do nas.” Poczem żegnają się wszyscy odpowiadając chórem: „Bądź zdrowa, babka i wy usie”. Czasami gospodarz otwiera okno, by ułatwić duszom wejście do izby. Przy wlewaniu wódki wyleje się kilka kropli na obrus — dla dziadów. Gospodarz pije pierwszy do gospodyni: „Pijmy na zdrowyjkę!” Każdy z uczestników wylewa obowiązkowo, kilka kropli wódki na obrus. Także przy jedzeniu pamiętają o zmarłych. Każdy odłoży lub odleje pierwsze trzy łyżki lub pierwszy kawałek potrawy do odpowiedniego naczynia za oknem. Zamiast kłaść jadlo do miseczki rzuca się także potrawy pod stół.

Tygodniowy przegląd polityki zagranicznej.

Mussolini grozi Francji. — Hitler obla- skawiony. — Otwarcie parlamentu angielskiego. — Labour Party odsunęła się od Niemiec. — Zbliżenie do Francji. Niemcy domagają się cenzury prasy w Polsce!

Dyktator włoski wygłosił znów mo- wę płomienną przeciw Francji i Jugo- sławji. Jeśli chodzi o Polskę — to od- dał nam wielką usługę. **Propaganda niemiecka** — mimo Hitlera i Trevira- nusa, domagających się głośno nowych krzywd Francji, — zdołała jednak po- zyskać pewne wpływy na opinię fran- cuską, która przez usta głośnego redak- tora dziennika „Victoire“ p. Hervé za- częła bajdurzyć o zgodzie z Niemcami kosztem Polski. Mussolini przypom- niął w porę Francuzom pokroju p. Her- vé, że zamiast dzielić się cudzą ziemią, niech dopilnują, aby Francja wypełniła traktat londyński z 1915 r., mocą któ- rego Francja wraz z Anglią przyznały Włochom na wypadek przyłączenia się do Koalicji udział w **Kolonjach po niemieckich tudzież potureckich**. Mus- solini w głównej mierze przyczynił się do zbrojnego udziału Włoch przeciw Niemcom. Tymczasem Traktat Wersal- ski nie uwzględnił przyrzeczeń danych Włochom. Stąd żal Mussolini'ego do Francji jest zrozumiały.

Nie będziemy odpłacali Francuzom pokroju p. Hervé pięknem za nadobne i zamiast odwrócić ich twierdzenie, że pokój da się utrzymać kosztem Polski, poprosimy ich o **rozważniejsze trakto- wanie sprawy polityki europejskiej**.

Francuzi czując się zagrożeni w swem posiadaniu, zaraz dają się unieść temperamentowi i porównują Mussoli- niego z Bismarkiem czy Wilhelmem II. Niewątpliwie styl Mussolini'ego jest **namiętny i pełen zwrotów, których żadną miarą nie chcielibyśmy uznać jako wy- tycznych polityki polskiej**. Ale dziwna rzecz, że rzązą one Francuzów, gdy je Włoch wypowiada, z Niemcami nato- miast gotowiby dyskutować i targo- wać się na tych samych zasadach, o czym świadczy pomieszczenie artyku- łów takiego Rechberga, całkiem ciem- nego indywiduum.

I u nas w Polsce denerwują się pew- ne dzienniki z powodu ataku na Trak- tat Wersalski. A przecież tenże Trak- tat przyznał Włochom Tyrol południo- wy, do którego Niemcy zgłaszają pre- tensje. Nie poraz pierwszy bije Musso- lini w Traktat Wersalski. Niemądry Berlin domagał się za pierwszym ra- zem zwrotu Tyrolu. Ale Mussolini nie licząc się początkowo z tem, że prote- stanckie Niemcy wierzą i przysięgają na pismo, a odrzucają tradycję, wyja- śnił Berlinowi, że **Włosi mają swój tra- dycyjny sposób wykładu Traktatu Wersalskiego, tak sprzeczny z niemiec- kim jako przekład Biblii Luthra z Wulgata** uznaną przez Kościół. Niem- com spuchły uszy i dziś tradycji wło- skich do Tyrolu Południowego nie za- czepiają.

Jednak lekcja Mussolini'ego nie star- czyła, aby Niemcy poznały tradycyjny stosunek Włoch do całości Traktatu Wersalskiego. Odwiedzają coppersa Prusacy Rzym bardzo pilnie, podsuwa- jąc swoje komentarze niby jaką „Ge- sundheitspfeife“, Gesundheitsstiefel czy kalesony zdrowia wedle dr. Jaegera. To też od czasu do czasu **Mussolini pa- raduje w tych pruskich gaciach, aby straszny Francuzów!**

Cóż łatwiejszego byłoby z naszej stro- ny, jak pomagać Mussoliniemu w tej krotchwili robionej jakby na wzór sta- rej komedjo-opery o studencie Barto- su. Nie będziemy jednak wołali: Fran- cjo! wróg Twój to Mussolini; on przy- jaciół Niemców.

Jesteśmy bowiem przekonani, że tu- maniam w polityce jest **środkiem na- gannym moralnie, a w praktyce zawo- dzącym!**

Nas mowy Mussolini'ego nie przera- żają. Wiemy, że włoscy cukiernicy u- mieją podać na stół jakieś ciasto w płomieniu ognistym. Rozpołowiwszy ognistą słodycz, wewnątrz ujrzymy lo- dy włoskie. Podobnie z mowami dyk- tatora Włoch. **Usta zdają się zionąć ogniem, ale rozum jest zimny jak lód**. Mussolini nie rzuci wojska na Francję.

I w tem jest różnica zasadnicza mię- dzy polityką Mussolini'ego, a zbrodni- cą polityką Berlina.

Tej różnicy nie widzą Niemcy, boć podobnie jak nie znają różnicy między lodami po włosku, a lodami po berliń- sku, tak też znieczuleni są na punkcie moralnym. Ilekroć odezwie się Musso- lini, tylekroć wtóruje nim Berlin. **Duet tenora włoskiego z pruskim wipopo- jem!** Jest to przykre dla ucha, ale zgrzyt ten może kapelmistrzowi pary- skiemu uprzytomni, jak krzywdził kon- certanta z nad Wisły. **Występ Mussoli- niego oddał Polsce mimowolnie wielką usługę!**

Cóż mogło wpłynąć tak podniecająco na Mussolini'ego? Niewątpliwie oko- liczność, że przez **ożenek królowny Joanny z królem bułgarskim umocnił wpływy włoskie na Bałkanie** i okrążył przyjaciółkę Francji Jugosławją. Z drugiej strony w Niemczech zyskał w obozie Hitlera, malpującego faszyzm włoski, **wygodny instrument do straszenia Francji odwetem Niemców**, ile- kroć chłodna rozważa uzna chwilę za stosowną, aby **upomnieć się o Kolonje ponemieckie**.

Tymczasem **Hitlerowcy**, zaspokoiw- szy dzikie instynkty **pogromem żydów i okien wystawowych Berlina, oblaški- wili się jak młody słoń**, z leśnej pu- szczy wzięty do kojca między stare sło- nie tresowane. Już biorą cukier z ręki Brueninga, katolika, choć biskupi ka- tolicy srogi o nich sąd wydali. Ale bi- skupi swoje i Bruening swoje. Udało mu się nakłonić Hitlerowców do scho- wania wniosku w sprawie obalenia Traktatu Wersalskiego i zaprzestania spłat odszkodowań w myśl planu Youn- ga. W polityce niemieckiej nastąpiła międzypartyjna **zgoda na kłamstwo!**

Skutki zawodu, jakie **Niemcy sprawy Labour Garty** już daly się odczuć w Genewie. Od tego czasu mamy zna- mienne wystąpienia angielskiego mini- stra spraw zagranicznych Hendersona, zdradzające **nawrót do Francji**. We wtorek król angielski otworzył sesję parlamentu angielskiego. I znów jakiś naiwny obrońca Niemiec usiłował spro- wokować min. Hendersona zapytaniem, co do **sprawy rozbrojenia**. Henderson, który na wrześniowym zgromadzeniu Ligi Narodów początkowo przemawiał za tezę niemiecką **rozbrojenia bez gwa- rancji**, nauczony zwycięstwem Hitlera, milczeniem zbył zapytanie.

Anglja ma inne kłopoty jak zbawiać Niemcy. To też rząd na porządek obrad wysunął takie sprawy jak **zażegnanie kłeski bezrobocia oraz sprawę Indji**. Są to zagadnienia, które wymaga- ją współudziału wszystkich stronni- ców, a nawet **solidarności narodów**. Poza- tem w łonie konserwatystów powstała opozycja przeciw b. premierowi Bald- winowi, któremu zarzucają brak energii i zbytnią ustepliwość wobec Mac Donalda. Kandydatem na wodza konserwatystów jest Neville Chamber-

ŚWIEŻA JAK

paczek róży

staje się skóra przy co-
dziennem używaniu mydła
Favorit.

Daje delikatną
pianę, ożywia i
oczyszcza skórę.

Favorit

TANIE MYDŁO LUKSUSOWE

27825

lain, brat głośniejszego Austena Chamberlaina, b. ministra spraw zagra- nicznych. Neville Chamberlain był tak- że ministrem m. in. skarbu, zdrowia, poczty i choć zagranica nie wiele o nim wiedziała, dał się poznać jako spadko- bierca zasadniczych rysów charakteru wielkiego ojca, Joe Chamberlaina, sy- na kowala i twórcy imperjum brytyj- skiego. Neville Chamberlain nie łatwo uzyska berło po Baldwinie, a tymcza- sem Mac Donald będzie mógł utrzymać się nadal przy rządach.

W stosunkach polsko-niemieckich zaszedł nowy wypadek. Poseł niemiec-

ki w Warszawie wniósł **protest prze- ciw artykułom „Krakowskiego Kurje- ra“** przeciw Niemcom. Zdziwiający jest **brak logiki w poczynaniach niemieckich**. Z jednej strony koresponden- ci warszawscy pism niemieckich pu- szczają oskarżenia w świat, że w Polsce niema wolności prasy, a sami **domagają się cenzury wobec pra- sy polskiej w sprawie jej sta- nowiska wobec Niemiec**. Protest Berlina odslania **prawdziwe stosunki** w Niemczech. Pozornie istnieje tam wolność prasy. W rzeczywistości pra- sa niemiecka w sprawach polityki za- granicznej, jest posłuszna urzędowi pro- pagandy w ministerstwie spraw zagra- nicznych. Odslonił to minister Zaleski przed opinią europejską, choć dyploma- tom zjawisko to było i jest znane, jak świadczą pamiętniki ambasadora ame- rykańskiego White'a, którego w czasie sporu o Kalifornijskie owoce około 1900 r. bojkotowała prasa niemiecka a nawet „niezależni“ profesorowie uni- wersytetu berlińskiego.

Ze swej strony niejednokrotnie pię- tnowaliśmy pp. Dubrowitscha i Birn- bauma, najbardziej głośnych oszczer- ców niemieckich wśród Warszawskich Korespondentów. Zbytńia tolerancja przynosi szkodę nie tylko Polsce ale wo- góle pokojowi Europy. **A. P. B.**

Hitlerowcy idą na rękę Brüningowi. Odtąd Traktat Wersalski obalać będą etapami.

Berlin, 29. 10. (PAT). W komisji spraw zagr. Reichstagu rozpoczęły się dziś poufne obrady nad wnioskami stronnictwa prawnicowego i komunistów w sprawie obalenia traktatów poko- jowych oraz przekreślenia, wzgl. rewizji planu Younga. Wnioski te dzielą się na dwie grupy: pierwsza obejmuje wnioski skrajnych radyka- łów hitlerowskich o **obalenie traktatu wersal- skiego i planu Younga** oraz wnioski komunistów o natychmiastowe **wstrzymanie dalszych spłat reparaacyjnych**. Do drugiej grupy należą wnio- ski Landvolku, partji gospodarczej i chře- ścijańsko-socjalnych, wzywające rząd niemiec- ki do podjęcia kroków celem uzyskania zgody mocarstw wierzyielskich na rewizję planu re- paracyjnego, wzgl. ogłoszenia moratorium. W posiedzeniu wzięli udział ministrowie Curtius, Dietrich i Bredt. Również kraje związkowe wysłały swych przedstawicieli. Bezpośrednio przed otwarciem narad przybył do Reichstagu kanclerz Bruening, który odbył kolejno kon- ferencję poufną z przedstawicielami wszystkich stronnictw z wyjątkiem komunistów. Najprzód kanclerz przyjął ministra hitlerowskiego dr. Friecka. W rozmowach tych, jak informuje prasa, kanclerz miał apelować do przedsta- wicieli stronnictw opozycyjnych, ażeby wstrzy- mały się od uchwał radykalnych, zwracają- cych się przeciwko dotychczasowej polityce za- granicznej Niemiec. Uchwały takie mogłyby przynieść interesom Niemiec niepowetowane szkody. Kanclerz miał podnieść, że z powodu

światowego kryzysu gospodarczego musi nie- bawem dojść do ustalenia zobowiązań repara- cyjnych Niemiec na podstawie istotnych zdol- ności Niemiec do wykonania spłat reparacyj- nych. Obrady wypełniły przemówienia przed- stawicieli poszczególnych stronnictw opozycyj- nych, którzy uzasadniali zgłoszone wnioski, mi- nister finansów Dietrich replikował na prze- mówienia, obrazując szczegółowo stan finanso- wy Rzeszy. Po przemówieniu ministra Cur- tiusa otwarta została dyskusja, w której za- bierali głos parlamentarysty wszystkich obo- zów.

Zła wróżba dla bułgarskiej pary królewskiej. — Burza na morzu.

Wiedeń, 29. 10. (PAT) Dzienniki wiedeń- skie donoszą z Aten, że gwałtowna burza zmusiła okręt, wiozący króla Borysa wraz z jego małżonką, a udający się do Bułgarii, szukać schronienia w jednym z portów pew- nej greckiej wyspy. Z Sofji donoszą, że z po- wodu opóźnienia przyjazdu młodej pary królewskiej panuje tam zaniepokojenie. So- cjalistyczna frakcja sobranja zgłosiła inter- pelację zapytującą, czy jest rzeczą prawdo- podobną, że także i następca tronu będzie wychowywany w wierze katolickiej. Frak-

cja seccjalistyczna ponadto zapytuje, czy małżeństwo króla Borysa nie spowoduje nowego kursu w bułgarskiej polityce zagra- nicznej.

Kilkanaście domów w gruzach.

Według doniesień ze Stambułu za- waliło się w mieście z przyczyn dotych- czas jeszcze niewyjaśnionych kilkana- ście domów. 21 osób jest zabitych.

Dzień Zaduszny na szerokim świecie.

Pod względem liturgicznym obrzędy zaduszne odbywają się wszędzie, gdzie Chrystus zatknął swój sztandar miłości; w kościołach odprawia się msze święte za dusze zmarłych, a lud ozdabia kwiatami i światłem nagrobki swych drogich. Tradycja ta sięga roku 998, w którym papież Sylwester II rozkazał, aby w całym świecie chrześcijańskim Zaduszki obchodzono uroczystie.

Tym obchodom kościelnym towarzyszą też różne obyczaje, zaczerpnięte z dawnych pogańskich czasów. Każda polać Europy obfituje w różne tradycje i naleciałości zamierzających stuleci, które to tradycje dla folklorystyki i krajoznawstwa posiadają specjalne walory kulturalne i historyczne.

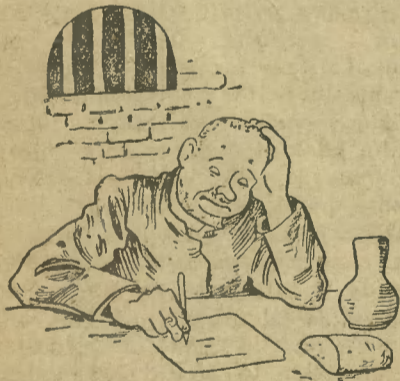
Północni Germanie n. p. wierzą, iż w noc zaduszną pojawiają się różne upiory, gnomy i elfy, dla których na rozstajnych drogach ustawiać trzeba stoly z jadłem i napitkiem.

W Tyrolu i północnej Szwajcarii głośną klechdy wiejskie, iż dusze zmarłych ludzką przybrawszy postać, proszą krewnych i znajomych o msze św., jałmużnę lub też świeczkę. Świecę zapalają także w niektórych okolicach flamandzkich, aby błagającym się duszom udzielić światła dla orientacji i tłuszczy ze świecy niby balsamu dla piekących ran pokutników. We Włoszech zabobny lud napala w piecu, aby zziębnięte dusze mogły się nieco ogrzać.

W Karyntji kładą na grób chleb ze święconą wodą. Górale podkarpacki, Słowacy i Jugosłowianie ze snów oraz dziennych wydarzeń w ciągu Zaduszek wysnuwają horoskopy co do przyszłości. W Dolnej Austrii dziewczęta wierzą, iż w nocy zadusznej dowiedzieć się mogą o przyszłym mężu. Skoro tylko

Ostatki niewolnictwa zagrożone.

Cesarz Abisynji w dniu koronacji wyda dekret, kasujący niewolnictwo w Abisynji. W kołach politycznych wyrażają obawę, że zarządzenie to wywoła silny sprzeciw ze strony władców feodalnych. Najsilniejszym przeciwnikiem zapowiedzianej przez cesarza reformy, jest ras Hailu, który rozporządza wojskiem w liczbie ponad 100.000 żołnierzy.

Pan Jacek Furdyga donosi.

Brześć nad Bugiem, 30 października.

Szanowna Redakcjo!

Długo markociłem sobie głowę nad tem, zaco właściwie Dziadek wsadził mnie do ciupy. Bo przecie nie za te papierosy, ani za te butelkony ze sznapssem, jakie mu czasem ginęły. Posłał mnie zaś za sprawunkami na miasto, to mu czasem i złociszka dziabnąłem, bo stary do rachunków ma słabą głowę, choć to teraz niby budżet uklada. Co do polityki też mam czyste sumienie, bo zawsze Dziadkowi basuję i wmawiam w niego, że gdyby on przed czterema laty nie urządził narodowi majówki, to Polska jużby dawno kapuła, co nawet i prawdą jest.

Aż wczoraj dowiedziałem się, zaco wpadłem do worka. Sierżant, ino zjadłem śniadanie, powiada do mnie:

— Furdyga, gotow sia, bo pajdiotie pod sud.

Myslałem, że gawer joki stroi, ale pokażo się, że Moskalisko mówi całkiem seriozno. O dziesiątej wsadzili mnie w kaftan bezpieczeństwa i zawieźli do sądu powiatowego,

gdzie trybunał był już zgromadzony. Najpierw ściągnęli ze mnie protokół niby skórkę z parówki, a potem przez pół godziny pan prokurator dunderował na mnie, że pana Marszałka nie szanuję, że sobie z Niego pokpiwam i daję mu fałszywe rady, a to wszystko do kupy ściągnięte nazywa się grober Unfug, który zagraża spokojowi publicznemu. Gdy zaś skończył, to przewodniczący mówi do mnie:

— Wysoki Trybunał — powiadam — tego, co ja mam do odpowiedzi, nie powiem, bo pewnie bym z jakie dziesięć lat nosa z kisty nie wyścił. Oskarżenia wcale nie rozumiem. Jeżeli pan Marszałek czuje się przeze mnie obrażony, to niech ze On mnie skarży, a nie Wysoki Trybunał, i to nawet bez wiedzy pana Marszałka, który, gdyby wiedział, zaco ja tu dzisiaj przed panami stoję muszę, toby groźkami i łzami zapłakał, ale jużci nie nad sobą, ani nie nademną. Nie przeczę, że do osoby pana Marszałka odnoszę się krytycznie, i we formie satyry nie jedną gorzką prawdę mu powiem. Bo nie uczynię tego ja, to któż to uczyni? Może pan Sławek, albo Składkowski lub jakj inny Prystor? Wysoki Trybunał nawet pojęcia niema, jak ten biedny Dziadek jest przez wszystkich obelgiwany. Wszyscy kadzą mu jak na Trzech Króli, od czego pan Marszałek ciągiem jeno kicha i prawdy wymiarkować nie może. Więc ja uważam za mój obowiązek, tę prawdę mu powiedzieć.

Myli się Wysoki Trybunał, supponując,

Ze wspomnień historycznych.

Miesiąc listopad w dziejach Polski.

Dziwną jakąś rolę odgrywa miesiąc listopad w dziejach narodu polskiego. Niema bowiem drugiego miesiąca w roku, któryby podobnie jak listopad był tak znamienny w dziejach Polski i taką specjalną historyczną i narodową posiadał tradycję.

Przedewszystkiem powstanie listopadowe, którego nawiasem mówiąc, obchodzimy w tym roku setną rocznicę.

Jak wiadomo, dnia 29 listopada wybuchło owo tragicznie zakończone powstanie z roku 1830—31, pamiętne w dziejach martyrologii polskiej. W beznadziejnych walkach z moskiewskim zaborcą poległ wówczas kwiat narodu polskiego, co jednak nie poszło zupełnie na marne, albowiem przez krew męczeńską wyszlachetniał duch polski i wytrwał w straszliwej mecie jeszcze trzy ćwierci wieku, aż do chwili odzyskania upragnionej wolności.

Imię Polski, wykreślone z karty Europy, w listopadzie 1916 roku wypłynęło po raz pierwszy od półtora blisko wieku na widownię polityczną. W tym miesiącu mianowicie utworzyli Niemcy t. zw. „Królestwo Polskie“, aby rekrutem polskim wzmocnić swą poważnie już uszczuploną armję.

Po raz trzeci utrwalił się listopad w naszej pamięci w r. 1918. W tym miesiącu bowiem Warszawa, stolica i serce nieszczęśliwego kraju zrzuciła z siebie jarzmo okupantów, co dało początek powstania wolnej Polski. Wreszcie w listopadzie 1920 roku ziemie polskie uwolniły się ostatecznie od nawały wojsk bolszewickich.

Przedewszystkiem w listopadzie przypada Dzień Zaduszny, a w Polsce, tej „krajnie mogił i krzyżów“ listopadowe Zaduszki mają osobliwe znaczenie i po wszystkie czasy pozostaną świętem narodem, poświęconem czci poległych bohaterów polskich. L.

W Dzień Zaduszny.

Kiedy w żaloby dzień przed Tobą klękam, Boże,
Wewnętrzna moc jakowaś wargi me rozchyła
I chciałbym spytać Ciebie: czy już bliska może,
Czy też daleka jeszcze zgonu mego chwila?

Przebaczyć chciej mi, Władco, że wyroki Twoje
Zuchwała moja myśl przenikać się ośmiela,
Lecz przed kimże rozterkę duszy mej ukoję,
Gdzie szukać po za Tobą mam Pocieszyciela?

Dla mnie, com śmierci bladej już zaglądał w oczy,
Nie straszne będzie życia tego pożegnanie,
Lecz przed kimże próżna rozpacz nie zamrocy,
Lecz jedną prośbę korną mam do Ciebie, Panie:

Kiedy przedemną śmierć otworzy wieczne wrota,
Nie pozwól skonać mi w ponury czas jesieni.
Niech wiosna uspi mię — niech mego kres żywota
Majowe niebo blaskiem swoim opromieni.

Niech nad mą trumną, roniąc płatki swe motyle,
Pochylą się odkryte białem kwieciami drzewa,
Niechaj na wieczny sen — na cichy sen w mogile
Ostatnią kołysankę słowik mi zaśpiewa.

A gdy słoneczny blask ustąpi zmierzchu ceniom,
Co na strudzony świat opadną mgłą liljową
I dźwięcznie zawtóruje pogrzebowym pieniem
Pieśń cudna na cześć Tej, co Maja jest Królową. —

Gdy głosząc chwałę Jej rozehrmi dzwon i skona
Srebrzystem, rozedrganem echem hen, w wyżynie —
Z doczesnych ciała pęt na zawsze wyzwolona
Do stóp Wiosennej Pani dusza ma poplynie.

Uleci dusza moja w jasnych zórz świtanie
W ofierze niosąc Tobie mąk swych brzemię całe —
A nad mogiłą moją skromny krzyżyk stanie
I w cichą noc miesięczną bzy rozkwitną białe.

Gromnicznych odbłask światel złoci smutne groby,
Jesienny, późny świt zapala się na niebie...
Przed Tobą, Stworzycielu, klęcząc w dzień żaloby
O piękno zgonu mego kornie błagam Ciebie.

Józef Leliwa-Daszkiewicz.

Stosuj
ODOL
dwa razy dziennie —
Odwiedź swego lekarza —
denkując dwa razy rocznie!

27827

że pan Marszałek moimi dowcipami czuje się obrażony. Czyta on co niedzieli „Dziennik Bydgoski“ i nieraz aż mu słuzy ckną z oczu, tak się bawi moimi conceptami, i raz po raz wykrzykuje z uciechą: A to kawalarz z tego Jacka! Niech Wysoki Trybunał nie myśli, że mu jakie blagi puszczam. Sam Wieniawa-Długoszewski, który co tylko dywizjonerem został, może Wam to przyświadczyć.

Wynika z tego, że pan Marszałek jest mądry człowiek i zna się na żartach, choć nie wszyscy jego podwładni na tych żartach się rozumieją. Pisząc tak, spełniam podwójną misję: bo bawię pana Marszałka, i wnoszę do literatury tak bardzo potrzebny i pożyteczny pierwiastek satyryczny. W czasach, gdy satyra w Polsce kwitła, kwitło porówno z nią całe piśmiennictwo, i okres ten nazywa się złotym wiekiem literatury polskiej. Więc pocóż ścigać i tępić tę satyrę, o której powiada słusznie dziejopis, że „czei króla, a gani człowieka“? To też ja nie zadrasnałem nigdy pana Marszałka jako marszałka, a tylko jego ludzkie słabości przed oczu mu stawiam. I oto ma być teraz kryminal? Wysoki Trybunał sąsiedzeniem porówno mnie jak i panu Marszałkowi krzywdę wyrządzi. Mnie, bom na karę za moje poczciwe intencje nie zasłużył. A panu Marszałkowi dlatego, bo jak mu odbierzecie jedynego weredyka, który Mu rżnie prawdę, i o resztę nie pyta, to pan Marszałek zupełnie straci orientację, co jest źle, a co dobrze dla Rzeczypospolitej.

Tak to ja bronilem przed Trybunałem mojej skóry, ale to lichy co pomogło. Zaraz po mnie wstał znowu prokurator i począł dowodzić, że raz pana Marszałka skuniowałem, a raz go wyśmiałem, i zażądał za to kary na mnie dwa razy po 150 zł, a gdybym niemiał monety, to za każde 10 zł mam odsiedzieć 24 godzin. Jak pan prokurator w ten sposób zazonął Wysoki Trybunał, to jużci że mi wlepili 200 złotych i to bez amnestji.

*) Rozprawa karna przeciw Jackowi Furdydze odbyła się dnia 28 października przed bydgoskim sądem powiatowym o występek z § 360 u. 11. Przewodniczył rozprawie sędzia Tomaszewski, oskarżał wiceprokurator Blejdorn, oskarżony bronił się sam.

Niech mi teraz Szanowna Redakcja powie, skąd ja wezmę 200 złotych, skoro mnie nie czuję ani dziurawym ewancygierem. Wystosowałem zaraz podanie do Dziadka, aby za mnie karę wyłożył, ale on chyba tego nie zrobi, bo sam teraz na wybory forsy potrzebuje.

Gdy wróciłem do kaźni i opowiedziałem jaki mnie pogrom spotkał, zrobił się gwałt wielki i szkalowanie. Dubois ofiarował mi się napisać po francusku zażalenie do Ligi Narodów, a Dębski zaklinał mnie, abym wyroku nie przyjął. Co to znaczy, nie przyjąć wyroku, skoro już od dwóch miesięcy jestem na fest zakitowany!

Może Szanowna Redakcja ogłosi składkę w Dzienniku i kaucję za mnie stawi, aby mnie z tych Brygidek wypuszczono. Bo Witos stawia wniosek o wypuszczenie go za kaucją, ino niema barówki i ofiaruje dwie tucze maciory do sądowego depozytu. Nie wiadomo, jak Trybunał to podanie załatwi, ale Bałmaga jest dobrej myśli, bo (powiada) choć nosem maku nie utrże, ale świnią można zawsze człowieka zastąpić.

Korfantego wyrok na mnie także rozsierdził.

— Nie alterujcie się, panie Jacku, bo niema czego. Konfiskują gazety, kolporterów łowią, do ciupy wsadzają, po sądach włóczą, za podatki licytuja, karami grożą, nieledwie poslaliby człowieka na wyspy solowieckie, gdyby jakie mieli. Srogie to są kawały, ale Polska przed nimi się ostoi. Niewiem, jak tam będzie w Kongresowce i w Małopolsce, ale o Pomorze, o Wielkopolskę i o Śląsk niema strachu. Twardsze nasze lby, niż pięść pana Marszałka. Nasi przy wyborach dadzą staremu taką szkołę, że mu się Kijów przypomni. I to oblewany. Pan Marszałek nam majówkę, a my jemu frycówkę. Nieda się dziewiętnastka sanatorskiej jedynce. Wie o tem pan Marszałek i dlatego w Warszawie kandyduje, a nie w Wielkopolsce lub na Pomorzu, gdzieby go pewnikiem wielka konfuzja spotkała.

Studjum o cenzorach.

(Zamiast Kroniki Niedzielnej).

Bydgoszcz, 30 października.

Gdybym nie był redaktorem, to — Bóg mi świadkiem — nie chciałbym być ani lotnikiem, ani Fordem, ani nawet Marszałkiem, a tylko cenzorem. To jest wprost boski zawód. Bo każdy czytelnik szuka w gazecie sensacji, albo pouczenia, albo rozrywki, a tylko pan cenzor myszkuje w niej za paragrafami prasowymi i za kryminałem, jak rodezyjski poszukiwacz dyamentów za białymi brylantami. Bo każdy wiersz, każde słowo, do którego daje się przyłożyć paragraf prasowy, jest dla pana cenzora takim właśnie brylantem i to trzy- do osiemsetkaratowym, zależnie od ilości lat więzienia, jakie autor tego brylantu dostać może.

Od biedy jednak z cenzorami da się żyć. Niekiedy nawet na dobrej stopie. Tylko nie trzeba ich drażnić, a zato myśleć ich kategorjami. Bo są to ludzie na ogół bardzo podejrzliwi. Ja podczas wojny miałem we Lwowie taki przypadek:

Gdy armia austriacka wycofywała się z Małopolski wschodniej przed rosyjską nawałą, w Karpatach stawał jej skuteczny opór pułkownik Fischer na czele kilku batalionów landwery. Ponieważ był rozkaz z komendy, aby tego dzielnego żołnierza chwalić ile wlezie, więc napisałem o nim artykuł, który zatytułowałem „Lew w Karpatach“.

Cenzor, major von Leistner, cytuje mnie do siebie.

— Panie redaktorze — sroży się na mnie — pan piszesz o naszym Fischerze, że jest to lew w Karpatach. Czy to przypadkiem nie kpiny? Przecie pan wiesz chyba dobrze, że w Karpatach niema lwów. Pan chciałeś tym tytułem podać naszą dzielną armję w śmieszność!

— Niech Bóg broni, panie majorze — powiadam. — Ja miałem na myśli takiego lwa, który uciekł z menażerji. Przecie taki lew mógł się do Karpat zabłąkać.

— Mógłby, racja, — rzecze nieco zdetonowany major — ale to jest mało prawdopodobne, to jest jakby naciągane przedstawienie rzeczy. Przecie w waszych górach żyją niedźwiedzie. Czemu pan nie napisałeś: Niedźwiedź w Karpatach?

— Przyznam się panu majorowi, że mi ten bajeczny tytuł nie przyszedł do głowy. Jednak jeżeli pan major pozwo-

li, to ja ten artykuł jeszcze raz powtórzę, naturalnie pod tym zmienionym tytułem.

Major chętnie zgodził się, widząc nawet w mem postępowaniu objaw wielkiej uległości i lojalności z mej strony i na drugi dzień Lwów jeszcze raz czytał ten sam artykuł pod tytułem: „Niedźwiedź w Karpatach“, z dodanem następującym objaśnieniem:

Ponieważ lwy dyluwialne w Karpatach już wymarły i porównanie pułkownika Fischera z lwem jest pewnego rodzaju anachronizmem, wskutek czego artykuł ten mógłby nabrać humorystycznego zabarwienia, natomiast żyją w Karpatach niedźwiedzie, przeto racjonalniejszym wydaje się redakcji porównać go z tem ostatniem zwierzęciem, co dla uniknięcia ewentl. nieporozumień i dwuznaczności niniejszem czynimy.

Piszę o tem dlatego, aby wykazać, że cenzorowie są to ludzie na ogół zgodliwi i że pewnymi małymi ustępstwami można utrzymać się w ich laskach.

Bywają też i bardzo przenikliwi cenzorzy. Opowiadał mi pewien kolega warszawski z prasy opozycyjnej, że gdy Pan Marszałek, zawzięty wróg Sejmu, zdecydował się ubiegać o mandat, kolega mój napisał artykuł: Ewolucja w Belwederze!

Pan cenzor artykuł puścił, ale przy spotkaniu pogroził mojemu koledze palcem i rzekł:

— Panie, niech pan na przyszłość w odniesieniu do Belwederu unika wyrazów, których prostak nie rozumie, a które mu rewolucję przypominają!

Widzimy z tego, że dusza pana cenzora potrafi być czujną jak wilczur i żadnymi kawałami podejść się nieca.

Ale bywają też i tacy cenzorzy:

Raz w zapalczącej polemice z pewnym wysoko postawionym sanatorem nazwałem go „oszlifowanym brylantem“.

Był zaś wtedy cenzorem radca Hańczewski, człek mądry bardzo i wielce kulturalny, przytem dyplomata pierwszej klasy, dla którego do grobowej deski zachowam rzetelny szacunek.

Ten telefonuje do mnie:

— Redaktorze kochany, w dzisiejszym numerze jest paskudna omyłka

druku. O ministrze X. chcieliście pewno powiedzieć, że jest oszlifowanym brylantem, a zecer zrobił z tego: brylantem. Poprawcież to zaraz w reszcie nakładu i uważajcie na przyszłość na mnie i na siebie.

Poprawiać nie było co, bo Hańczewski telefonował wieczorem, ale od tego czasu starałem się tego zacnego człowieka nie wprowadzać więcej w kłopotliwe położenie. Jego telefon podzielał na mnie lepiej, niż rok kryminału.

St. B.

Po libacji — katastrofa samochodowa.

Niefortunny kierowca — artysta „Morskiego Oka“ czmychnął.

Na moście Poniatowskiego w Warszawie wydarzyła się katastrofa samochodowa, ofiarą której padł artysta teatru Polskiego Jerzy Bukowski.

Na Saskiej Kępie, w swoim prywatnym mieszkaniu, wydawca czasopisma „Teatr i życie wytworne“ Karniszyn urządził przyjęcie dla kilkunastu osób świata teatralnego.

Około godz. 5 rano Bukowski wyraził chęć powrotu do domu i wówczas gospodarz zaoferował swoje auto.

Z Bukowskim postanowili wrócić artysta teatru „Qui pro quo“ Dymsha wraz z żoną. Dymsha siadł koło szofera i oświadczył,

że sam poprowadzi maszynę.

Zaledwie ujął za kierownicę, auto pomknęło z nieopisaną wprost szybkością i w odległości mniej więcej pół kilometra od mostu, na wiadukcie po stronie praskiej

uderzyło o barjerę,

ulegając zniszczeniu.

Katastrofa skończyła się bardzo szczęśliwie, gdyż jedynie

p. Bukowski odniósł dwie rany głowy,

jednakże powierzchowne i niezagrażające komplikacjami.

Inne osoby, które wyszły bez szwanku, zupełnie straciły głowę. Szofer, bojąc się odpowiedzialności, że tak lekkomyślnie powierzył auto w nieodpowiednie ręce, uciekł.

Pp. Dymshowie zaś pozostawwszy zalanego krwią kolegę, skorzystali z pierwszej lepszej taksówki i odjechali do Warszawy.

W jakiś czas później powracali również ze wspomnianej wizyty: Zula Pogorzelska i A. Zabczyński artyści teatru „Morskie Oko“. Oni to zaopekowali się rannym Bukowskim.

Obmywszy go i otrzeźwiwszy pośladańską wódką, odwieźli do pogotowia ratunkowego, gdzie lekarz zajął się ofiarą wypadku.

Kiepura święci triumfy w Berlinie i Wiedniu.

(PAT) W Berlinie odbyła się wczoraj premiera pierwszego filmu dźwiękowego Jana Kiepury z Brygida Helm pod tytułem „Śpiewające miasto“. Wypełniająca salę publiczność niemiecka przyjmowała film ze wzrastającym entuzjazmem w miarę rozwijania się akcji, oklaskami cały szereg partji polskiego śpiewaka. Na przedstawieniu konsulat Rzplitej Polskiej w Berlinie reprezentowali konsul generalny dr. Gawroński i dr. Siuda. Po przedstawieniu publiczność zgotowała żywą owację głównym bohaterom filmu.

(Uw. red. Film dźwiękowy z Kiepurą i Brygida Helm zakontraktowany został do Bydgoszczy dla Kina Kristal).

W Wiedniu odbyła się premiera filmu dźwiękowego „Śpiewające miasto“ z Janem Kiepurą w roli głównej. Prasa wiedeńska podnosi wielki sukces Kiepury jako śpiewaka i artysty filmowego.

Przegląd kobiecy.

Znamienna dyskusja. — „Kobietę, wróć do domu“. — W Ameryce i u nas w Polsce. — Odbudowa społeczeństwa przez dom rodzinny. — Wpływ kobiety-matki. — Z mody.

Bydgoszcz, dn. 30. X.

Zarówno zagranicą, jak również i w Polsce rozpoczęto za pomocą radja i prasy niezwykle ożywioną dyskusję na temat pracy kobiet. Polemikę tę np. w Ameryce rozpoczęła żona genialnego wynalazcy, kobieta niezwykle oświecona, p. Edison, która wygłosiła w radio przemówienie, wzywające Amerykanki do „powrotu do domu“.

Kobiety powinny przede wszystkim — według p. Ed. — wiedzieć swoją i uzdolnienia użytkować w domu, w gospodarstwie, aby odtworzyć na nowo tę „przystań rodzinną“, której brak tak dotkliwie odbija się na współczesnym życiu pokoleń. Kobiety — według p. Ed. — powinny mieć wyższe wykształcenie, kształcić swoją inicjatywę i rozwijać zdolności, ale przede wszystkim dla dobra domu. Dobra gospodyni musi łączyć w sobie wiele umiejętności, aby domy rodzinne były rzeczywiście podstawowymi czynnikami ładu społecznego.

Pierwszą odpowiedź na wywody p. Edisonowej dała — również w radio — adwokatkę chicagowska p. Commole. Gdzie są te domy, do których mamy wrócić? — spytała na wstępie. Pracujemy przede wszystkim dlatego, że nas do tego zmusiły warunki życiowe. Prawie każda z nas pracujących Amerykanek ma ojca staruszka, albo brata-

niedołęgę, albo rozwiodła się z mężem, albo mąż ją porzucił. Co innego kształcić się w obranym zawodzie, a co innego ciężko w nim pracować.

Dyskusja na ten temat w Ameryce trwa nadal.

Jeżeli chodzi o nasz grunt, to należy stwierdzić, że i w Polsce wśród aktualnych zagadnień dominuje również sprawa pracy kobiet.

Polemikę na powyższy temat wszczęła u nas p. Ankiewiczowa Marja, kierowniczką „Działu kobiecego“ w radio warszawskim. Pani Ankiewiczowa stanęła zdecydowanie w obronie kwestjonowanych przez „pleć brzydką“ praw kobiety do zajmowania się pracą zarobkową i odparła zarzuty, jakoby praca kobiet stanowiła niebezpieczną rywalizację dla mężczyzn.

W odpowiedzi zabrał głos na łamach pism warszawskich ks. Henryk Weryński, który podobnie jak p. Edison w Ameryce rzucił hasło: „Kobietę wróć do domu“.

Pisze on m. in.: „Nietylko z punktu widzenia katolickiego poglądu na rodzinę, ale i w myśl ogólnych zasad zdrowej nauki o pozycji kobiety w całości kształcie stosunków społecznych, kobieta przede wszystkim ma być integralną częścią zacisza domowego, jego ciepłem, jego sercem, jego w dziesięciu dziesiątych treścią.“

Nie chciałbym być źle zrozumianym. Nie myślę — broń Boże — o tem, by zwracać kobietę współczesną z drogi, wiodącej ku zainteresowaniu, które kobietę wczorajszą nic nie obchodziły. Jednak stanowczo ośmielałem się stwierdzić, że te lata ostatnie, które dały nam kobietę dzisiejszą, zbyt często wprost wyprowadzały kobietę z domu. Dom

stracił treść i ciepło — w bardzo wielu wypadkach, a dzieci stawały się zwołanymi znajomymi, spotykającymi się z rodzicami przy stole.

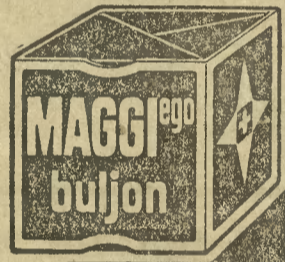
Nawrót kobiety do domu na całej linii musi być hasłem chwili obecnej, dziejowej w rozwoju kobiety współczesnej. Nie w celu zasklepienia jej w domu, ale w celu „odnowienia oblicza ziemi“ na terenie ogniska rodzinnego, w którym jasne ognie często pogasły, bo kobieta była często też... tylko gościem w domu.

Końcowe wywody swe ks. Weryński streszcza nast.: zdaje mi się, że nietylko powinniśmy kruszyć kopję za torowaniem kobiecie drogi na szeroką arenę życia, do warsztatów pracy, zajmowanych przez mężczyzn, ile raczej szukać sposobów, by za wszelką cenę sprwadzić kobietę do domu, gdzie jest jej właściwy teren pracy, odpowiadający jej uzdolnieniom i jej psychice.

Gdy się marzy o moralnem odrodzeniu społeczeństwa, gdy się planuje odbudowę charakterów, to kobieta-matka musi... wrócić do domu“.

Temat dyskusyjny jest ciekawy i dlatego przytaczamy znamienne głosy „za“ i „przeciw“. Dyskusję na powyższe tematy śledzić będziemy z niesłabnącym zainteresowaniem i o jej przebiegu informować Czytelniczki naszego „Przeglądu kobiecego“.

Dzisiejsza suknia wieczorowa bez biżuterji jest niewykończona, bez wyrazu i wdzięku. Biżuterja dodaje strojowi blasku i czyni go interesującym. Noszone i dawniej biżuterje, lecz dawna biżuterja była „prawdziwa“ ze złota, platyny i drogich kamieni o kształcie szablony bez tej fantazji, jaką moda

Kupujcie tylko

MAGGI's
kostki buljonowe

Prawdziwe tylko z nazwą MAGGI i krzyżem w gwiazdce w żółto-czerwonym opakowaniu.

27823

Dzisiejsza Ameryka.

VII.

Drapacze chmur. — Domy apartamentowe. — Rezydencje. Letniska.

Dużo się czyta i mówi o amerykańskich drapaczach chmur, ale mało zna ich przeznaczenie. Ogólnie panuje przekonanie, że takie drapacze powstają wszędzie i bywają przeznaczone na prywatne mieszkanie. Mniemanie takie jest z gruntu fałszywe. Drapacze powstają tylko w wielkich miastach amerykańskich i to tylko w centrach handlowych, gdzie ziemia jest niepomiarne droga i budowa niskiego domu o kilku piętrach absolutnie się nie opłaca.

Ze względu na to, że miasta amerykańskie powstawały z zawrotną szybkością, więc centra handlowe zbiegają się ze śródmieściami, które w Ameryce nie są tak piękne jak w Europie. Śródmieścia takie przeznają tory kolejowe, kanały wodne, rzeki naturalne i t. d. nad czym powstawały największe swego czasu fabryki i zanieczyszczały powietrze.

W tych okolicach nie mieszka wogóle lepsza sfera, ale tu właśnie powstają te słynne drapacze chmur, w których mieszczą się olbrzymie składy i biura fabryczne i handlowe. Dzisiaj nawet następuje w lokowaniu się firm handlowych specjalizacja i jest dążeniem, aby w takich drapaczach mieściły się firmy tylko pokrewnych branż. Dzisiaj widzimy już w Ameryce drapacze, w których mieszczą się same składy i biura przemysłu tekstylnego, w innych widać tylko przedmioty drzewne, w innych metalowe, gumowe i t. d.

Drapacze budują też dla swego wyłącznego użytku wielkie banki i linie okrętowe.

Dzielnice, w których mieszczą się takie drapacze chmur wyglądają w niedziele i święta oraz w późniejszych godzinach dni powszednich po skończonej pracy jakby oumarle. Niema tam światła, niema ruchu ulicznego. Ruch panuje tam nieopisany w dniu powszednim i to od godziny 7-ej rano do godziny 5-ej po południu. Drapacze pochłaniają w tym czasie niezliczone ilości pracowników różnych kategorii, cały dzień roi się jak w kotle od różnych interesentów, a z nastaniem godziny piątej wszystko wylega znów na ulicę i rozjeżdża się na przedmieścia do swych mieszkań.

W okolicach tych mieszczą się zazwyczaj tylko olbrzymie hotele dla przejezdnych. W hotelach takich spotyka się też wielkie sale, które bywają odnajmowane na różne zjazdy czy to poszczególnych narodowości, czy też poszczególnych branż przemysłu i handlu lub partij politycznych. Właściwe mieszkania prywatne mieszkańców wielkiego miasta w Ameryce mieszczą się na przedmieściach. Do niedawnego czasu budowano tam domy jedno i dwupiętrowe, które między innymi nabywali na kredyt też nasi ziomkowie i powoli je wyplacali w ten sposób się dorabiając, w dzielnicach zaś piękniejszych osiadają sfery zamożne i budują

sobie różnoliste bogate wille, zwane rezydencjami.

Dzisiaj nieopłaca się już budowa małych osobnych domów i w miejsca ich powstają olbrzymie o kilkuset mieszkaniach zabudowania, zwane domami apartamentowymi. W domach takich są do wynajęcia różnej wielkości mieszkania bez mebli, a w najnowszym czasie powstają takie domy, w których każde mieszkanie jest w najdrobniejszych szczegółach meblowane, do których sprowadzają się lokatorzy, posiadający jedynie swoją garderobę. Jest to nadzwyczaj wygodna rzecz n. p. dla nowożeńców, którzy nie potrzebują się zupełnie urządzać, a mogą wygodnie znaleźć mieszkania. Zdarza się przecież w Ameryce bardzo często, że nowożeńcy żyją z sobą kilka dni lub tygodni, więc mieszkania takie są dla nich jak wymarzone, bo po rozejściu się nie mają kłopotu z meblami, ale każde zabiera ze sobą

swoją walizeczkę i udaje się tam skąd przyszło.

Jest też dążeniem każdego Amerykanina mieć własny dom na letnie wywczasy. Zależnie od zamożności nabywają oni o kilkadziesiąt lub kilkaset mil od dużego miasta parcele budowlane, na których wznoszą letnie mieszkania od najprymitywniejszych do najwspanialszych. Zazwyczaj budowle takie powstają nad rzekami, jeziorami lub w pobliżu lasów i z czasem powstają w ten sposób całe miasteczka letnie, które bywają zamieszkiwane przez trzy lub cztery miesiące w roku, resztę zaś czasu stoją próżno. Akcją tę rozpoczęły narody nordyckie, a za nimi postępują powoli i inne; ziomkowie nasi nie posiadają jeszcze takich letnisk, już to z powodu, że jest to dosyć duży koszt, już to, że jeszcze niedoceniają błogich skutków przebywania kilka miesięcy w zdrowym i czystym powietrzu. Polacy w czasie wakacji spędzają w lecie dwa do czterech tygodni na podróżach samochodem po pięknych okolicach Ameryki, prowadząc życie prawie koczownicze w tem przekonaniu, że im to najwięcej przynosi korzyści i najmniej ich kosztuje.

Walka z bezrobociem w Stanach Zjednoczonych.

Komisja powołana przez prezydenta Hoovera dla opracowania środków walki z brakiem pracy odbyła swe posiedzenie w ubiegłym tygodniu. Przy tej okazji minister handlu p. Lamont zakomunikował, że rząd przystępuje do wykonania nowego programu robót publicznych na ogólną sumę 70 milionów dolarów. Na analogiczne roboty

w r. 1929 przeznaczona była suma 30 milionów dolarów. Program ten ma być punktem wyjścia dla robót publicznych na szerszą skalę; szczegółowy program przedstawiony będzie na najbliższej sesji parlamentu tj. w grudniu. Prezydent Hoover zamierza domagać się na ten cel kredytów w sumie 125 milionów dolarów.

Strajk metalowców w Berlinie przed zakończeniem.

Berlin, 29. 10. (PAT). Wczoraj około północy zakończyły się rokowania ministra pracy dr. Stegerwalda z przedstawicielami pracodawców i robotników berlińskiego przemysłu metalurgicznego w sprawie przerwania strajku. Między przedstawicielami obu stron doszło do porozumienia, w myśl którego praca w fabrykach metalurgicznych podjęta ma być niezwłocznie na dawnych warunkach. W dniu dzisiejszym przedstawiciele robotników przedłożyli mają uchwały wczorajsze zawodowym organizacjom robotników przemysłu metalurgicznego.

Berlin, 29. 10. (PAT). Dziś przed południem odbyło się zebranie przedstawicieli robotników kartelu metalowego, na którym jeden z delegatów złożył sprawozdanie z wczorajszych rokowań w ministerstwie pracy Rzeszy. Po burzliwych obradach, w toku których z wielostron krytykowano ostro taktykę za-

ządu związku, zebrani postanowili przeprowadzić we wszystkich strajkujących zakładach, należących do związku berlińskiego fabryk metalowych nowe głosowanie powszechne pod hasłem: „Kontynuowanie strajku, czy podjęcie pracy“. Głosowanie odbędzie się w czwartek przed południem.

Ostra cenzura weksli w Banku Polskim.

Bank Polski zastosował daleko idące ograniczenia kredytowe w tej formie, że do redyskontu przyjmowane mają być tylko weksle, z terminem płatności nie dłuższym jak 2 i pół miesięcznym. Ograniczeniem tym nie podlegają jedynie weksle z tytułu kredytu rolniczego, którego rozdziałem zajmuje się jedynie nieliczna ilość banków.

Niezależnie od skrócenia terminów wekslowych, przeprowadza Bank Polski ostrą cenzurę weksli przedkładanych do redyskontu, co wyeliminuje znowu dalsze rze-

Oszczędzaj

to pierwsze przykazanie życia ekonomicznego

Oszczędzaj

to klucz do dobrobytu

Oszczędzaj

to zapewnisz sobie i swej rodzinie przyszłość bez trosk. Jako rozumny człowiek ulokujesz zaoszczędzone pieniądze w znanym sobie i zasługującym na zaufanie banku, który daje gwarancję całkowitego zwrotu wkładu wraz z procentami.

Wkłady od 1 zł. począwszy przyjmują:

Bydgoszcz	Spółdzielczy Bank Bydgoski
„	Bank Ludowy
„	Spółdzielczy Bank Kredytowy
Inowrocław	Bank Ludowy
Miasteczko	„
Nakło	Spółdzielczy Bank Kredytowy
Znin	Spółdzielczy Bank Kredytowy

Z KRAJU.

Oficer oskarżony o zabójstwo.

(PAT.) W Przemysłu rozpoczęła się przed tamtejszym wojskowym sądem okręgowym rozprawa przeciwko kpt. Czesławowi Wawroszowi, oskarżonemu o zbrodnię zabójstwa. Wawrosz dnia 14 października roku ub. we wsi Myczkowo pow. Nisko strzelił z rewolweru do dzierżawcy majątku Tadeusza Jakubowskiego, który trafiony w brzuch zmarł po przewiezieniu go do szpitala w Przemysłu. Rozprawa potrwa około 3 dni.

Trzej spawcy podcięcia słupów telegraficznych ujęci.

Lwów. (PAT). Prasa donosi, że śledztwo w sprawie podjęcia 7 słupów telegraficznych w powiecie złoczowskim doprowadziło do ujęcia trzech sprawców tego czynu.

Tydzień gospodarczy.

„Człowiek powraca zawsze do swej pierwszej wielkiej miłości.“ (On revient toujours à ses premiers amours) — mówi francuskie przysłowie. Da się ono zastosować w zupełności do tych, którzy przed niedawnym czasem, nagle nie wierząc w stałość naszego złotego wycofali swe wkłady z banków, ażeby zabezpieczyć się w dolarach, funtach angielskich lub frankach szwajcarskich. Przeszraliśmy przed kupnem walut obcych, gdyż lekkie odchylenie kursu dolara gotówkowego od normalnego kursu było zjawiskiem ogólnie-europejskim, trwającym tylko przez kilka dni i spowodowane było chwilowym brakiem efektywnych dolarów na rynkach pieniężnych — a nigdy zaś zachwianiem się kursu złotego.

Prostu bez zastanowienia działały osoby, nie mające zaufania do złotego, zakupując rzekomo szlachetniejsze waluty obcokrajowe, a teraz gdy dawny normalny stan kursu został przywrócony, wyzbywają się słusznie dolarów oczywiście ze stratą spowodowaną różnicą kursów. Skruszeni ci grzesznicy przez ową stratę w dyferencji i w kosztach zapewne już wykurowani na zawsze, powrócili do złotego stojącego na mocnych niewzruszonych podstawach. A więc: — „Człowiek zawsze powraca do swej pierwszej miłości“...

Złoty nasz jest zatem pewny. Jak wykazuje ostatni bilans Banku Polskiego pokrycie kruszczone — walutowe pozostaje na wysokim poziomie i wynosi blisko 56%. Do-

datnie bilansy handlowe natomiast są dalszym czynnikiem wzmocnienia sytuacji naszego banku emisyjnego. Nie może więc być żadnych obaw co do zachwiania się kursu złotego. Szerzenie zaś popłochu i stwarzanie psychozy ucieczki od złotego przez jednostki złośliwe i mało rozsądne jest nie na miejscu.

Bardzo niemilo daje się ostatnio odczuć silny nacisk władz skarbowych na podatników.

Egzekucje wzmagają się w sposób zastraszający. Aczkolwiek dużo mówiono o reformie podatkowej

na szerszą skalę, nawet w drodze dekretów Prezydenta Rzeczypospolitej z pominięciem parlamentu, to jednakowoż w tej dziedzinie rząd wykazuje zupełną obojętność. Niema też widoków, ażeby w najbliższym czasie przeprowadzona została jakakolwiek większa reforma podatkowa, a to z tego względu, że w ostatnich miesiącach dochody skarbu znacznie zmalały. Jak wiadomo dochody z podatków w okresie 5-miesięcznym mimo wielkiego nacisku ze strony władz skarbowych dały o 120 000 000 mniej, aniżeli przewidywał preliminarz budżetowy. Jeszcze gorzej przedstawia się

sprawa uzyskania większej pożyczki zagranicznej.

Aczkolwiek mała Jugosławia, do której snać Francja odnosi się z większym zaufaniem uzyskała ostatnio pożyczkę w wysokości 1½ miljarda franków od konsorcjum francuskiego, Polska, mimo sojuszu z Francją, nie ma żadnych widoków na uzyskanie

kredytu, któryby ułatwił ruszenie z miejsca w obecnym ciężkim przesileniu gospodarczym. Ten brak kredytu zagranicznego i zaufania rynku finansowego jest wielce znamienny. Francja posiada dziś wielki nadmiar kapitałów, tak że istnieje nawet niebezpieczeństwo „nadmiaru pieniędzy“. Zapas złota banku francuskiego wynosi już przeszło 90 miliardów franków, który w ostatnim tygodniu zwiększył się jeszcze o cały miliard. Finansiści francuscy zdają sobie sprawę, że ten nadmiar złota i kapitałów powinien być ograniczony przez wypożyczenie części chociażby tego przyrostu zagranicy, której dopomogłoby to do zwalczania obecnego kryzysu gospodarczego. Niestety każdy inny kraj o ustalonych wewnętrznych stosunkach może liczyć na pożyczkę — za wyjątkiem Polski.

Przypuszczano, że podniesienie stopy procentowej przez Bank Polską działać będzie zachęcająco na szukających lokat kapitalistów zagranicznych. Ale jak widzimy decydującym w naszych stosunkach nie jest tylko wysokość pokrycia banknotów Banku Polskiego i równowaga budżetowa, ale i zaufanie do naszej polityki gospodarczej, a przedewszystkiem uporządkowanych stosunków wewnętrzno-politycznych.

Polityka eksportowa

stanowi jedno z najbardziej skomplikowanych zagadnień gospodarki państwowej. Wiąże się ona nie tylko z kwestją uprzedmiotowienia kraju, ale i ze sprawą bilansu handlowego i płatniczego, jak również związana jest z zagadnieniem cen i konsumpcji na

rynku wewnętrznym. Skutek walki konkurencyjnej na rynku światowym, eksport daje wielkie deficyty, które musi pokrywać częściowo państwo, a w głównej mierze konsument krajowy. Skarb w Polsce dopłaca do eksportu około 100 000 000 zł rocznie. Szalenie dużo też dopłaca społeczeństwo we formie różnicy między ceną krajową a zagraniczną towarów eksportowych. I tak węgiel, którego cena za tonę w kraju wynosi zł 36, wywozimy zagranicę za 25 zł, cukier, kryształ wynosi w kraju za quintal 128 zł zagranicą tylko 40 zł. Wobec niesłychanego dumpingu t. j. masowego wywozu towarów po cenach znacznie niższych od kosztów produkcji przez Rosję sowiecką, konkurencja na rynkach zagranicznych stała się ostatnio wprost niemożliwą. Wszystkie kraje europejskie oraz Stany Zjednoczone starają się przeciwdziałać dumpingowi sowieckiemu, tembardziej, że wobec wielkiego napięcia kryzysu światowego liczne przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe na całym świecie ledwo vegetują. Zalew towarów sowieckich spowodowany jest potrzebą ściągnięcia wielkich kapitałów przez Sowietów na uzdrowienie swych oplakanych stosunków finansowo-gospodarczych. Tak jak inne państwa również i Polska niewątpliwie zabierze się do energicznej walki z dumpingiem sowieckim. Najważniejszym zaś zadaniem naszym jest przedewszystkiem zwiększenie spożycia wewnętrznego, gdyż eksport w dotychczasowej formie stanowi dla naszego społeczeństwa zbyt wielką ofiarę czynioną zagranicy.

Z WIELKOPOLSKI i POMORZA

Nakło.

Z Nakła piszą nam: Senat Sądu Apelacyjnego w Poznaniu zniósł zarządzenie Sądu Okręgowego w Bydgoszczy w sprawie wydania cennych zbiorów z powstania wielkopolskiego i sztandaru uczestników powstania wielkopolskiego i sztandaru uczestników powstania w Nakle w ręce sekwestratora. Natomiast zawyroковано nadal w opiece p. Wacława Cichego, organizatora ruchu zbrojnego w Nakle i okolicy. Przeciwnicy zapłacą kosztą. Przyjaciele p. Cichego wiadomość tę przyjmą z uczuciem ulgi, gdyż zachodziła obawa, że pamiątkami historycznymi zawładną ludzie, którzy z ruchem zwolennym powiatu wyrzyckiego nic nie mają wspólnego.

Tow. gimn. „Sokół“ zwołuje swe miesięczne zebranie dnia 2 listopada o godz. 6 wiecz. w lokalu p. Malczewskiego, na które zaprasza się wszystkich członków.

Odnaczenie. Dnia 25. ubm. p. Marcin Sztyma, pracownik gazowni został odznaczony medalem i dyplomem przez p. Ministra Przemysłu i Handlu za swą 25-letnią nieprzerwaną, sumienną pracę na stanowisku pracownika gazowni. Po przemówieniu p. Cieślowskiego zastępcy burmistrza, starosta powiatowy udekorował p. Sztymę medalem i wręczył mu dyplom.

Zebranie Tow. Rzemieślniczego odbędzie się w niedzielę dnia 2 listopada o godzinie 5 po południu w lokalu p. Betschera.

Wynik turnieju Ping - Pongowego o mistrzostwo m. Nakła. Tytuł mistrzyni zdobyła p. Szudrowiczówna Zofia, II. nagr. p. Marchlewska Anna, III. p. Basiońska Stanisława. Z panów mistrzem został p. Krzemkowski Feliks, II. p. Kisłowski Ignacy, III. p. Wierzewski Wacław.

Kradzież. Do składu kolonialno-rzeźniczego p. Bluma w Występie zakradli się nieznani sprawcy i skradli większą ilość towarów, wartości kilkuset złotych.

NAKŁO. W ostatnich dniach lampy gazowe w Nakle źle się palą. Czyżby gazownia sprowadziła gorszy gatunek węgla?

ZNIN. Z zebrania Tow. Powst. i Wojaków. Ub. niedzieli w lokalu p. Woźniakowej odbyło się zebranie plenarne Tow. Powst. i Wojaków, które zagał p. Wł. Kołaszewski, do pióra powołano p. Rychłowskiego. Prezes odczytał protokół z ostatniego zebrania i rozkazy okręgowe oraz podał do wiadomości, że zarząd przyjął na członka wspierającego p. Al. Rybickiego. Sprawa obchodu na 1. I. 1931 r. była omawiana najobszerniej. Program obchodu przedstawił p. Rychłowski, który przyjęto jednogłośnie. W tym celu wybrano nast. komitet: pp. Rychłowski, Krawczak Wacław, Suchan Ant., Kujawa Kazim., Feldmajer Jan, Pietrowski Antoni i Kabat Walenty.

Katastrofa samochodowa.

Z Inowrocławia donoszą: W ub. wtorek wydarzyła się poważna w skutkach, katastrofa samochodowa, której ofiarą padł p. Busse z Zagajewic. Na szosie Parchanie-Inowrocław, w pobliżu Olszewic, auto, prowadzone przez p. Busow wpadło w całym pędzie na drzewo i uległo zupełnemu rozbiciu. Pan Busse doznał silnego wstrząśnięcia — ma złamane żebra, oraz zachodzi obawa większych kontuzji wewnętrznych. Żona p. Bussego wyszła z katastrofy z lekkiimi obrażeniami. Przyczyną nieszczęśliwego wypadku jest prawdopodobnie nadmiernie szybka jazda.

Tajemniczy strzał.

Z Gniezna donoszą: Postrzelony został przez nieznane osobniki 63-letni robotnik dominjalny Józef Zybala z Konikowa pod Cnieznem. Kula pozostała w szyi; rannego przewieziono do szpitala w Gnieźnie, gdzie lekarz stwierdził, iż rana nie zagraża życiu. Sprawą tajemniczego strzału zajęły się władze śledcze.

Echa katastrofy kolejowej w Rawiczu.

W związku z katastrofą kolejową w Rawiczu, o której pisaliśmy, władze przeprowadziły dochodzenia. Okazało się, że pociąg wskutek fałszywego nastawienia zwrotnicy wjechał na stojący w pogotowie parowóz, który pchnięty całą siłą, wpadł znów na drugi parowóz. Oba parowozy siłą uderzenia wpadły do hali służącej do rewizji celnych.

Powstałe straty ocenia się na około 300 tys. złotych. Oprócz uszkodzenia hali, nie są narażone do użytku dwa parowozy i 7 wagonów.

Zamach na młynarza.

Ze Śremu donoszą: W Chwałkowie kościołem w pow. śremskim padł strzał z fuzji przez okno mieszkania Józefa Krauzego. Znajdujący się tam właściciel młyna parowego Jan Majewski z Kolniczek (pow. jarociński) został poważnie zraniony w twarz. Jako podejrzanych aresztowano współnika Majewskiego Stanisława Kolańskiego i syna jego Jana.

Aresztowania w Ostrowie Wlkp.

Z Ostrowa Wlkp. donoszą: aresztowano tu 3 członków organizacji endeckiej t. zw. Obozu Wielkiej Polski. Aresztowani zostali pp.: W. Rzecki, W. Janowski i T. Szczorkowski. W wyniku rewizji zabrano akta wydziału powiatowego O. W. P.

Zebranie przedwyborcze Katolickiego Bloku Ludowego w Mroczy.

W niedzielę, dnia 26 października odbyło się wielkie zebranie w sali p. Władysława Pajzdarskiego o godz. 12-iej po nabożeństwie.

Salę zapełnili do ostatniego miejsca zwolennicy i sympatycy Katolickiego Bloku Ludowego, w liczbie przeszło 500 osób.

Zebranie zagał znany działacz w ruchu chrześcijańsko-społecznym p. Trzuskawski z Mroczy, a referat wygłosił czołowy kandydat Katolickiego Bloku Ludowego p. red. Teska. Na samym wstępie swego referatu podkreślił, iż nie chodzi mu o zwalczanie partji, lecz o program przyszłej pracy dla dobra kraju i wyłuszczył przyczyny, dla których niesłusznie wielki blok nie mógł dojść do skutku. Potem przedstawił obecne roznamiętnienie partyjne i jego zębne skutki i sposoby naprawy obecnego stanu rzeczy, niemniej ważne od naprawy Konstytucji. W rozterce, jaką przeżywamy, zbawczą jest polityka zgody i sprawiedliwości, a niemniej poszanowanie prawa. Dążymy do silnego rządu, lecz takiego, któryby był silny zaufaniem i miłością całego polskiego obywatelstwa.

Referat przyjęli zgromadzeni bardzo żywo i z wielką obojętnością.

Następnie przemówił p. Jan Falarczyk

Z Inowrocławia.

Zbiórka publiczna na VII Dzień Katolicki dała wynik nast.: kolektorki: Kalinowska - Błochowiakówna 72,34 zł. Lewandowska - Błochowiakówna 21,40 zł. Głowacka - Stazzonekówna 42,46 zł. Jaskólska - Wojdyłówna 39,87 zł. Lewandowski - Zawichowska 35,34 zł. Pawłowska - Jaworska 23,67 zł. Gutowska - Figielówna 33,01 zł. Stępniaówna - Wesołowska 51,45 zł. Orzechowska - Sosińska 71,26 zł. Razem 390,80 zł.

Na budowę lotniska cywilnego złożyli nast. ofiarodawcy godni publiczności: wymienienia dla przykładu dalszej ofiarności: dr. Juliusz Trzciniński z Ostrowa nad Gopłem 38 zł, baronowa Schlichtingowa z Wierzbicz 300 zł, dr. Truszczyński 20 zł, Gierke z Łojowa 100 zł, dyr. banku Wittek 10 zł.

Awans. Dotychczasowy naczelnik Urzędu Skarbowego p. Ludwik Broniatowski przeniesiony został do Izby Skarbowej w Poznaniu jako lustrator z tytułem radcy skarbowego. Stanowisko naczelnika Urzędu Skarbowego w Inowrocławiu obejmie p. Siwiński, dotychczasowy naczelnik w Czarnkowie.

Warszawskie włóczgi. Warszawscy „kwęstarze“ uważają Wielkopolskę jako teren przeznaczony dla różnorodnych zebrań, którzy zlatują się tu jak kruki na żer, wyciągają rękę w imię miłosierdzia po datki na sieroty. Każdemu w pierwszej chwili zdaje się, że to jakaś ulegalizowana zbiórka na sieroty po poległych żołnierzach, tymczasem przekonujemy się później, że ci rzekomo poświęcający się kolektorzy, to najwyczałniej wydrwigrosze warszawcy. W tych dniach zdemaskowali się ci włóczgi nadwiślańscy. Do pobliskich Szadłowic przybyło dwóch osobników ze spisem imiennym obywateli wsi, żądając datków na sierociniec dla inwalidów w Warszawie. W ciągu wtorku i środy ub. tygodnia zebrali 15 zł a potrafiliby w gościncu prócz wielkiej ilości piwa wypić jeszcze w dwójkę przeszło 3 litry czystej monopolowej. Ciekawem jest, ile muszą wynosić dety tych panów, jeśli wystarczą im na wystawne utrzymanie i zalowanie się taką

Wągrowiec.

Pożegnanie odchodzących do wojska. W ub. sobotę zegał klub sportowy „Nielba“ swych członków, którzy zostali powołani do wojska.

Chór „Cecylja“ przy kościele poklasztornym. W ub. piątek w salce parafjalnej odbyło się zebranie plenarne chóru poklasztornego, które zagał prezes p. Nalewski. W niedzielę, dnia 23 listopada odbędzie się zabawa taneczna w sali Nowej Strzelnicy p. Rossy.

Ze sportu. W ub. niedzielę na stadionie, odbył się mecz piłkarski między uczniami gimnazjum a seminarjum. Gimnazjum zwyciężyło w stosunku 5:2 (3:1).

Z Tow. Powst. i Wojaków. W dn. 26 bm. odbyło się zebranie plenarne, któremu przewodniczył prezes p. Grochowicz, z ostatniego zebrania protokół przeczytał sekretarz p. Piechowiak. Odczytano komun. zarządu m. in. podziękowanie od p. Wardowej za wzięcie

udziału w pogrzebie męża ś. p. Wardy. W wólnych głosach przemawiali pp. Martyński, Ziolkowski, Widziński i Stoiński. Sprawę orkiestry oddano do załatwienia zarządowi.

N. P. R. w pow. wrzesińskim przestała istnieć.

Ubiegłej niedzieli odbyło się we Wrzesni zebranie delegatów kół N. P. R. całego powiatu, na którym uchwalono ogłosić odezwę do robotników i członków.

W odezwie tej, którą podpisali: Ludwik Niedzielski, prezes NPR. w Wrzesni,

Jan Żołdak, prezes NPR. w Miłosławiu,

Ignacy Pacholski, prezes NPR. w Strzałkowie,

Franciszek Augustyniak, prezes N. P. R. w Kornatach,

Walenty Staszak, prezes ZZZ. robotników rolnych i leśnych we Wrzesni,

Adam Błaszek, prezes ZZZ. w Otocznej oraz 32 mężów zaufania z całego powiatu, potępiono oddanie stronnictwa i jego szczytnych hasel religijnych, społecznych i narodowych na usługi centrolewu, stojącego pod komendą socjalistów i siąg bolszewizmu rosyjskiego.

U nerwowo chorych i cierpiących psychicznie, łagodnie działająca naturalna woda gorzka „Franciszka-Józefa“ przyczynia się do dobrego trawienia, daje im spokój, wolny od ciężkich myśli sen. Żądać w aptekach i drogerjach.

Zmiany w sądownictwie.

Egzaminowani aplikanci sądowi Kolański Alfons, Roszczyński i Głowczewski Bernard mianowani zostali asesorami w okręgu sądu apelacyjnego w Toruniu.

Przeniesieni na inne miejsca służbowe na skutek podania: sędzia powiatowy Gołaczewski Ludwik z Jarocina do Ostrowa, Reif Ferdynand ze Świecia do Inowrocławia, Krych Teofil z Leszna do Gniezna.

Prezes sądu okręgowego w Chojnicach Termer Karol Józef przeniesiony do Sambora.

Dr. Hryniewiecki Jan, wiceprezes sądu okręgowego w Poznaniu, dr. Wincentowicz August, sędzia sądu okręgowego w Poznaniu — przeniesieni w stan spoczynku na skutek podania.

Desperacki czyn chorego.

Z Gołańczy donoszą: Wstrząsający wypadek zdarzył się w ub. wtorek, w pobliskim Grabowie. Ażeby skrócić swe cierpienia, podciął sobie brzytwą gardło 73-letni osadnik Wawrzyniec Neumann, i to w przystępie nieznanych boleści. Stało się to po odjeździe księdza, który chorego przygotował na śmierć. Desperat walczy obecnie ze śmiercią.

Postrzelenie groźnego bandyty.

Z Wolsztyna donoszą: W Rakoniewicach, w pow. wolsztyńskim postrzelony został z rewolweru 37-letni Antoni Długi z Rakoniewic. Długi napadł na skład Magdaleny Doeringowej, która w obronie własnej dobyła broni i zraniła napastnika w lewą nogę.

Wiadomości z Gniezna.

Nieudane włamanie. Dwóch nierozpoznanych osobników zamierzało włamać się do składu p. Ottego przy ul. Warszawskiej, lecz spłoszeni przez przechodniów, zbiegli w stronę mostu kolejowego.

Kradzież. Z niezamkniętej stajni p. Maciejewskiego przy ul. Warszawskiej, skradziono parę szorów, wartości 600 zł. Dochodzenia nie dały narażenie rezultatu.

Stróż nocny odstraszył złodziei. Do składu futer p. Sulickiego przy ul. Warszawskiej zakradli się złodzieje, którzy jednak na widok zbliżającego się stróża uciekli.

Nieudany występ. Policja tu. ujęła niej. Franciszka Górskiego z Łodzi, który włamał się na strych domu przy ul. Trzemeszkiej 75 i skradł walizkę z ubiwoiem i ubraniami dziecięcym, własność p. Marij Pekałowej.

Kradzież. Z podwórza jednej z restauracji przy Rynku skradziono rower męski, wartości 200 zł, własność Stanisława Mellera z Piekar. — Do mieszkania p. Marjana Galantowicza przy ul. Warszawskiej 31 włamał się niewykryty dotąd sprawca i skradł z niezam-

kniętej komody 20 zł oraz kartę mobilizacyjną.

Tajemnicze postrzelenie. Zamieszkały na Konikowiu Józef Zybala został w tych dniach postrzelony w szyję. Strzał oddany został według zeznań rannego od strony toru kolejowego. Postrzelonego odstawiono do szpitala miejskiego.

Za kradzież kur, popełnioną w Żydówku u gospodarza Drzazgi Franciszka osadzono w areszcie Gujdzę Władysława, Bukowieckiego Józefa i Baranowskiego Edmunda, których prócz tego podejrzewa się o dokonanie wielu innych kradzieży.

Kradzieże w powiecie. Organizacje Józefowi Pociemnikowi z Niechanowa skradziono 1000 zł w gotówce. Gospodarzowi Józefowi Kijakowi w Rakowie skradziono konia, wartości 7,50 zł. Z warsztatu ślusarskiego Szczepańskiego Jana we Wrzesni skradziono pewną ilość narzędzi ślusarskich oraz męski rower, ogólnej wartości 500 zł. Z Gościńca Madzińskiego w Podwiązkach skradziono większą ilość wódek, tytoniu, papierosów, cukierków i czekolady, ogólnej wartości 1135 zł.

Z Torunia.

Nocny dyżur ma do dnia 1 listopada apteka „Pod Orłem“, Rynek Nowomiejski.

Z TEATRU TORUŃSKIEGO.

W piątek melodyjna, barwna, okazała wystawiona operetka Kalmana „Księżna Chicago“ z wyst. gościnnym S. Rutkowskiej i reżysera W. Zdzitowieckiego.

W sobotę, dnia 1 listopada o godz. 15.30 po poł. (ceny najniższe) „Bajki dla dzieci“ o urozmaiconym programie.

Wieczorem premiera religijno-fantastycznego dramatu „Don Juan Tenorio“.

Z Rady Miejskiej. Na posiedzeniu Rady Miejskiej, które odbyło się dnia 29. ubm. uczczono przez powstanie z miejsc pamięć zmarłego członka Rady s. p. Kozłowskiego Franciszka, poczem prezydent p. Bolt odebrał przyrzeczenie od radnego Zarembskiego Piotra. W związku ze sprawą zmiany rozkładu jazdy Rada Miejska na propozycję p. Goślińskiego uchwaliła wniosek, domagający się powiększenia ilości pociągów, kursujących do podmiejskich lotnisk, przede wszystkim Barbarki i Cieclocinka. Sprawozdanie deputacji, której powierzono zbadanie stanu wodociągów, Rada Miejska nie przyjęła do wiadomości, gdyż komisja ta nie wywiązała się należycie ze swego zadania. Wobec powyższego wybrano z grona radnych specjalną komisję z rzeczoznawcą, która złoży sprawozdanie na następnym zebraniu. Do komisji wybrani zostali pp.: Więcek, Dybowski, inż. Kulek, Witkowski, Szulc i Doń.

W związku z wniesioną przez p. Antczaka (N. P. R.) interpelacją, domagającą się wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału przeciw utworzeniu Starostwa Grodzkiego, Magistrat wyjaśnił, iż do złożenia podobnej skargi brak jest podstaw prawnych. Uchwalono przeprowadzić remont domu magistrackiego przy ul. Mickiewicza 132. W końcu postanowiono przyjąć ofertę Poznańsko-Warszawskiego Towarzystwa Ubezpieczeń jako najtańszą, celem ubezpieczenia gminy m. Torunia od odpowiedzialności cywilnej.

Zebrań Ch. Z. Z. Zebranie Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego odbędzie się dn. 6 listopada o godz. 18, w sali „Gospody“ przy ul. Sukienicznej 16. Na porządku obrad bardzo ważne sprawy. Wstęp tylko dla członków Ch. Z. Z. O licznym udziale członków prosi sekretarz okręgowy Ch. Z. Z. na Województwo Pomorskie T. Odrowski.

Dancing-bridge. Staraniem „Rodziny Wojskowej“ odbędzie się dn. 9 listopada w salach kasyna garnizonowego dancing-bridge. Początek o godz. 17-tej.

Z Tow. Krajoznawczego. Dnia 6 listopada o godz. 8 wiecz. odbędzie się w Gimnazjum Żeńskim, Wielkie Garbary, zebranie miesięczne Tow. Krajoznawczego, na które uprzejmie zaprasza zarząd. Goście mile widziani.

Zebrań Konstytucyjne byłych Uczestników Powstań Narod. Zebranie konstytucyjne b. uczestników Powstań Narodowych Koła Grudziądz odbędzie się w niedzielę dn. 2 listopada w hotelu p. Kellasa, o godz. 5 po poł. — Uprasza się o punktualne przybycie członków.

Przeniesienia w Pomorskiej Izbie Skarbowej. Ministerstwo Skarbu przeniosło naczelniczkę Wydziału I. dr. Szredzickiego oraz kierowniczkę Oddziału podatkowego Wydziału II. radcę Hiolskiego do Wielkopolskiej Izby Skarbowej, radcę Drońskiego, kierownika Oddziału informacyjnego, do Okręgowej Izby Kontroli Państwa w Poznaniu oraz radcę Markhausera, kierownika Oddziału gospodarczego Wydz. I, do Wydziału Skarbowego przy Województwie Śląskim w Katowicach. Referendarz Wydz. I. Żmudziński został na własną prośbę przeniesiony na stanowisko kierownika gospodarczego Zakładu Psychiatryczn. w Świeciu.

Zamknięcie szkoły powszechnej z powodu szerzącej się szkarlatyny. W dniach ostatnich władze szkolne zmuszone były zamknąć szkołę powszechną przy ul. Łąkowej z powodu szerzącej się wśród dzieci szkarlatyny.

Jak się dowiadujemy, wypadki szkarlatyny zanotowano prawie we wszystkich szkołach powszechnych. W związku z tem władze szkolne za pośrednictwem lekarzy przystąpiły do akcji zapobiegawczej i w tym celu uodpornia się młodzież przy pomocy szczepionki Ramona.

Samochód najechał na furmankę. Dn. 28 bm. na Szoście Chelmińskiej między Wrzosami a dworcem Toruń-Północ najechana została furmanka Jabłońskiego Leona z Torunia przez samochód kierowany przez właśc. młyn. Wiśniewskiego z Lubianki. Na szczęście wypadku w ludziach nie było.

Do Abonentów i Czytelników „Dziennika Bydgoskiego“ w Toruniu. Przypominamy Czytelnikom „Dziennika Bydgoskiego“ w Toruniu o odnowieniu prenumeraty na miesiąc listopad. Kto jeszcze nie zamówił pisma naszego na poczęcie względnie w listopadzie, może to uskutecznić w filii „Dziennika“ przy ulicy Mostowej 17 lub w agenturach i to u panów:

W mieście: 1. Rejmoniana, ul. Warszawska 8 (skład kolonjalny), 2. Maruty, ul. Prosta 33 (skład kolonjalny), 3. Króla, ul. Warszawska 10-12.

Na Bydgoskiem Przedmieściu: 1. Szulcowej (zakład fryzjerski) ul. Mickiewicza 59, 2. Werycha (skład cygar) ul. Mickiewicza 92, 3. Sowy (skład papieru) ul. Mickiewicza 93, 4. Witkowskiej (skład kol.) Mickiewicza 80, 5. Binki (skład kolonjalny) ul. Mickiewicza 126, 6. Wiśniewskiego (skład kol.) Mickiewicza 138, 7. Zagrabskiego (skład kol.) ul. Kochanowskiego, 8. Wierzbowskiego (kiosk) ulica Bydgoska 9, Michałka (skład kol.) ul. Rybaków 43, 10. Spółdzielni 8 p. a. c. ul. Reja, 11. Kamińskiego (skł. kol.) ul. Sienkiewicza, 12. Mąkowej, ul. Koszarowa 46.

Na przedmieściu Mokre: 1. Morkowskiego (skład kol.) ul. Wodna 34, 2. Łanieckiej (skład kol.) ul. Wodna 29, 3. Białasa (skład kol.) Podgórną 26, 4. Hoffmanna (skład kol.) ul. Kosciuszki 77, 5. Ciepłaka (skład kol.) Sobieskiego 13, 6. Stonieckiego (skład kolonjalny) Jana Olbrachta 4.

Na Podgórze: 1. Strybickiego, ul. Piaski, 2. Kruszyńskiego (skł. papieru) ul. Główna 12, 3. Leiera (skład kol.) Parkowa 27, 4. Bielickiej (piekarnia) Piaski, 5. Ignaczaka, ul. Główna 25, 6. Szczawika (skład kolonjalny przy domach wojskowych).

Na Rudaku: w spółdzielni Centrali Szkoły Strzelniczej.

Pismo nasze odbierać mogą abonenci w filii już o godz. 15-tej, w agenturach o godz. 16 względnie 17-tej.

Z Grudziądza.

Zaproszenie. Prezydent miasta zaprasza przedstawicieli władz cywilnych i wojskowych, duchowieństwa, prasy, szkolnictwa, stowarzyszeń i społeczeństwa na posiedzenie, które odbędzie się we wtorek, dnia 4 listopada o godzinie 20 w Ratuszu, sala posiedzeń Rady Miejskiej, celem omówienia programu obchodu 100-letniej rocznicy powstania listopadowego.

10-lecie Państwowej Szkoły Budowy Maszyn. W dniu 8 listopada obchodził tu Państw. Szkoła Budowy Maszyn obchód 10-lecia swego istnienia. Do komitetu uroczystościowego powołano pp. inż. Janusza Czarlińskiego, inż. Herzberga dyr. Państw. Szk. Bud. Maszyn, inż. Stan. Żalińskiego, inż. Zygmunta Boberskiego, inż. Jana Grabowskiego, prof. Henryka Końskiego, inż. Emila Mazurskiego, Leona Bentkowskiego, Fr. Mineta i Edmunda Wasiała. Program obchodu jest nast.: o godz. 10 nabożeństwo w kościele farnym, o godz. 11,30 akademja w Teatrze miejskim, o godz. 15 poświęcenie budynku nowych warsztatów szkoły, o godzinie 19 zabawa taneczna w gmachu szkolnym.

Wystawa rzemieślnicza w Grudziądzu. Izba rzemieślnicza w Grudziądzu postanowiła termin organizowanej przez nią stałej wystawy maszyn i narzędzi rzemieślniczych przesunąć na dzień 1 marca 1931 r. Otwarcie wystawy nastąpi w obecności p. wojewody pomorskiego

Grudziądz przygotowuje się do wielkiej uroczystości listopadowej.

Miasto Grudziądz jak i cała Polska obchodzić będzie dnia 30 listopada b. r. setną rocznicę powstania listopadowego. Święto to będzie dla mieszkańców naszego grodu podwójną uroczystością, bowiem w dniu tym nastąpi odsłonięcie pomnika Niepodległości.

Pomnik, jak wiadomo, przedstawia żołnierza polskiego w postawie zwycięskiej i stanie na głównym rynku. Dzieło dłuta artysty prof. Jackowskiego jest już w odlewni na wykonczeniu i niebawem przewiezione zostanie do Grudziądza.

W ub. wtorek odbyło się zebranie Komitetu Budowy Pomnika, które uchwaliło w ogólnych

Gołańcz.

Dzień Oszczędności i Spółdzielczości. W ub. niedzielę, 26 ub. m. odbył się w sali p. Kowalewskiego uroczysty obchód „Dnia Oszczędności i Spółdzielczości“. Na program obchodu złożyły się: przemówienie ks. prob. Mrotka, referat dyrektora Banku Ludowego p. Mańkowskiego o oszczędności i spółdzielczości i przedstawienie teatralne p. t. „Góra przemysł krajowy“. Przy wstępie do sali zbierano dobrowolne datki na fundusz budowy nowego kościoła. Po przedstawieniu odbył się wieczorek rozrywkowy, podczas którego koncertował tu zespół muzyczny pod batutą p. Dzierżynskiego. Sala była wypełniona po brzegi.

Założenie „Strzelca“. W sobotę, 25 bm. założono tu „Strzelca“. Do zarządu weszli: rezerwizor mięsa Józef Zaworski (prezes), obwodowy mistrz kociniarski Michał Gomółski (komendant) i Koczorowski Józef (sekretarz).

Łobuzerski wybrzyk. W nocy z soboty na niedzielę niewykryci dotąd sprawcy wylukli pod osłoną egipskich ciemności okna wystawowe w kamienicy p. Włodarkiewiczowej przy Rynku oraz w składzie towarów żelaznych i porcelany p. Ludwika Gawrońskiego.

Rogoźno.

Statystyka. Według ostatniej statystyki miasto Rogoźno zamieszkuje 6.563 osób, w tem mężczyzn 2.341, kobiet 2.333 oraz dzieci poniżej lat 14 — 1.889.

Z życia kupców. W ub. niedzielę Tow. Kupców urządziło wielkie zebranie w lokalu p. Jarosza. Obradom przewodniczył prezes p. Piergalski. Na zebraniu dyr. Poszwiński z Poznania wygłosił referat dotyczący ogólnego kryzysu gospodarczego.

Stow. Pań św. Wincentego à Paulo urządziło dn. 26 października wentę. Publiczność z powodu deszczu nie dopisała.

Mrocza.

Miesiąc propagandy morza i Pomorza. Staraniem Z. O. K. Z. utworzył się w dn. 27 ub. m. Komitet Miejski Propagandy Pomorza i Morza, na okres czasu od dn. 16 listopada do dn. 16 grudnia. Ukonstytuował się komitet miejski w następn. składzie: burmistrz Degler, kierownik szkoły p. Malicki, p. Kapsa, sekretarz p. Kuźlan, skarbnik p. Sobacki, naczel. poczty.

Jarmark kramny i na konie odbędzie się w Mroczy dn. 4 listopada br. Spęd była jest zakazany.

Zgon zasłużonego obywatela. Zmarł w dn. 28 października s. p. Jan Nowakowski, dzierżawca tuł. probostwa. Zmarły liczył lat 55; był czynnym w Zarządzie Kółka Rolniczego.

jako przedstawiciela rządu oraz reprezentantów wszystkich izb rzemieślniczych Rzeczypospolitej Polskiej.

Indyki, kaczkę i gęsi, oto nagrody w strzelaniu, które urządził Sokół I. w Tivoli, a to dnia 31 października, 1 i 2 listopada br. t. j. w piątek od godz. 4 do 6 po poł. oraz w sobotę i w niedzielę od godz. 2 po poł. do 8 wiecz. Strzelanie jest dostępne dla wszystkich.

Złodzieje zaopatrują się w płaszcze zimowe. Dnia 27 bm. wieczorem około godz. 20-ej wylukli złodzieje część szyby wystawowej bla-watnikowi Finkelsteinowi przy ul. Pańskiej i skradli mu dwa płaszcze. Kradzież zauważył stróż przy objęciu swej służby.

Nożownik przy pracy. W poniedziałek około godz. 19,30 był Plac 23 Stycznia widownią bójkę. Mianowicie dwóch pijanych bezrobotnych, wszczęło pomiędzy sobą kłótnię a potem bójkę. Gdy jeden z nich uderzony w głowę upadł na kamienie, wykorzystał tę chwilę drugi i zadał nożem przeciwnikowi kilka cięć w brzuch. Jeden z okolicznych mieszkańców, zaalarmowany krzykiem, wyrwał nożownikowi broń z narażeniem własnego życia. Ciężko-rannego odstawiono samochodem do szpitala, natomiast sprawca zdążył się w zamieszaniu ulotnić.

zarysach nast. program uroczystościowy: msza św. w kościele farnym o godz. 11,15, o godz. 12 uroczyste odsłonięcie i poświęcenie pomnika, defilada wojska i organizacyi, oraz składanie wieńców. Wieczorem galowe przedstawienie w Teatrze Miejskim.

Z ramienia Komitetu wyjeżdża w tych dniach do Warszawy i Pelplina p. prezydent Włodek oraz adw. Szychowski, celem zaproszenia na tę uroczystość Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego, premiera marszałka Józefa Piłsudskiego oraz J. E. ks. biskupa Okoniewskiego.

Napad. Na wracającego rowerem do domu mleczarza p. M. z Grabowa napadło w nocy z niedzieli na poniedziałek na szosie pomiędzy Tomczycami i Grabowem zniecała dwóch drabów, którzy napadniętego dotkliwie pobili laskami. Wyrwawszy mu rower, usiłowali napaśnicy zbiec, zostali jednak wnet przytrzymani i rozpoznano w nich dwóch awanturników z Tomczycy wzgl. Smolar. Sprawą zajęła się policja.

Wiadomości ze Starogardu.

Występ rewji warszawskiej. Komitet P. W. i W. F. zorganizował specjalny występ rewjowy z p. Marconim Marczewskim na czele. 50% zysku z występu przeznaczono na budowę kościoła.

Zafantowali mu krowy. Właściciel resztówki w Rokocynie nie zapłacił robotnikom sezonowym z wykopanie kartofli. Zrozpaczeni robotnicy zafantowali mu 3 krowy i odstawili do posterunku policyjnego w Starogardzie. Właściciel resztówki już nieraz zalegał z zapłatą robotnikom rolnym.

Zagadkowa kradzież. Pewien wieśniak z okolicznej wioski zgłosił kradzież kilkuset

OMEGA

ZEGAREK NA CAŁE ŻYCIE

Soltys defraudantem.

Z Wąbrzeźna donoszą: W pobliskim Trzcianie soltys, Paweł Perzyński, zdefraudował pieniądze gminne, w wysokości trzech tysięcy złotych. Zdefraudowane pieniądze należały się gminie za podatki i inne świadczenia.

Lustracja ksiąg sołeckich, przeprowadzona przez lustratora p. Kamińskiego ze Starostwa, wykazała brak tych pieniędzy. Wobec tego stanu rzeczy Perzyńskiego ze stanowiska zwolniono, majątek ruchomy obłożono aresztem, a sprawę oddano do Prokuratorji.

Nowym soltysem Trzciana został p. Cwik, I. ławnik Rady gminnej.

Defraudant Perzyński jest właścicielem przeszło 50 morgowego gospodarstwa.

Chelmża.

Tow. Ogrodników odbyło swe walne zebranie w niedzielę, dn. 26 bm. o godz. 17-tej w Hotelu Dworcowym.

Z życia harcerstwa. W ub. niedzielę dn. 26 bm. odbyła się zbiórka drużyny, przy udziale wszystkich zastępów.

Ku czci Chrystusa Króla. W ub. niedzielę o godz. 17 odbyła się w Willi-Nowej uroczysta akademja ku czci Chrystusa Króla. Uroczystego zagajenia dokonał prezes Tow. im. Ks. Piotra Skargi p. Bolesław Wolski, przy udziale Tow. Kat. Robot. Polskich, Młodzieży Katol. i Młodych Polek, Sodalicyi Marjańskiej ze sztandarami. Po przemowie chór św. Cecylii wykonał śliczny śpiew pod batutą p. organisty Stefana Dorawy. Piękny wykład o Chrystusie Królu wygłosił ks. prałat Szydki, a p. A. Kolenzina mówiła na temat „Odrodzenie młodzieży w wierze Chrystusa“.

Tczew.

Odnaczenia. Na tegorocznych ćwiczeniach naszej Ochotniczej Straży Pożarnej udekorował burmistrz p. Wojczyński pp. Jana Zielińskiego oraz Alberta Beischreibera, długoletnich członków Straży Ogniowej.

Licencje na ogiery. W powiecie tczewskim uzyskali licencję na ogiery sami niemieccy hodowcy.

PELPLIN. Nieoczekiwana śmierć soltysa Polikarpa Redzimskiego. W dn. 28 ub. m. zmarł nagle s. p. Polikarp Redzimski na paraliż serca w 46 roku życia. S. p. Redzimski był członkiem Wydziału Powiatowego oraz piastował urząd soltysa pelplińskiego. Zmarły cieszył się powszechnym szacunkiem.

ŁASIN. Zakończenie kursu nauczycielskiego, przygotowującego do II. egz. W ub. piątek, zebrało się nauczycielstwo miasta i okolicy na nadzwyczajne zebranie Stow. Chr. Nar. Naucz. Szk. Powsz. Zebranie zajął prezes rektor Leon Motylewski, porządek obrad pofałd do wiadomości sekretarza p. Radtke, referat wygłosił rektor Melchior Ryczakowicz z Grudziądza na temat „Karta indywidualna“. Kurs trwał od dn. 10. III. do dnia 24. X. rb.; brało w nim udział 19 nauczycieli. Dochód wynosił 626 zł, a rozchód 489 zł, wobec czego kasa wykazuje saldo 158 zł, którą to sumę uchwalono przeleć na rzecz Koła.

Złoty, które otrzymał za sprzedanego konia. Okazało się jednak, że znaczna część pieniędzy wieśniak pozostawił w knajpach z wypitą wódkę. Powstaje tedy pytanie, gdzie podziła się reszta gotówki, której gbur nie zdążył przepić.

Pożyczka dla rzemiosła i przemysłu. Pow. Komunalna Kasa Oszczędności w Starogardzie uzyskała z Banku Gosp. Krajowego większą sumę pieniędzy dla rzemiosła i drobnego przemysłu. Rzemieślnicy, którzy dadzą odpowiednie zabezpieczenie wekslowe, winni złożyć do Kasy do dn. 10 listopada odpowiednio umotywowany wniosek. Pożyczka będzie udzielana na 8% w stosunku rocznym.

Kino Krystal

Pocz. o godz. 7.19, w niedzielę i święta o godzinie 3.20.

Tylko jeszcze 2 dni w piątek i sobotę 1 listopada

Pierwszy Polski film dźwiękowy, śpiewny i mówiony, którym zachwyca się wszyscy którzy go widzieli

Niebezpieczny Romans

z Betty Amann i B. Samborskim.

W niedzielę, dnia 2 listopada premiera

arcydzieła dźwiękowego, epopei bohaterstwa i miłości, obraz który porówna, przenika do głębi, przejmując wzruszająco.

Ostatnia Kompanja

W rolach głównych:

Conrad Veidt, Karin Evans.

Prócz tego nadprogram!

Obraz ten uznany został przez Minist. Spr. Wewn. jako artystyczny. Jest to najwyższe odznaczenie jakie obraz otrzymał może.

CORSO
DZIŚ PREMIERA!
THE MC. COY
W SENSACYJNYM FILMIE P. T. (27014)
„PRZYJACIEL INDIAN“

KRONIKA

Bydgoszcz, dnia 31 października 1930 r.

KALENDARZYK.

Dziś: † Wolfganga b. w., Nemezego m.
Jutro: **Wszystkich Świętych.** Cezarego m.
Wschód słońca: godz. 6.55.
Zachód słońca: godz. 16.31.

DYŻURY APTEK:

Od poniedziałku dnia 27 bm. do niedzieli 2 listopada pełnią dyżur:

- 1) **Apteka Piastowska**, Plac Piastowski.
- 2) **Apteka Pod Złotym Orłem**, Rynek Marszałka Piłsudskiego.

W niedzielę dnia 2-go listopada pełnią dyżur:

- 1) **Apteka Pod Łabędziem**, ul. Gdańska 5.
- 2) **Apteka Staromiejska**, ul. Długa 57.

— **Rozkład dyżurów lekarzy kolejowych** w niedzielę i święta:

Dr Włodarczyk, lek. kolej., dnia 1. XI, ul. Poznańska 4, tel. 22-60.

WINIARNIA
Twardowski nast.
Długa 12.

Smaczna kuchnia
solidne ceny
dyskretna orkiestra
miły pobyt.

Z TEATRU MIEJSKIEGO.

Dziś, piątek, 31. X. o godz. 20-ej premiera „**PANNA MALICZEWSKA**“, sztuka w 3 aktach Gabrieli Zapolskiej. Sztuka była grana z niesłychanym powodzeniem w Warszawie, Krakowie, Lwowie, Wilnie i t. d. Dla młodzieży sztuka ta nie jest dozwolona. Obsadę sztuki stanowią panie: Andrzejewska, Brenocz, Morozowiczowa, Podgórska i Żelichowska w roli tytułowej. Panowie: Dobrowolski, Granowski, Klejer, Koczyrkiewicz, Lochman, Michulowicz, Pluciński, Urbanowicz i dyr. Stoma. Reżyserowała sztukę p. Helena Arkawin, dekoracje F. Krasowskiego.

Popołudniówka operetkowa.

W sobotę, 1. XI, o godz. 16-ej odegrany będzie „**SZTYGAR**“ K. Zellera po cenach znizowanych.

W sobotę, 1. XI. i w niedzielę, 2. XI. o godzinie 20-ej „**TRAVIATA**“ sławna opera Verdi-ego z występem primadonny Janiny Okońskiej, Laskowskiego i Żuczkowskiego w rolach głównych.

WIELKA REWJA MODY w teatrze odbędzie się w połowie listopada (magazyny mód, krawieckie, jubilerskie, galanterja, futra, książki, sport, perfumerja etc. Zgłoszenia i informacje telefon 2-38).

Na marginesie.

Kto interesuje się rozwojem przemysłu i koniunkturami gospodarczymi, ten powinien koniecznie przeczytać książkę króla samochodowego Forda p. t. „**Moving Forward**“.

Autor zajmuje się w niej przeważnie możliwościami rozwoju gospodarczego, i ze zdumiewającym optymizmem przepowiada rzeczy, w które uwierzyć trudno, choć stałyby się one błogosławieństwem dla ludzkości.

Najkapitałniejszą jest przepowiednia Forda, że „klasa robotnicza stanie się wkrótce, bo już w roku 1930, stanem luksusowym, gdy to robotnik będzie zarabiał 27 dolarów (240 zł) dziennie“.

Przepowiednię tę opiera Ford na szematyzmie plac robotniczych w przeciągu ostatnich 20 lat. I tak w r. 1920 przeciętnym wynagrodzeniem za 10 godzinną pracę był 1 dolar. Dziś dochodzi ta płaca do 4 dolarów. „Jeżeli więc płace — wywodzi Ford — w ciągu 20 lat wzrosły w czwórnasób, to

w ciągu dalszych 20 lat na podstawie matematycznej proporcji powinny dojść do wyżej wspomnianej sumy. W roku 1910 twierdzono, że przemysł osiągnął wówczas możliwie wysoki procent doskonałości. Nie brakło ludzi, którzy wtedy chcieli spocząć na laurach i zadowolnić się osiągniętym rezultatem. Tymczasem przy pomocy owych doświadczeń, zebranych w ciągu owych minionych 20 lat, zdołał przemysł amerykański osiągnąć szybsze postępy“.

Albo takie twierdzenie Forda: „Jeśli płace robotnicze nie wzrastają, to jest to dowodem braku inteligencji u przedsiębiorców“.

Ford jest wrogiem alkoholu i twierdzi, że zniesienie prohibicji podziałałoby szkodliwie na rozwój przemysłu.

„Wysokopłatna praca przemysłowa — pisze — musi być zgóry do dołu inteligentna, i niema w niej miejsca dla człowieka, oddającego się pijaństwu. Gdyby znów pozwolono pić alkohol (choć do tego nie dojdzie) to zniszczyłoby to cały zbudowany dotychczas system przemysłowy.“

„Obowiązkiem fabrykanta jest — czytamy w innym miejscu — obniżyć nieustannie ceny, a zwiększać płace pracowników.“

Dlaczego klasa robotnicza musi stać się również klasą luksusową, tłumaczy Ford tem, że jeśli robotnik nie będzie miał na wygodę i luksus, to ołbrzymia produkcja jego nie miałaby rynków zbytu. Co wyrobił, musi on w przeważnej części i sam konsumować.

W zakładach Forda rzeczywiście tak jest. Co drugi robotnik ma tam swego „Ford“a. Sam go zrobił, sam nim jeździ.

Europa kulawym krokiem podąża za Ameryką, i jeśli przepowiednie wielkiego przemysłowca sprawdzą się na gruncie amerykańskim, to poprawi siębyt i naszego robotnika, czego mu serdecznie życzyć należy.

Drobiazgi wyborcze.

Stronnictwo Narodowe (endecja) przeciw Ch. D.

W odezwie wyborczej Narodowego Komitetu Wyborczego na woj. Poznańskie znajdujemy bardzo napuszyste komplementy pod własnym adresem, a o Chrześc. Demokracji uwagę, że „głosowanie na jej liście oznacza marnowanie głosów polskich. Ch. D. ma własne listy w Wielkopolsce tylko w dwóch okręgach: w Ostrowie i w Bydgoszczy. W okręgu ostrowskim była Ch. D. niegdyś bardzo silna, a w bydgoskim jest silna, co się niewątpliwie w dniu 16 listopada okaże. Przy ostatnich wyborach w 1928 r. Ch. D. miała blisko 16 tys. głosów, choć zaszkoziło jej rozdzielenie list z „Pia- stem“ w ostatniej chwili dlatego, że „Pia- st“ nie chciał swego niefortunnego kandydata wycofać. Gdyby nie to, mandat Ch. D. w okręgu już wówczas był pewny, a dziś jest więcej niż pewny. Dlatego prosimy naszych zwolenników, aby nie słuchali żadnych podszepków ni kraków i dopomogli do jak najwspanialszego tryumfu Katolickiego Bloku Ludowego w okręgu bydgoskim.

Sympatycy nasi, którzy nalegali na nas, abyśmy w pismach naszych (w „Dz. B.“ i „Nowym Kurjerze“ w Poznaniu) wydali hasło, że w tych okręgach, gdzie niema listy Ch. D., należy głosować na endecję czyli Stronnictwo Narodowe, niech się teraz nie dziwią, iż tego nie uczynimy.

Endecja poznańska jest niepoprawna.

Czy można głosować na Centrolew?

Dziwimy się, że otrzymujemy jeszcze podobne zapytania. Sprawy tę dostatecznie wyjaśnili księża biskupi.

Z przygotowań wyborczych.

Pan Marszałek jako atleta ciężkiej wagi.

— **Z POWODU UROCZYSTOŚCI WW. ŚWIĘTYCH** następnym numer „Dziennika Bydgoskiego“ wyjdzie w poniedziałek dnia 3 b. m. na wtorek dnia 4 b. m. o zwykłym czasie.

— **Baczność, b. zawodowi wojskowi!** Zarząd Koła prosi wszystkich członków o wzięcie udziału w uroczystości przeniesienia zwłok 7-miu powstańców Wielkopolskich z r. 1918/19 w dniu 1. XI. br. ze cmentarza miejskiego (Szubińska Szosa) na nowy cmentarz.

Zbiórka członków w wyżej podanym dniu o godz. 12.30 w lokalu p. Cymera, restauracja pod Lwem, ul. marsz. Focha 3.

Następne zebranie odbędzie się w dniu 4 XI. br. o godz. 20 w lokalu p. Cymera. Uprasza się o przybycie wszystkich członków oraz przyjmuje się nowych.

Sekretariat mieści się przy ul. Poznańskiej nr. 15 II. pt. u kol. Sassa Władysława.

Broń i amunicję

myśliwską i sportową kupuje się najkorzystniej w firmie

„**MUBERTUS**“ ul. Grodzka 16 (nar. Mostowej) Tel. 652 Naprawa broni. (27019)

Stwierdzamy wyraźnie, ponieważ powstają wątpliwości, że **Narodowa Partja Robotnicza** należy do **Centrolewu** czyli Obrony Prawa i Wolności Ludu. Duszą **Centrolewu** jest **Polska Partja Socjalistyczna**. Poza tem należą radykalne stronnictwa wiejskie Wyzwolenie i Stronnictwo Chłopskie oraz „**Piaśt**“, który na tem ile po części się rozbił.

N. P. R. zwołuje wiecę pod własną firmą — z pominięciem nazwy **Centrolewu** — aby się ludzie nie pomiarkowali, „co w sprawie piszczy“.

Urzednicy komunalni a wybory.

Zarząd Główny Związku Urzędników Komunalnych wydał bardzo słuszne zarządzenie, aby poszczególne koła nie mieszały się do wyborów. Wskutek tego koło bydgoskie przed tygodniem nie przystąpiło do akcji wyborczej B. B. Uchwała ta jednak nie dała spać ambitnym jednostkom, które stworzyły komitet celem powołania do życia „**Koła Koleżeńskiego** współpracującego z Rządem“. Na wtorek 4 listopada Komitet ten zwołuje do hotelu **Lenging** zebranie, na którym zapewne usłyszymy banialuki już poufnie kolportowane celem zjednania lub zastraszenia urzędników.

Zwracamy uwagę zainteresowanym, że zalecni są od całego obywatelstwa, które ich utrzymuje z swoich podatków, a nie od jednej grupy i do tego bardzo słabej.

Pp. urzędnicy komunalni! Nie mieszajcie się do spraw partyjnych, bo na tem źle wyjdziecie. Kto chce koniecznie ostrogi zdobyć, niech zdobywa, ale nam się zdaje, że ambitni pyskacze będą ich sobie musieli od koguta pożyczyc.

Skład Komitetu Wykonawczego ogłosimy w przyszłym tygodniu ku wiecznej pamięci obywatelstwa płacącego podatki.

„Coraz lepiej“.

W jednym z pism sanacyjnych czytaliśmy w ubiegłym tygodniu, że w Polsce z każdym dniem jest lepiej. Trochę to śmiało twierdzenie, bo powodzenie (finansowe) agitatorów BB. to jeszcze nie poprawia sytuacji w Polsce. A ta się nie poprawia, lecz pogarsza, co niestety stwierdzić musi taki bezstronny urząd, jak Instytut Badań Konjunktur Gospodarczych.

Poco to ludziom mydląc oczy? Nie lepiej powiedzieć prawdę i wskazać na przyczyny oraz podać środki zaradcze?

Wyborcy nie są znowu tak bardzo głupi.

*

Bernard Żmudziński, dawniej w „Rozwoju“ i później w Z. O. K. Z. nie ma nic wspólnego z naszym ruchem politycznym. Należy on obecnie do BB., co stwierdzamy, aby uniknąć nieporozumień.

Urzednicy, słuchajcie!

Projekt budżetu na przyszły rok obračunkowy — według obiegających pogłosek — nie przewiduje wypłacania 10-procentowego dodatku do uposażenia. Wypłata zaległego dodatku mieszkaniowego zostaje zawieszona na nieokreślony czas. Oświadczył to wyraźnie w swej mowie kandydat BB. prof. Krzyżanowski w Krakowie, a on to musi wiedzieć i nie mówilby, gdyby nie wiedział, bo to jest człowiek poważny.

„Uczciwa gra“.

„Robotnik“ przypomina bardzo na czasie pewne powiedzenie Disraeliego, wodza konserwatystów angielskich. Kiedy mu jeden urzędnik radził „troszkę“ poszachrować przy wyborach, które mu zapowiadały klęskę, odrzekł:

„Pozwól pan, że nie będę panu odtąd podawał ręki, i że poproszę pana o zgłoszenie dziś jeszcze swojej dymisji z piastowanego urzędu. Dżentelmen angielski nie przywykł walczyć z przeciwnikiem inaczej, niż uczciwą grą“.

Gdybyż to tak u nas tę piękną zasadę chciano zrozumieć!

Pajaki nastawiający swe sieci.

Panna Zofia Z., zamieszkała w jednym z miast na Pomorzu, przybywszy w sprawach handlowych do Bydgoszczy, podczas swej bytności na głównej poczcie spotkała tam jakichś dwóch osobników, którzy wszczęli z nią rozmowę, przedstawiając się za prezesów towarzystwa kobiet pracujących. Panna Zofia, nie mając należytego pojęcia o sztuczach niebieskich ptaków większych miast, przyjęła towarzystwo osobników. Osobnicy otarowali najpierw pannę Z. korzystną posadę, a gdy odpowiedziała, że posady nie szuka, rozpoczęli z innego tonu. Mianowicie jeden z nich począł p. Z. ogromnie nadskakiwać, udając wielkie zainteresowanie się nią, a wreszcie dał wyraźne do zrozumienia, że chciałby się ubiegać o jej względy w celach matrymonjalnych. Panna Z., którą to wszystko bardzo bawiło, i żartem odpowiedziała, że chętnie wyszłaby za mąż, na co osobnik prosił ją o nawiązanie z nim korespondencji, dając jej w tym celu szyfr na poste restante „S. K. P. (Stowarzyszenie Kobiet Pracujących) dla kapitana, Bydgoszcz“.

Po wyjeździe z Bydgoszczy panna Z. zapomniała zupełnie o tej przygodzie, lecz w jakiś czas potem otrzymała list, pisany na blankiecie z drukowaną firmą „Stowarzyszenie Kobiet Pracujących „Carmen“, Bydgoszcz“, tej treści:

— Przeprowadzenie ewidencji zawodowych górników. Państwowy Urząd Pośrednictwa Pracy w Bydgoszczy przeprowadza ewidencję zawodowych górników chętnych na wyjazd do Francji i skłonnych do podjęcia pracy w kopalniach rudy żelaznej i węgla. Pragnący więc wyjechać w celach podjęcia pracy do Francji (tylko górniczy) zechcą w drodze pisemnej (nie osobiście) zgłaszać się do Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy w Bydgoszczy, ul. Grodzka 32. Zgłaszający powinni nadesłać odpisy świadectw z odbytej nauki i pracy w swoim zawodzie, ułatwi to bowiem zarekrutowanie ich w razie zapotrzebowania do Francji.

Rekrutować urząd będzie tylko górników zamieszkałych na terenie tutejszego P. U. P. P., to znaczy powiatów: bydgoskiego, szubińskiego i wyrzyckiego. Z poza obrębu tego, zgłoszeń przyjmować się nie będzie.

„Wielmożna Pani! Niniejszem zawiadamiamy, że tegoroczne walne zebranie odbędzie się... (data) i prosimy o punktualne przybycie. Porządek obrad został ogłoszony w wiadomościach tow. w gazetach. W danym razie prosimy o zasięgnięcie telefonicznych wiadomości. Z poważaniem Komitet S. K. P. C. Jaskólska“.

Panna Z. zainteresowana tem stowarzyszeniem, starała się czegoś bliźszego o niem dowiedzieć i stwierdziła, że towarzystwo takie nie istnieje.

Najprawdopodobniej byli to osobnicy z szajki stręczycieli do nierządu.

Na grobie matki.

Zapadał zmrok na miasto mgłą spowite
Gdziegdzie pierwsze błysnęły latarnie.
Na ciche miejsce za murem ukryte
Blady chłopczyna wśród tłumu się garnie.

W drobnych rączkach wiązkę kwiatów ścisła
I błądzi z niemi od bramy do bramy...
Chciałby odnaleźć w ścieżkach cmentarzyska
Cichą mogiłę ukochanej mamy.

W skromnym zakątku cmentarnej krainy
Ukląkł lekko przy świeczce żarzącej.
Ach, droga mamo, przyjm ten dar jedyny,
Przyjm z mojej dłoni zziębniętej i drżącej.

Pogasły światła, znikły ludzkie cienie,
Tylko pod murem jakiś płomyk żarzy...
To on... sierotka, wsparty o kamienie
O zgasłym szczęściu swem marzy... marzy...

Już zablysł świt nad miastem mgłą spowitem,
Gdziegdzie jeszcze świeciła latarnia.
Tam w cichym miejscu za murem ukrytem
Skrzydłata śmierć ofiary swe zagarnia...

Jan Kauczor.

Zebranie delegatów XXI Okręgu Kół Śpiewaczych.

W środę dn. 27 ub. m. odbyło się o godz. 18-tej w sali „Pod Lwem“ zebranie delegatów Kół Śpiewaczych, które zajął prezes okręgowy p. Gutkowski, protokół prowadził sekretarz p. Synoracki. Po odczytaniu protokołu z ostatniego zebrania złożył sprawozdanie ze zjazdu, odbytego 13 września b. r., p. Gutkowski. Zaznaczył, że według orzeczenia przedstawiciela Związku dyr. Kwaśnika, zjazd wypadł znakomicie. Z bilansu kasowego wynika, że z imprezy tej pozostała do dyspozycji Okręgu suma 285,74 zł jako fundusz zapasowy. Podkreślił dalej, że towarzystwo, o ile nie chciały brać udziału w oficjalnym nabożeństwie, to nie powinny były uchylać tegoż udziału, bo zjawili się na niem tylko delegacje ze sztabami. Skarżył się p. Gutkowski na brak podparcia niektórych chórów zarządzeniem Zarządu Okręgowego. Np., nie wszystkie chóry wzięły udział w próbie generalnej; zamiast 250 stanęło zaledwie 100 głosów męskich. Kilka towarzystw nie stawilo się do pochodu, a niektóre chóry żeńskie zniknęły przy końcu popisów konkursowych w teatrze już przed wykonaniem hymnu narodowego. Skarcił wreszcie p. Gutkowski zachowanie się drużyn śpiewaczych na koncercie w Strzelnicy, kiedy podczas występów w bocznej sali nie było cicho. W końcu zwrócił się pod adresem prasy, że w sprawozdaniu stronniczo potraktowała chóry, co niżej podpisany wyjaśnił, że z żadnym chórem nie go nie łączy prócz idei i że tylko dobro pieśni leży mu na sercu. Po dłuższej dyskusji przyznaje p. G., że rozbieżność zdania Zarządu Okręgowego i recenzenta nie może być powodem do sądzania ostatniego o stronniczość, bo przecież powodem rozbieżności zdań była niejasna treść paragrafu Regulaminu Związku, dotyczącego punktacji i przesunięcia do kategorii wyższych.

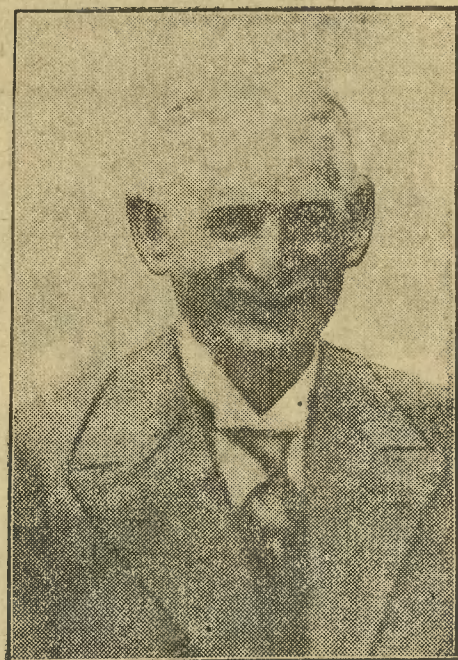
Dyrygent p. Eichstaedt w sprawozdaniu swem dziękuje pp. dyrygentom za współpracę, skarży się tylko na słaby udział w próbach i upomina, że należy chóry ogólne sumiennie ćwiczyć, bo inaczej nie spełnią swego zadania i nie będzie mógł okręg bydgoski liczyć na opiekę Związku. Omawiając punktację poszczególnych chórów zaznacza, że chór Kolejarzy „Hasło“, śpiewający w I kategorii, został na podstawie pisma sekretarza Związku p. Barwickiego cofnięty do kategorii II, ponieważ uzyskał nie 25, a tylko 23 punkty. Niżej podpisany, będąc

Najechnany samochodem chłopiec, odniósł złamanie nogi.

Dnia 25. bm. o godz. 12 w południe, na ulicy Poznańskiej, samochód ciężarowy P. Z. 48199, kierowany przez szofera Jana Rutkowskiego, zamieszkałego przy ulicy Seminaryjnej nr. 14, najechnął na nieletniego chłopca, Ottona Hammermeistera z Ciela, powiatu bydgoskiego. Skutek najechnania był fatalny, chłopiec bowiem odniósł złamanie prawej nogi i obrażenia cieleśne. Nieszczęśliwego chłopca odwieziono do lecznicy powiatowej na Bielawkach.

— Skradziono rower. Dnia 25. bm. jakiś nieznany złodziej skradł Franciszkowi Kubiakowi, zamieszkałemu przy ul. Skorupki 10, rower męski marki „Kurjer“, z nr. fabrycznym 5002 i z nr. rejestr. 7706 Bydgoszcz. Rower był własnością Banku Stadthagera.

50-letni jubileusz kupca bydgoskiego.

Złoty jubileusz zawodowy obchodził razem z swoją 70-cio letnią rocznicą urodzin w sobotę dnia 25 bm. znany szerokim kołom kupiec p. Emil Stadie.

Z okazji tej uroczystości zostały jubilatowi przez delegację Izby Przemysłowo-Handlowej i Izby Rzemieślniczej wręczone dyplomy. Różne związki zawodowe, cech mechaników i inne związki, na czele tutejszy Automobilklub składali jubilatowi swe życzenia.

Pana Emila Stadiego można nazwać pionierem automobilizmu, gdyż właśnie on był jednym z pierwszych, który zajął się fabrykacją samochodów. Firma jego rozwinęła się szeroko i zalicza się dzisiaj do największych firm w Polsce, trudniących się handlem samochodami.

Po otwarciu stacji obsługi, przy placu Wolności oraz rozszerzeniu warsztatów reparacyjnych, które obejmują powierzchnię ca. 1 000-km. otworzyła firma Stadie filję w Toruniu.

Nazwisko „Stadie“ jest u nas ściśle związane z automobilizmem.

Zyczymy panu Stadiemu dalszego powodzenia i wszelkiej pomyślności.

— Na złoty jubileusz T. C. L. na powiat bydgoski złożyli: Wielkopolska Fabryka Farb Wierchucinek 25 zł, dyrektor dóbr Radziwiński, Potulice, 5 zł, apteka Liberek Solec Kuj. 2 zł, ks. dziekan Tyrakowski, Mąkowsk, 10 zł, nauczyciel Fr. Piechota, Dóbrcz, 5 zł, nauczyciel Gorzkiewicz, Fordon, 4,50 zł, Magistrat Fordon 20 zł.

**Chcesz być na żołądek zdrowy —
Jedz tylko chleb pszenno-razowy**
z 1-my (25409)
Tomasza Marmurawicza, Zbożowy Rynek nr. 11.

U golibrody.

— Czemu ja mam obwiązany głowę? Ona mi chce pęknąć od miszlenia. Co ja miszle? Ja miszle o polityku. O centrolew i o Panu Dżadek. O Sejm, o Konstytucji i o baszty nad Bugu. Ja miszle o sanacyjny jedynki. O Pepesu i o bomby. O panu Witos i o skonfiskowanym Furdygi. O wywiadu z Panem Marszałkiem i o panu prokuratoru. Albo ja miszle o panu Liebermann i o te bidny kolportery. Czasem od takiego miszlenia robi mi sze w głowę kiszzonego grochu z kapustem, i ona chce mi wtedy pęknąć jak taki Kinderbaloniku.

A wszystko narobiły te wybory. Do

czego one są poczebne? Takie wybory to jest narodowy cholery. Czy nie lepi Sejmu i Senatu z dekretem zamianować zamiast go wybierać? Jaby dał Panu Marszałkowi plenipotencji, niech on sobie sam zamianuje posły i senatorry. Tak samo jak mianuje sierżanty. Miałby wtedy jednolitego Sejmu. Panowałoby w nim święta zgoda i harmoniki. Pan Marszałek miałby komendy i kasy od dyety. Rozwiązywać sejm nie wolno. Un jest takie ciało dożywni. Umrze który poseł albo dostanie sze do kryminału, to Pan Marszałek mianuje zaraz inny na jego miejsce. Sejm jest permanentny — pan redaktor mi rozumie? Budżetowy dyskusji jest wykluczony, aby nie było kłótni. Panu Marszałku wolno z całego budżetu zrobić funduszu dyspozycyjnego. Budżet robi Pan Marszałek z panem Furdygi i Sejm przyjmuje tylko budżetu z kiwnięciem z głowami. Bo musi być pacyfikacji i święty zgody. Niech Bóg uchowa jaki bomby albo inny awantury! Każdy poseł po trzy lata mandatu dostaje Polonia Restituta, a senator orderu Białego Orła. Gdy Pan Marszałek wchodzi do Sejmu, to kto go pierwszy zobaczy, robi zaraz alarmu na baczność! A gdy Pan Marszałek czy ma niowy, to na sali ma panować taki ciszy, jakby z kaszem zasiał. Nie wolno sze szmiać i nie wolno robić krytyki. Tylko w ten sposób można u nas zaprowadzić subordynacji i porządku.

**MILJON
1.000.000 zł.**

największa wygrana 22. Polskiej Państwowej Loterii Klasowej.

Dalsze większe wygrane:

400.000.- zł.

300.000.- „

200.000.- „

100.000.- „

75.000.- „

50.000.- „

25.000.- „

20.000.- „

15.000.- „

10.000.- „ i t. d.

Ogólna suma wygranych wynosi

32.000.000 zł.

Co drugi los wygrawa!

Cena losu:

$\frac{1}{1} = 40.-$, $\frac{1}{2} = 20.-$, $\frac{1}{4} = 10.-$ zł.

Ciągnięcie 18 i 20 listopada.

Zamówienia listowne skutecznia się odwrotnie.

Kolektura Loterii Państwowej

M. Rejewska

Bydgoszcz, Dworcowa 17 - telefon 27.

P. K. O. 207963.

25649

Kino PAW Początek w sobotę i niedzielę o 3, 5, 7 i 9. Krasieńskiego 3. dziś o 5.30, 7.15, 9.10

Jeszcze kilka dni gra najnowszy film z

E. JANNINGSEM p. t. „W sidłach kłamstwa“

Film, którym wszyscy są zachwyceni. Zapytajcie się tych co już film obejrzeli.

Z cyklu tradycji polskich.

Listopad.

W lasach wciąż szumi deszcz spadających liści; dnia i ciepła ubywa coraz więcej, a powietrze coraz bardziej staje się wilgotnym.

Wiatr po całych dniach wyje, świszczy, jęczy, a tyle smutku, tyle jakiejś rzewności brzmi w tych odgłosach, że fantazja ludu przypisuje owe jęki duszom czyścowym, skarżącym się na męki i o westnieniu do Boga proszącym.

I krajobraz posępny, dziki o tej porze, niebo się zasnuwa ołowianymi chmurami, słońce rzadko kiedy mrugnie złotą rzesą, atmosfera ciężka poważnie ludzi nastroja. Dla myśliwych roboty w bród; poluje się wtedy na rozmaite zwierzęta.

Ongi pod koniec listopada ubijano żubry; są one wtedy najokazalsze — mają róg lśniący, kędziory na łbie niby utrefione, brodę i grzywę odrosłe, kędzierzawe. Mięso tego, dziś do osobliwości należącego zwierza jadano tylko solone, a skóra zawsze w wielkim była poszanowaniu i cenie. Nawet rogi użytkowano, wyrabiając z nich puhary, których używali nie tylko bogatsi, ale nawet magnaci i królowie.

Gdy żubra położono, zdejmowano zeń skórę, wyprawiając ją natychmiast otrębami i kwasem, aby nie twardła od wiatru i urządzano z niej rydwan. W tym celu wyjmowano mózg, pozostawiając zresztą łeb i rogi, a nawet racice; do racic przyprawiano szpongi i niemi przytwierdzano skórę do wozu. Na takim rydwanie, ciągniętym dzielnym, conajmniej czterokonnym zaprzęgiem, powracał z polowania ten z myśliwych, któremu udało się żubra ustrzelić.

Jeżeli nie było grudy, ani śniegu w październiku, na Szymona i Jude, to myśliwi spodziewali się, że Wszyscy Święci na białym przyjadą koniu i we wigilję św. Huberta pierwsze łowy wyprawia. Jeżeli zaś i patron myśliwych nie dopisze, szaruga jesienna potrwać może aż do św. Andrzeja.

Dzień św. Huberta dzieli właściwy rok myśliwski na dwie połowy; główne polowanie na ptactwo zaczyna się w czerwcu około św. Jana, a wszelkie łowy kończą się około św. Kazimierza. Myśliwy więc liczy sobie szesnaście tygodni polowania przed św. Hubertem i tyleż po tym dniu. Dawniej ściśle tego rygoru przestrzegano, mówiąc:

„Święty Hubert tak długo dary będzie

[dawał,

Pokąd w pośrodku pory łowów będzie

[stawał.“

Z niektórymi datami listopada łączą się też pewne przysłowia i powiedzenia ludowe, jako rady i wskazówki rolnicze, albo też przepowiednie pogody. Naprzykład:

„W listopadzie grzmi — rolnik wiosnę śni.“

„Jak Marcin na białym koniu przyjedzie, To ostrą zimę nam przywiezie.“

*

„Jaki czas na Ofiarowanie, Taka zima też nastanie.“

*

„Po świętej Katarzynie Pomyśl o pierzynie.“

*

„Na świętego Andrzeja Trza kozucha dobrodzieja.“

*

Na św. Andrzeja (30 listopada) prakty-

PROGRAM W KINACH.

CORSO. Dziś premiera sensacyjnego dramatu p. t. „Przyjaciel Indjan“. W roli głównej nieustraszony, bohaterski „król cowboyów“ Tim Mc. Coy. W nadprogramie wymienite komedie p. t. „Artystka z Bożej łaski“ i „Wilki w owczarni“.

KRYSTAL wykazuje znowu swą niezwykłą ruchliwość w repertuarze. Oto dziś i jutro po raz ostatni wyświetla dzieło polskiej twórczości p. t. „Niebezpieczny romans“, a w niedzielę już występuje z premierą wielkiego dziełkowca artystycznego p. t. „Ostatnia kompanja“, epopeją bohaterstwa i miłości, porywa-

kują po wsiach zwyczaj, że na zimną wodę leją roztopiony воск, który zwykle dziwne przybiera kształty. Młode panny zależnie od fantazji czynią sobie z tego wróżby, najczęściej co do planów matrymonjalnych. Naturalnie wróżby z wosku odnoszą się do najbliższego karnawału.

Zwykle po św. Andrzeju milkną wszędzie wesole śpiewy, ustają zabawy i tańce, a pobożny lud polski wobec nadchodzącego Adwentu garnie się do kościoła i modlitwy, rozpoczynając okres pokuty i umartwienia.

W Noc Zaduszną...

Wśród mgieł jesiennych, deszczu, zawieruchy, Nocą co płaszcz swój z gęstych kirów przedzie Wstają za wolność udręczone duchy W długim męczeństwa rzędzie...

Te, którym ciała w kazamatach zgnily... Te, z Polskiej Góry, Woli, Ostrołeki — Skrzypią drzwi lochów, pękają mogiły I takie niosą się jęki:

O Panie!

Serca nasze dygocą, Lęk nam o Polskę spać w grobie nie da Dzisiaj Zaduszną bładzimy nocą Bo zagrożona Piastów jest scheda...

Ciąglej zawiści kielkuje zaród Co było ongi dziś jest to samo... Wciąż na obozy dzieli się Naród... I płaszcz królewski zohydza... plamą... Widać... krew nasza co wsiąkła w ziemię Nie jest dla Polski świętą objatą... Wciąż w piersi Lachów prywatą drzemie Co jest dla skrzydeł więzienną kratą...

Wśród mgieł jesiennych... deszczu, zawieruchy W ciche rozmyślań nad mogiłą — święto Posępną skargę wybuchają duchy... W której złowróżbne widnieje — Memento!..

M. Szurlo.

jącą i przenikającą widza do głębi serca z słynnym i nieporównanym Conradem Veidtem. Prócz tego nadprogram dźwiękowy.

MARYSIENKA. Dziś premiera pięknego dźwiękowca p. t. „7 twarzy“. W głównej roli Paweł Muni, który gra 7 ról (muzyka Fr. Szuberta, hipnotyzera Diaklero, uwodziciela Don Juana, boksera Joe, tancerza Szmita, Napoleona I. oraz dozorcę zwykłego) i dlatego film ten nosi tytuł „7 twarzy“. W nadprogramie znakomite dodatki dźwiękowe.

NOWOŚCI. „Atlantic“ 100% dźwiękowe arcydzieło pod każdym względem imponujące. Widz od pierwszej do ostatniej sceny pozostaje w napięciu. Osoby na filmie nie deklamują, lecz naprawdę — mówią, tak samo osoby te nie grają, lecz żyją. Jest to wielki poemat obrazu i słowa.

OKO wyświetla dziś i jutro piękny dramat życiowy p. t. „Twe usta tak kusily mnie“. W niedzielę premiera wspaniałego dramatu p. t. „W noc po zdradzie“, w roli głównej głośna odtwórczyni dramatów życiowych Lya de Putti. Na scenie występy trupy estońskiej Rodriga Poru.

PAW gra jeszcze kilka dni najnowszy i jedyny tego sezonu film z E. Janningsem p. t. „W sidłach kłamstwa“. Wszystkie filmy z Janningsem są skończonym arcydziełem, zaś film „W sidłach kłamstwa“ przewyższa wszystkie dotychczas widziane. Nadprogram komedia.

WOJSKOWE wyświetla od dnia 31 października do dnia 2 listopada obraz p. t. „Wilki północy“. Dramat ze śnieżnych szczytów Alaski w 10 aktach. W rolach głównych: Ewa Gorolan i Gładys Johnstn.

— **Bacność, Inwalidzi** Okr. Koło Związku Inwalidów Wojen. R. P. w miejscu bierze udział w uroczystym przeniesieniu zwłok powstańców Wlkp., dnia 1 listopada br. — w dzień Wszystkich Świętych.

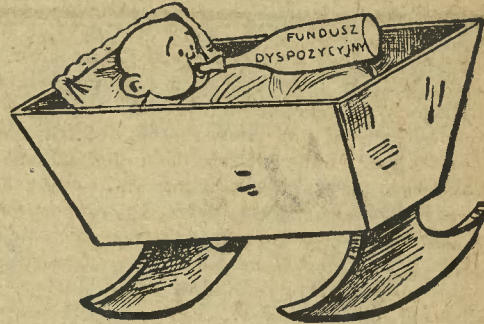
Zbiórka członków o godz. 12.30 w południe przed sekretarjatem, ul. Poznańska 20a, Szczególnie uprasza się o udział wszystkich członków posiadających czapki wojskowe.

Oszukańcza firma zmieniła swą nazwę.

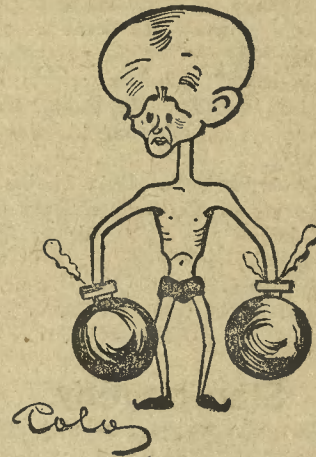
Ostrzegaliśmy w swoim czasie przed oszukańczymi manipulacjami firmy „Carbon“ w Gdyni, która przy pomocy zamieszczanych w gazetach ogłoszeń, o umożliwieniu bezrobotnym dobrych zarobków, wyciągała z biedaków krwawo zdobyte grosze. Obecnie firma ta, jak się dowiadujemy, zmieniła swą nazwę, występując już jako „Bałtycka wytwórnia chemiczna“ i w dalszym ciągu przy pomocy inseratów, prowadzi swój proceder.

— **Kradzież drobiu.** Do chlewa p. Berty Radtke, zamieszkałej przy ulicy Toruńskiej 51, włamał się jakiś złodziej i skradł 10 kur różnego opierzenia, wartości 40 zł.

Wychowanie polityczne.

Bebe, wykarmione taką flaścyczką,

łatwo wyrośnie na takiego — atlete.

— **Samochód najechał na wóz.** Dnia 27. bm. o godz. 1920, na ulicy Marsz. Focha, kierowca autodorożki P. Z. 40784, najechał na wóz węglowy firmy Szlak i Dąbrowski w Bydgoszczy, stojący na ulicy bez zaprzęgu. Autodorożka odniosła poważne uszkodzenia, ofiar w ludziach nie było. Wypadek nastąpił skutkiem tego, że szofer samochodu ciężarowego P. Z. 44947, który jednocześnie przejeżdżał, zaświecił reflektory samochodu, oslepiając chwilowo szefera autodorożki tak, że ten nie dojrzał stojącego wozu.

— **Matki strzeżcie swoje dzieci.** Dnia 26. ubm. na ulicy Grunwaldzkiej wieczorem podbiegł pod nadjeżdżający tramwaj jakiś 4—5 lat liczący chłopczyk, który niewątpliwie byłby się dostał pod koła tramwaju, gdyby nie przytomność motorowego. W ostatniej bowiem chwili motorowy nadzwyczajnym wysiłkiem zdołał zatrzymać tramwaj i uratować dziecko od nieszczęścia. Chłopiec jednak dość silnie został uderzony przez tramwaj, upadł na ziemię, przyczem odniósł potłuczenia. Matki i opiekunki, pilnujcie lepiej swoje dzieci.

— **Ujęcie fałszerza licencji.** Policja ujęła w ostatnim czasie niejakiego Hartmanna Filipa, który fałszował licencje i koncesje na publiczne uprawianie gier zręcznościowych, kręgielni amerykańskich, strzelanie itp., oraz na prowadzenie handlu różnymi towarami. Świadczył te, jako ważne na całą Polskę, Hartman stemplował fałszywą pieczęcią sądu powiatowego w Stanisławowie, a następnie sprzedawał swym kompanom, którzy się niemi posługiwali. Wobec tego władze zarządziły na terenie województwa pomorskiego i poznańskiego ściśle kontrolę licencji.

Nie bądź zniechęconym

jeżeli dotychczas nie miałeś szczęścia w grze na Loterii Państwowej, lecz

spróbuj jeszcze raz

I kup los I. kl. 22. Loterii Państwowej w znanej jako szczęśliwej, największej i najstarszej KOLEKTURZE na POMORZU

Pawła Billerta

w TORUNIU przy Nowomiejskim Rynku w której stale większe wygrane wychodzą.

Cena losów: 1/4 = 10 zł, 1/2 = 20 zł, 1/1 = 40 zł.

Największa wygrana 1 milion złotych. (27832)

Marysienka

Pocz. w dni powszednie 7 i 9; początek w dni świąteczne: 3.20, 5.20, 7.15 i 9.15. Bilety bezpłatne i passepartout do poniedziałku nieważne.

Dziś w piątek uroczysta premiera artystycznego, gigantycznego, o szalenie miłej i głębokiej treści, najwyższego poziomu dźwiękowego arcyfilmu (mówię-ton) pod tytułem

7 twarzy

Reżys. genialny Berthold Viertel.

Rzecz dzieje się współcześnie w Paryżu. Akeja w przedziwny sposób rozwija fascynującą historię kochających się, a nieszczęśliwych dwojga osób, których duchem opiekuńczym prowadzącym na drogę szczęścia jest prostak — człowiek niezmiernie dobroci, którego los w jego znacnym życiu zaprowadził za kratę więzienną. Tragedja tego człowieka jest wzruszająca tembardziej dlatego, że jako dozorca panopt. umiał żyć się nawet z bezdusznymi figur, które dozorował i natyle niekt. z nich umił., że gdy nadeszła chwila roest., znalazł drogę bezwzgl. i tą krzyżową drogą poszedł. W roli głównej fenom. art. **Paweł Muni** który w prawdziwym tem arcydziele gra swą, szczerością osobistą i sytuacjami w jakie popada widza wprost rozczula. Przytem dźwiękowy nadprogram.

Kino OKO Rewja
Marcinkowskiego 5
Początek o godzinie 7 i 9,
w niedz. i święta o 3, 5, 7 i 9.
Zniżki ważne.

Dziś i jutro poraz ostatni
smutne koleje emigrantów
rosyjskich, dzieła pięknej
i samotnej arystokratki

W niedzielę dnia 2 listopada
wspaniała premiera wiel-
kiego obrazu sensacyjnego
z ulubienicą wszystkich

Twe usta tak kusily mnie

Lya de Putti w noc po zdradzie
szalone tempo akcji.

Mary Parker
Alfred Abel
Nadprogram farsa
„Szalona noc postubna”

Na scenie. Fascynujący program
tylko kilka dni gościnne występy świa-
towej sławy estońskiej trupy
„Rodrigo Porro”
Dotychczas w Bydgoszczy nieznaną,
którzy występowali swymi pozostawiają
na widzu niezatarte wrażenie.

Ostatnie wiadomości.

Warszawa, 31. 10. (PAT) Wczoraj po po-
łudniu pod przewodnictwem P. Prezydenta
Rzplitej odbyło się na Zamku posiedzenie
komisji orderu „Polski Odrodzonej”.

Warszawa, 31. 10. (Tel. wł.) Z Brześcia
donoszą, że w środę uwięzieni b. posłowie
Putek i Kwiatkowski, przewiezieni zostali
z twierdzy do gmachu sądu okręgowego,
gdzż zażądano ich zeznań w sprawach jak-
o świadkowie, które z ich aresztowaniem
nie miały wspólnego. Pod silną eskortą
żandarmów przewieziono ich do sądu. Po-
jawienie się karetki wywołało wielkie po-
ruszenie. Po wysłuchaniu obu posłów od-
stawiono ich znowu do więzienia.

Rozłam w N. P. R. w Białymstoku.

Sekretarz wojewódzkiego zarządu NPR
w Białymstoku, Kłodowski, wystąpił z par-
tii. Krok swój motywuje tem, iż nie mógł
zgodzić się, ażeby NPR szła z socjalistami.

**Listy Centrolewu unieważniono
w dziesięciu okręgach.**

Dotychczas listy Centrolewu (Nr. 7) zo-
stały zatwierdzone w 23 okręgach a unie-
ważnione w 10 okręgach. Skutkiem unie-
ważnień Centrolew, który w Sejmie po-
przednim miał 160 mandatów, stracił szan-
se na zdobycie 30 mandatów — tyle bowiem
zdołał ich w r. 1928 w okręgach, w których
obecnie lista jego ulega unieważnieniu.

Nagroda po śmierci.

W Warszawie odbyło się posiedzenie komi-
tetu kasy literackiej i zarządu Tow. Literatów
i Dziennikarzy polskich w sprawie przyznania
nagrody im. Elizy Orzeszkowej za lata 1928
i 1929. Uchwalono jednogłośnie przyznać na-
grode, jako przypadającą w kwietniu b. r. s. p.
Juljanowi Ejsmondowi za całokształt jego
twórczości.

**Komisja rozbrojeniowa zbiera się.
Delegaci państw już wyznaczeni.**

Genewa, 30. 10. (PAT) Sekretarjat gene-
ralny ogłasza dziś listę delegatów na zbie-
rającą się tu w dn. 6 listopada br. przygo-
towawczą komisję rozbrojeniową. Ze strony
Rosji sowieckiej zapowiedziane jest przy-
bycie Litwinowa i Lunaczarskiego, jako sze-
fów delegacji. Poza tem delegacja sowiecka
obejmuje 8 osób. Inne delegacje pozostają
w tym samym składzie, co na poprzedniej
sesji.

Nieudaly spisek Pangalosa.

Dotychczas aresztowanych jest 41 osób.

Ateny, 30. 10. (PAT). Prasa donosi o fiasku
organizowanego przez Pangalosa powstania
zbrojnego. Na skutek przypadkowego wystrza-
łu, dokonanego przez jednego z żołnierzy, sto-
jących na straży przed domem, gdzie zgroma-
dzili się spiskowcy, zebrani pierzchli, wskutek

czego policja aresztowała tylko około 30 osób.
Postanowiono również aresztować samego Pan-
galosa. Według pogłosek, spiskowcy zamierzali
oddać w ręce Pangalosa władzę dyktatorską.
Aresztowano dalszych 11 oficerów. Najstarszy
z oficerów jest w randze majora.

**Bandyci hińscy uprowadzili
Europejczyków.**

London, (PAT). Dzienniki donoszą
z Waszyngtonu: Według wiadomości,
nadesłanych przez konsulatu Stanów
Zjedn. w Hankou, 21 cudzoziemców, a
mianowicie Francuzów, Anglików,
Włochów i Hiszpanów znajdować się
ma w rękach bandytów w okolicy Han-
kou.

**Katastrofy w Turcji.
Smyrna pod wodą.**

Według ostatnich wiadomości, spo-
wodowana przez gwałtowne ulewę po-
wódź w Smyrnie i okolicach nabrała
charakteru katastrofalnego. Zawaliło
się kilkaset domów; z pod gruzów wy-
dobyto dotychczas zgórą 70 trupów.
Okolo 1.500 osób jest bez dachu nad
głową. W mieście daje się odczuwać
brak wody do picia. Całe miasto po-
grążone jest w ciemnościach. Brakuje
również chleba.

**Bezpłatne zboże dla 4 milionów
bezrobotnych w Stanach Zjedn.**

Nowy Jork, (PAT). Artur Woods, po-
wołany przez prezydenta Hoovera do
skoordynowania środków przyścia z
pomocą bezrobotnym, których liczba
sięga obecnie 4 milionów, wystosował
apel do przemysłowców amerykań-
skich, wzywając ich do zatrudniania
możliwie największej liczby robotni-
ków. Powstały specjalne komisje regio-
nalne, mające na celu niesienie pomocy
bezrobotnym. Prezydent Farm Board
Federal zalecał oddanie do dyspozycji
bezrobotnych na koszt państwa odpo-
wiedniej ilości zboża, co równocześnie
miałoby tę korzystną stronę, że zmniej-
szyłoby nadprodukcję zboża w Stanach
Zjednoczonych.

Wybuch gazów w kopalni węgla.

Charleroi, 30. 10. (PAT). W kopalni wę-
gla Forte Taille nastąpił wybuch gazów. Za-
rządzona akcja ratownicza doprowadziła do
wydobycia na powierzchnię 5 zabitych górni-
ków w tej liczbie 3 Włochów i 1 Polaka.

Ogromny sukces Sztekkera.

Polak zdobywa mistrzostwo świata.
(PAT) W zawodach zapasniczych odbywa-
jących się w Budapeszcie Sztekker zdobył
mistrzostwo świata w wadze ciężkiej.

Lednicki uświadamia Szwedów.

(PAT.) Szwedzki dziennik „Stok-
holms Tagbladet” ogłasza obszerny wy-
wiad z **Aleksandrem Lednickim** na te-
mat „Polska, Pomorze i Niemcy” pod
znamiennym nagłówkiem:

„Rewizja granic jest niemożliwa!”

W wywiadzie Lednicki omówił wy-

nik wyborów w Niemczech, odpierając
falszywe pogłoski, które ukazały się w
prasie szwedzkiej, jakoby polityka pol-
ska miała na nie wpływ. Lednicki za-
znaczył, że do zabrania głosu w tej
sprawie upoważnia go dawniejszy bliź-
szy stosunek z wybitniejszymi osobi-
stościami społeczeństwa szwedzkiego i
przytoczył w imię bezstronności szereg
argumentów, wykazujących

**niezaprzeczalność praw Polski
do Pomorza.**

Dla przykładu zacytował Lednicki fakt,
że przed wojną w 6 okręgach pomor-
skich nie był wybierany do parlamentu
ani jeden poseł niemiecki. Dalej przy-
tacza Lednicki opinię niemieckiego
dziennika „Volkswacht”, stwierdzające-
go obiektywnie polskosc Pomorza i jed-
nomyslnosc narodu polskiego w tej kwe-
stji. Lednicki podkreślił

pokojuosc polityki polskiej

i intensywną pracę nad odbudową kra-
ju. Przypomniałszy odpowiedź szwedz-
ką na słynną ankietę Sienkiewicza,
Lednicki wzywa społeczeństwo szwedz-
kie, ażeby oceniając bezstronnie zagad-
nienie międzynarodowe, stanęło w obro-
nie świata przed tendencjami, zagraża-
jącymi pokojowi i normalizacji stosun-
ków.

— Polski Zbór Ewang. Augsburgski podaje do
wiadomości, że nabożeństwo w powodu święta
Reformacji odprawione będzie dziś o godz. 20
w kościele przy ul. Poznańskiej. Akademia
reformacyjna odbędzie się dnia 1 listopada,
w sobotę o godz. 17 w sali przy ul. Libelta 8.

— **Koncert** Zygmunta Lisickiego, znakomite-
go pianisty polskiego odbędzie się w piątek
7. bm. w auli gimnazjum Kopernika. Sprzedaż
biletów w księgarni i składzie nut J. Idzikow-
skiego, ul. Gdańska 16-17. Fortepjan Blüthnera
z firmy B. Sommerfeld.

— **Tania wyprzedaż** z powodu likwidacji.
Firma Siuchniński i Stobiecki związa swe przed-
siębiorstwo i z tego powodu sprzedawac be-
dzie poczawszy od 3 listopada br. wszelkie
nagromadzone towary po cenach własnego
kosztu.

— **Czyja laska?** W komisariacie IV. przy
ul. Wileńskiej, znajduje się laska trzciniowa,
znaleziona przy ul. Rejtana, która właściciel
może odebrać.

— **Kradzież roweru.** Dnia 24. bm. popo-
łudniu z korytarza Komunalnej Kasy Oszczę-
dności, skradziono p. Aleksandrowi Koszeniu-
chowi, zamieszkałemu przy ul. Kozielskiego
nr. 14, rower męski marki „Ideal” z nr. rejestr.
5536 Bydgoszcz, wartości 150 zł.

Stan pogody.

Rankiem dnia 30 było w całej Polsce po-
chmurno, tylko na Pokucie wystąpiło nieznac-
ne przejśnienie. Padały deszcze, w górach
słaby śnieg. Temperatura wynosiła od 4 do 9
stopni, przyczem chłodniej było na Podkarpaciu
i na wschodzie kraju, cieplej — w Wielko-
polsce. Temperatury najwyższe tylko na Po-
morzu przekroczyły 10 st. Lekkie przymrozki
(do 3 st.) wystąpiły w górach, gdzie leży szata
śnieżna o grubości 23 cm.

W Bydgoszczy bez zmian; chmurno i dżdży-
sto.

Posiadacze pożyczek

z lat 1918/21 muszą się zapoznać z memoriałem
Związku Obrony Wierzytelności pod tytułem:
„W sprawie dwóch miliardów”. Wyczerpująco
przedstawienie historii i stanu waloryzacji
pożyczek. Wskazówki praktyczne. Treść ustaw.
Żądania wierzytelni. Cena 2,70 zł. Do nabycia
w księgarniach i w Związku, **Poznań, Zie-
lona 2.** Główny skład **Księgarnia Univer-
sytecka Poznań, ul. Gwarna 19.** (21272)

Ciężkie wypadki przy pracy.

W warsztacie naprawy rowerów, przy ul.
Długiej 3, 20-letni uczeń, Leon Łabędz, pod-
czas reperacji roweru, doznał urwania części
palca u prawej ręki.

W bydgoskiej fabryce terek i przyborów
kuchennych „Harwoza”, 22-letni robotnik maszy-
nowy, Wiktor Nadolny, przy obróbce drzewa
na heblarce walcowej, dostał się ręką między
noże heblarki, przyczem odniósł okaleczenie
dłoni do samej kości oraz ucięcie dużego i po-
łowy małego palca u lewej ręki. Poszkodowa-
nego odwieziono do lecznicy miejskiej.

W firmie Braci Schlieper, 24-letni robotnik
Willy Rozenke, podczas wyładowywania wę-
gla, jedna bryła spadła mu na prawą nogę, po-
wodując ciężkie złamanie kości.

W fabryce wyrobów papierowych Seydler
i Grosskurth, 19-letnia robotnica Marta Korna-
towska, podczas obsługiwania maszyny toreb-
karskiej, dostała się ręką pod ciężki walec,
pryczem doznała zgniecenia prawej ręki. Ro-
opatrzeniu przez pogotowie ratunkowe, odwie-
ziona została do szpitala miejskiego.

Miej silną wolę i wierz we własne szczęście!

Silna wola i wytrwałość oto cechy dla osiągnięcia celu!
Silna wola i wytrwałość zmusi szczęście do posłuszeństwa!
Silną wolą i wytrwałością ludzie cudów dokonali!

Zatem przestańmy biadać nad niedolą i starajmy się polepszyć swą dolę.
A przecież wrota szczęścia stoją otworem dla każdego. Należy tylko
mieć silną wolę i wytrwałość.

Znacznie udoskonalony plan 22-jej Polskiej Państwowej Loterii Klasowej
daje możność każdemu bez specjalnego wysiłku osiągnąć bogactwo i dobrobyt.
Pomimo znacznego powiększenia ilości wygranych, cena losów nie
została zmieniona i 1/4 losu nadal kosztuje tylko 10 złotych!

Główna wygrana powiększona została do kwoty 1.000.000 złotych.
Szansę kolosalną, bowiem co drugi los wygrać musi
i oprócz tego na dodatek wyznaczono 23 premje **na łączną sumę zł 669.250**

Ogółem wygranych jest na sumę zł 32.000.000

Cena losów: 1/4 tylko 10 złotych, 1/2 — 20 złotych, cały los 40 złotych.
Nie narzekajmy, bo sami pomóc sobie możemy. 10 złotych nikogo nie zrujnuje, natomiast wygrane,
jakkie łatwo osiągnąć można — dadzą nam lepsze i spokojniejsze jutro!

Niemaj przegranych w Loterii Państwowej. Jeden wygrywa wcześniej, drugi później!
Więcej miejmy silną wolę i z pełnym zaufaniem do własnego szczęścia — spieszymy
natychmiast do najszybszej i największej Kolektury Loterii Państwowej

„Uśmiech Fortuny” Bydgoszcz, Pomorzka 1
i nabędziemy szczęśliwe losy do klasy I-jej.

Bądź wytrwałym — a Loteria Państwowa odda Cię łogaciwem!

A jednak

najlepszą herbatą jest

„Róża Cesarska”

T-wa Klachta w Odessie.

Generalna reprezentacja firma

„Franboli” (27913)

PROGRAM RADJOFONICZNY.

SOBOTA, 1 LISTOPADA.

WARSZAWA, 12,10: Koncert. 15,20: Koncert.
16,00—16,15: „Arthur i Wanda” (z życia
Grottgera). 16,40: Wiadomości przyjemne
i pożyteczne. 17,00: Program dla dzieci.
18,00: Nabożeństwo z Ostrej Bramy w Wil-
nie. 20,00: Feljton p. t. „Cmentarze war-
szawskie”. 20,30: „Widma” Stanisława Mo-
nuszki, w wykonaniu chóru „Lutni War-
szawskiej”, pod dyr. Piotra Maszyńskiego.
POZNAŃ, 10,15—11,45: Uroczystość WW. Świę-
tych. Nabożeństwo z Katedry poznańskiej.
12,05—13,00: Akademia żałobna ku uczcze-
niu poległych i zmarłych uczestników Po-
wstania Wlkp. 1918/19 r. 18,00—19,00:
Transmisja nabożeństwa z Ostrej Bramy
w Wilnie. 19,15—19,55: Recital wokalny Ro-
mana Hambrigh (sopran). 22,30—24,00: Mu-
zyka z winiarni „Carlton”.

NIEDZIELA, 2 LISTOPADA.

WARSZAWA, 9,25—10,00: Transmisja nabo-
żeństwa z Bazyliki wileńskiej. 12,10: Trans-
misja z Filharmonji. Koncert-akademia
z okazji 100-jej rocznicy bezpowrotnego wy-
jazdu Fryderyka Chopina z Warszawy. 15,40
—16,00: Program dla dzieci starszych i mło-
dzieży. 17,40: Koncert Reprezentacyjnej Or-
kiestry Policji Państw. m. Warszawy. 20,30:
Recital fortepianowy Józefa Turczyńskiego,
poświęcony Chopinowi. 21,45: Transkrypcje
skrzypcowe utworów Chopina, w wykona-
niu prof. Wacława Kochańskiego 22,15: Fr.
Chopina: Trio na fortepjan, skrzypce i wio-
lonczelę.
POZNAŃ, 8,30—9,20: Koncert poranny „Radja
poznańskiego” z płyt gramof. 9,25—10,00:
Transmisja nabożeństwa z Bazyliki wileń-
skiej. 15,20—15,40: Fragment meczu piłki
nożnej „Polonia” — „Craçovia”. 17,30—18,30:
Koncert popołudniowy z płyt gramofono-
wych. 18,45—19,45: Koncert solistów.

Mydło Mixa

najlepsze — najtańsze

Grudziądz.

P. Bochiński, urzędnik bankowy nabył dro-
gą zamiany dom i restaurację przy ul. Długiej 16
który to lokal znany był pod nazwą „Troka-
dero” od p. Zielińskiego, a także objął gospodar-
stwo rolne w Kłodce własność p. Bcchińskiego.
Nowy, miły gospodarz przystąpił najpierw
do gruntownej renowacji lokalu i tak go od-
nowił i odświeżył, że z przyjemnością do niego
się wstępuje.

Szczególą uwagę zwraca p. Bochiński na
to, że od 1 listopada br. oprócz koncertów
i dancinów urząda stały kabaret artystyczny.

Zwracając Szan. Czytelnikom na tę nowość
w „Trocaederze”, polecamy uwadze lokal „Tro-
cadera” i życzymy p. Bochińskiemu na tej dro-
dze wszelkiego powodzenia.

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

Do Szubina. Korespondent „Dziennika
Kujawskiego” atakujący stale Waszego
burmistrza nie zaszkodził naszej redakcji i
nie zaskarżył. Wyrokem wojskowego sądu
w Grudziądzu (K. O. 736/22) z dnia 31. 8. 22r.
skazany na 6 miesięcy więzienia i degrada-
cję za sprzeniewierzenie i sfalszowanie do-
wodów kasowych, miał jeszcze dwie inne
sprawy, o których powiemy, gdy się nie u-
spokoi — ów protegowany.

Maksymilian Paszek — Palubie. Na pro-
pozycję Sz. Pana zgodzić się nie możemy.
Może nieco później...

Przyjacielom 19-iki. Za wierszyk i arty-
kułki zyczymy dziękujemy. Materiał zuży-
jemy.

A. i W. Zietak

Bydgoszcz, Mostowa 4

Hurtownia pończoch, trykotaży, rękawiczek.

Dział detaliczny polecają:

Pończochy jedwab do prania 2,35,	4,00
" " " " " " " "	5,75
" " " " " " " "	6,50
" " " " " " " "	7,60
" Mako " " " " " "	3,75
" sportowe angielskie " " "	5,00
" w kratki " " " " "	5,40
" czysta wełna " " " " "	5,50
" najl. gat. 9,75,	8,50
Szpilefery damskie tryk. 4,80, 4,25,	3,75
" tryk. z jedw. 7,00, 6,30,	5,60
" z jedw. " 8,45, 7,55,	6,80

Kalesony i koszule męskie
we wszystkich jakościach po niebywale niskich cenach. (2787)

Karty pasjansowe Pana Marszałka.

KRYMINALISTYKA.

Znachorstwo.

Od czasu do czasu słyszy się o wypadkach, gdzie ktoś został przez jakiegoś znachora wyleczony z choroby, w której lekarze zawodowi nie mogli mu pomóc. Niektórzy słynni znachorzy mają takie powodzenie, że trzeba nawet całymi dniami czekać na swoją kolej, zanim się dostanie przed oblicze takiego „cudotwórcy”.

Jak to wytłumaczyć?

Główną przyczyną tego powodzenia — to sława i sugestia ich sukcesów w leczeniu, sprawiająca, że udają się do nich o pomoc w chorobie nie tylko ludzie ciemni i nieufni względem lecnictwa naukowego, ale także wykształceni i z wyższych sfer społecznych; ci jednak prawie tylko w wypadkach, gdzie fachowa wiedza lekarska już zawiodła, chwytając się więc ostatniej nadziei ratunku. Z drugiej zaś strony podtrzymuje ich sławę zamilczenie niepowodzeń w lecnictwie tak przez znachora jak przez samych pacjentów, a to ze wstydu.

Co się zaś tyczy sukcesów (powodzeń) lecnicznych, jakie niektórzy znachorzy czasem odnoszą i czego zaprzeczyć nie można, to i te — pomijając już sukcesy przypadkowe, jakie w każdej dziedzinie zachodzą — polegają w pierwszym rzędzie na sugestji wywieranej przez sławę danego znachora. Wszak medycyna uczy, że wykonanie każdej — jakiegokolwiek — rady może odnieść skutek na podstawie działania sugestji. Wiadomo ogólnie, jak ważnym czynnikiem w leczeniu jest zaufanie do osoby lekarza i wiara w skuteczność danego środka.

Lecz nie wszystkie choroby dają się wyleczyć sugestją, a mianowicie choroby organiczne. Lecz i w takich wypadkach, nawet w stadach daleko już posuniętych — ba, wprost już beznadziejnych — oddziaływa osobisty wpływ psychiczny leczącego bardzo dodatnio na chorobę.

Jest to całkiem naturalne. Niektórzy pacjenci bowiem lekko znoszą chorobę, wierząc w rychłe wyzdrowienie; drudzy natomiast przejmują się nią, cierpią fizycznie i psychicznie bardziej, niż to jest organicznie uzasadnione. Jeżeli więc w takiego pacjenta schorzałego i zdesperowanego długotrwałym bezskutecznym leczeniem potrafi leczący wzmocnić, że w krótkim czasie wyzdrowieje, to ten nowy stan psychiczny unosi w bliskie wyzdrowienie wywiera zbawienny wpływ na chorobę, a w każdym razie na uczucie choroby; wywołuje więc czy to rzeczywiste, czy to urojone polepszenie. Taki pacjent będzie oczywiście opowiadał, że ów lekarz go uzdrowił.

Dalej trzeba uwzględnić jeszcze jedną okoliczność. Każda choroba, a mianowicie długotrwała, przechodzi różne fazy (okresy): raz występuje silniej, potem znów mniej intensywnie. Jeżeli więc chory uda się do znachora przypadkowo pod koniec okresu ostrzejszego, to będzie mu się zdawało, że zawiadza następująca potem ulgę w chorobie właśnie znachorowi.

Ale są jeszcze inne przyczyny powodzenia znachorów. Niektórzy ludzie niechętnie udają się do lekarza zawodowego, tak jak niektórzy wolą sprawę sądową powierzyć pokątnemu doradcy niż adwokatowi prawnikowi. Taki znachor orzeka więc, że pacjent ma np. złamaną kość lub cierpi na różę — chociaż w rzeczywistości jest to tylko reumatyzm a w drugim wy-

padku jakaś wysypka skórna, co nietrudno jest znachorowi wyleczyć nawet środkami domowymi; zyskuje on zaś przez to rozgłos, że wyleczył złamaną kość względnie różę, a więc choroby o wiele poważniejsze.

Zaznaczyć jednak należy, że nie wszystko co wyżej powiedziano o znachorach, odnosi się do tych — bardzo nielicznych — leczycieli „niedyplomowanych”, którzy przez głębsze wnikięcie w naturę ludzką, długoletnią praktykę i wpływ osobisty wracają chorem zdrowie nawet w takich wypadkach, gdzie medycyna zawodowa już jest bezradna.

Praetor.

Dobry parasol.

— Przedwczoraj kupiłem u pana ten parasol, ale on na nic. Przeciekła.

— Bo go musiał pan łaskawy na wilgoć wystawić.

Z życia towarzystw.

Bydgoskie Towarzystwo Wioślarskie. W związku z rozpoczęciem okresu zimowej zaprawy sportowej, prosimy o liczne przybycie na ćwiczenia basenowe w każdy poniedziałek i czwartek od godz. 6,30 do 9 wieczorem. Pierwszy trening 3 listopada na przystani Kl. Wiośl. „Frithjof” ul. św. Florjana.

Związek Pracowników Kupieckich. Plenarne zebranie w środę, 5 listopada nie odbędzie się, natomiast odbędzie się w środę, dnia 12. bm. nadzwyczajne walne zebranie.

Tow. „Jedność” pod opieką św. Wojciecha. Zebranie plenarne w niedzielę 2. bm. o g. 15 w sali p. Małeckiego 4 śluzka.

O. P. N. „Gwiazda”. Schadzka informacyjna I. i II. drużyny w piątek, 31 paźdż. o godz. 20 w salce.

K. S. „Brdą”. Schadzka informacyjna dziś w piątek o godz. 20 w lokalu „Złoty Róg”.

K. S. „Astorja”. Dziś w piątek, o g. 20 w lokalu rzeźni miejskiej schadzka informacyjna w sprawie zawodów piłki nożnej o mistrzostwo m. Bydgoszczy z K. S. „Polonia”.

Sokół VII. Zebranie plenarne dnia 2. bm. w lokalu p. Komarnickiego, przy ul. Toruńskiej nr. 112.

Bydgoski Klub Pływacki. Zebranie plenarne dnia 3 listopada o godz. 20 „Pod Lwem”. Zebranie zarządu o godz. 19,30.

„Sokół” III. Zebranie plenarne z wykładem prof. dr. Panka odbędzie się w czwartek, 6 listopada br., w salce hotelu Lengninga.

Klub Mandolinistów „Lutnia”. Lekcja w dn. 31 paźdż. o godz. 20 w Domu Czeladzi. Obecność wszystkich konieczna.

Związek Właścicieli Nieruchomości, Długa 49 Dnia 3. bm. o godz. 19 odbędzie się w sali „Pod Lwem” zebranie miesięczne. Wprowadzenie gości mile widziani.

Baczość, Tcw. Powst. i Wojaków Szwedewo. Zbiórka wszystkich członków ze sztandarem dnia 1 listopada o godz. 13 na placu Poznańskim celem wspólnej modlitwy za poległych żołnierzy polskich. W środę, 5. bm. zebranie plenarne o godz. 19 w lokalu p. Kolodzieja. Wykład p. prof. Wirskiego. Posiedzenie zarządu we wtorek tamże o tej samej godz.

Grupa Powstańców Wlkp. z r. 18-19. Grupa bierze udział w uroczystości ekshumacji zwłok powstańców Wlkp. Zbiórka w sobotę 1. bm. o godz. 13 na pl. Poznańskim.

Baczość, Szczerzy. W dniu 8. bm. o godz. 20 odbędzie się zebranie w lokalu „Harmonja” przy ul. Marcinkowskiego. Uprasza się o punktualne przybycie. Ważne sprawy.

Powstańcy i Wojacy Obwodu bydgoskiego. Zbiórka towarzystw miejscowych ze sztandarami w sobotę, dnia 1. bm. o godz. 13 w południe na pl. Poznańskim celem wzięcia udziału w przewiezieniu zwłok poległych powstańców Wlkp. z cmentarza przy szosie Szubińskiej na nowy cmentarz. — W niedzielę, 2. bm. zbiórka o godz. 19 wieczorem przy grobie nieznanego powstańca Wlkp. celem odmówienia wspólnej modlitwy za dusze poległych. Uprasza się wszystkich pokrewne organizacje o współudział w dniu 2. bm.

Sokół V. Okole - Wilczak. Zebranie zarządu w poniedziałek dnia 3. bm. o g. 19,30 w lokalu p. Rutkowskiego przy ul. Grunwaldzkiej.

O. P. N. „Sokół” V. Schadzka I. druż. dn. 31 paźdż. o g. 19 u p. Kamińskiego ul. Nakielska. W niedzielę zawody z K. S. „Legia” na boisku im Światły.

S. M. P. „Wolność”. Jutro dnia 1. bm. odbędzie się zebranie plenarne o godz. 13,30 w salce księży misjonarzy. Trening ping-pongowy w tymże dniu o godz. 18.

Zw. Właścicieli Nieruchomości zwołuje swe plenarne, miesięczne zebranie w poniedziałek dnia 3. bm. w sali „Pod Lwem” o g. 19. Porządek obrad bardzo ciekawy.

Zw. Powstańców i Weteranów weźmie udział w uroczystości przeniesienia zwłok powstańców. Zbiórka obowiązkowa wszystkich członków w dniu 1. bm. o godz. 12,45 przy cmentarzu na szosie szubińskiej.

Związek Techników - Dentystów. Zebranie plenarne dnia 1. bm. o g. 20 w sekretarjacie ul. Sienkiewicza 44. Na plenum szczegóły o zjeździe. Liczny udział członków konieczny.

Tow. śpiewu „Lira”. Lekcja śpiewu dziś w piątek o godz. 20 w lokalu p. Parzysza ulica Orła 4. Uprasza się o liczny udział.

„Lutnia” śpiewa jutro w kościele Pojezuickim podczas mszy św. o godz. 12.

Wydział Tow. Bielawskich. Dziś w piątek o godz. 19,30 w lokalu p. Ferencza zebranie, na które poszczególne zarządy wzgl. delegacje się zaprasza.

Tow. Powst. i Wojaków Wilczak - Okole. Zbiórka dnia 1. bm. o godz. 12,30 w ogrodzie p. Kleinerta celem wzięcia udziału w przeniesieniu zwłok naszych poległych bohaterów.

Katolickie Tow. Robotników Polskich par. św. Wincentego a Paulo. Miesięczne zebranie w sobotę, dnia 1. bm. zaraz po nieporach w sali zakładu księży misjonarzy.

Związek Inwalidów Cywilnych Koło Bydgoszcz zwołuje swe miesięczne zebranie na 3 listopada o godz. 5 po poł. u p. Mellera pl. Piastowski 2.

Oddział kolarzy Sokół V. Zaproszenia na zabawę, która odbędzie się 8. bm. można odebrać u drh. Radzimińskiego, Różana 22. Zebranie w środę 5. bm. o g. 20 w lokalu „Pod Lwem”

Z RUCHU CHRZEŚCIJAŃSKIEJ DEMOKRACJI.

Posiedzenie wszystkich zarządów kół i mężów zaufania Ch. D. w Bydgoszczy odbędzie się w poniedziałek o godz. 7-ej wieczór w salce sekretarjatu, ul. Dworcowa 2.
O liczny udział prosi komisarz wyborczy!

Kalendarzyk zebrań Ch. Z. Z.

Posiedzenie zarządów i mężów zaufania wszystkich filij Ch. Z. Z. odbędzie się w poniedziałek o 7-ej wieczór w salce sekretarjatu, ul. Dworcowa 2.

Zebranie zarządu okręgowego i komisji rewizyjnej odbędzie się w piątek dnia 31 bm. o godz. 6,30 wieczorem w sekretarjacie przy ul. Dworcowej 2.

Zebranie filji Sierniczek (tartaki) odbędzie się w niedzielę, dnia 2 listopada br. o godz. 4-ej po południu w lokalu p. Kadowa w Brdziejściu.

Zebranie stolarzy Ch. Z. Z. w środę, dnia 5 listopada o godz. 7-ej w lokalu p. Błocha.

Bank Polski płać w dniu 31. 10. 30 za:

dolary amerykańskie	8,89—90
dolary amerykańskie	8,89—8,90
funtury szterlingów	43,15 ³ / ₄
franki szwajcarskie	172,45
franki francuskie	34,85
marki niemieckie	211,61
guldeny gdańskie	172,62
szylingi austriackie	125,19
liry włoskie	46,52
korony czeskie	26,34

Giełda warszawska

dnia 30 października 1930.

Papiery Państwowe i obligacje

4-proc. poz. inwest.	060,00	000,00	101,75
5-proc. poz. premj. dol.	00,00	000,00	057,00
5-proc. poz. konw.	000,00	000,00	046,50

Akcje w złotych

Bank Polski	000,00—160,00
W. T. Węgla	000,00—038,00
Norblin	000,00—35,00
Starachowice	00,00—12,00

Tendencja mocniejsza.

Cedula urzędowa giełdy pieniężnej w Poznaniu.

POZNAN, dnia 30 października 1930 roku.	
5 ¹ / ₂ % Pożyczka konwersyjna	00,00—49 ¹ / ₂
8 ¹ / ₂ % dolarowe listy Pozn. Ziemstwa Krayt.	00,00—93 ³ / ₄
4 ¹ / ₂ % listy zast. konw. Pozn. Ziem. Kredyt.	040,00—060,00
6 ¹ / ₂ % listy żytnie Pozn. Ziem. Kred.	18,25
Cegielski H. I em.	45,00—00,00

Tendencja: Bez zmiany.

Ceny podawane Izbie Przemysłowo-Handlowej w Bydgoszczy.

Bydgoszcz dnia 30. 10. 1930 roku.

Cena za 100 kg.	od zł	—do zł
Pszonica	22,50—23,50	
Zyto	16,75—17,00	
Jęczmień	19,00—20,50	
Jęczmień browarny	24,00—26,00	
Groch Viktorja	27,00—31,00	
Groch Folgera	00,00—00,00	
Groch jadalny polny	00,00—00,00	
Owies	16,75—18,00	
Otreby pszenne	13,00—15,00	
Otreby żytnie	10,25—11,25	

Firma Śl. Szukalski

Bydgoszcz, płaćta w ostatnich dniach za:

Koniczynę czerwoną	140—170
Koniczynę białą	200—320
Koniczynę szwedzką	180—200
Koniczynę żółtą	90—110
Koniczynę żółtą w łuskach	45—55
Inkarnatkę	110—140
Przelot	100—120
Tymotkę	40—50
Rajgras krajowy	80—100
Seradęłę	30—32
Wykę łątową	22—24
Wykę zimową	50—60
Peluszkę	20—22
Groch polny	20—24
Groch zielony	25—28
Groch Victoria	25—30
Gorzecę	40—46
Rzepak	44—46
Rzepak letni	56—60
Konopie	60—70
Siemie Iniane	60—70
Proso	40—50
Tatarkę	22—24
Mak biały	80—100
Mak niebieski	70—80
Łubin żółty	00—00
Łubin niebieski siewny	00—00

wszystko za 100 kg.

ZMARLI.

- Ś. p. Stefan Serdecki, lat 58, z Poznania.
- Ś. p. Helena z Łuczaków Piękatowa, lat 63, z Inowrocławia.
- Ś. p. Józef Bielawski, lat 58, z Bukowca Górnego.
- Ś. p. Eurofryna Szatkowska, z Poznania.
- Ś. p. Stefanja Pielatowska, z Poznania.

Przeniesienie zwłok powstańców wielkopolskich

z cmentarza przy ulicy Szubińskiej na nowy cmentarz

Jutro - w dzień Wszystkich Świętych - o godz. 1¹/₂

Uprasza się o tłumny udział publiczności.

Z sali sądowej.

Za czyn nierządny.

Przed izbą karną sądu okręgowego, odpowiadał 19-letni Stanisław Nowakowski, zamieszkały w Solcu Kujawskim, uczeń szewski, ur. w Brochocimie, powiatu płockiego, oskarżony o czyn nierządny, dokonany na pewnej dziewczynie, nie mającej jeszcze 14 lat.

Sąd skazał go na jeden rok więzienia, z której to kary darowano mu połowę na podstawie amnestji.

Za rzekome zgwałcenie.

Przed izbą karną sądu okręgowego zasiadł na ławie oskarżonych 18-letni Jan Smura, zamieszkały w Bydgoszczy, oskarżony o rzekome zgwałcenie. Sąd jednak nie nabrał przekonania o winie oskarżonego i uwolnił go od kary.

Krzywoprzysięstwo przykładnie ukarane.

(n) Przed sądem w Wejherowie toczył się przez czas dłuższy ciekawy proces. Obywatel Ludwik Sander z Bydgoszczy założył w Rumji na Kaszubach przedsiębiorstwo o-prawy obrazów do spółki z niejakim Gwiazdzińskim z Bydgoszczy. Kierowniczką interesu miała być siostra Gwiazdzińskiego — Apolonja Milewska. Sander dał Gwiazdzińskiemu pewną ilość weksli gwarancyjnych. Weksle wszystkie wykupił, lecz cichy współnik mu ich nie zwrócił, lecz podarował je swej siostrze. Ta zażądała powrotnie zapłaty i położyła areszt na majątku Sander, ponieważ tenże — mając dowody w rękę nie pozwolił się oszukać. Milewska ostatecznie zasądzona została za krzywoprzysięstwo na półtora roku więzienia, brat jej, Gwiazdziński, płatający się w swoich zeznaniach, został w czasie rozprawy sądowej aresztowany. Oprócz usiłowanego krzywoprzysięstwa ciąży na nim zarzut oszustwa na szkodę Sander.

Ponieważ w Bydgoszczy i na Pomorzu znajduje się więcej osób pokrzywdzonych przez Gwiazdzińskiego, ostatnio mieszkającego w Poznaniu przy ul. św. Marcina 72, wyrok podajemy w celach informacyjnych.

Za sprzeniewierzenie w urzędzie.

Przed izbą karną tutejszego sądu okręgowego, odbyła się rozprawa w trybie uproszczonym, przed sędzią Pościardowskim, przeciw 44-letniemu Janowi Stachowiakowi z Samsieczna, powiatu bydgoskiego.

Stachowiakowi zarzucał akt oskarżenia, że w r. 1927, jako woźny obwodowy w Mroczy, przywłaszczył sobie pieniądze, które dźmierzył w charakterze urzędowym, egzekutora, a mianowicie łączną kwotę 631 zł.

Sąd skazał oskarżonego na 3 miesiące więzienia, która to kara została mu darowana na podstawie amnestji.

CZY JESTEŚ CZŁONKIEM „BIAŁEGO KRZYŻA”?

Zapisy przyjmuje się w Starostwie pokój nr. 3.

KRONIKA POLICYJNA.

— **Kradzież roweru.** Dnia 25. bm. w godzinach południowych, skradziono p. Franciszkowi Kubiakowi, woźnemu Banku Stadhagena rower męski, marki „Kurjer”, z nr. fabrycznym 5002, z nr. rejestr. 7706 Bydgoszcz, wartości 300 zł. Rower został skradziony z przed domu przy ul. Bocianowo 13 i był zamknięty na kłódkę.

— **Włamania do mieszkania.** Dnia 22 bm. o godzinie 13, włamali się nieznani złodzieje zapomocą podrobionego klucza do mieszkania p. Emmy Reeck, zamieszkałej przy ul. Jagiellońskiej 55 i skradli na szkodę sublokatora p. Parczewskiego różną garderobę, nie stwierdzonej dotychczas wartości.

— **Włamanie się do zapłombowanych wagonów.** W nocy z 20 na 21 bm. włamali się do zapłombowanych wagonów na tutejszym dworcu dwaj złodzieje i poczęli wyładowywać znajdującą się w wagonach kawę i smalec w skrzyniach. Zauważyła to jednak straż kolejowa, która sprawców ujęła i oddała w ręce policji.

— **Włamanie do sklepu kolonialnego.** Do sklepu kolonialnego p. Władysławy Lupertowicz przy ul. Podgórznej 17, włamali się jacyś nieznani złodzieje i skradli różne towary, wartości 600 zł, oraz 200 zł gotówki.

— **Ujęcie na gorącym uczynku kradzieży.** W firmie „Musica”, przy ul. Dworcowej, jacyś nieznani sprawcy dokonali systematycznej kradzieży płyt gramofonowych, których skradziono na sumę 500 zł. Roztoczono więc baczną dozór, celem przychwycenia złodzieja i dnia 23. bm. ujęto na gorącym uczynku dwóch 17-letnich chłopców, którzy usiłowali skraść skarbonki Miejskiej Kasy Oszczędności. Sprawców przytrzymało i oddano w ręce policji, czy jednak oni kradli płyty gramofonowe, wykażą dochodzenia.

— **Za kradzież biżuterji ujęto** dnia 25. bm. 26-letnią Marię S., z Włocławka, której to kradzieży dokonała przed kilku dniami u p. Cwiakiela, przy ul. Gdańskiej 31-32.

— **Kradzież rowerów.** Panu Franciszkowi Leske, skradziono dnia 23. bm. rower męski, pozostawiony na korytarzu domu przy ulicy Śniadeckich 22. — Z sieni domu przy ulicy Jana Kazimierza 3, skradł jakiś złodziej rower męski, pozostawiony przez p. Władysława Birzyńskiego z Łęgnowa.

— **Podziękowanie.** Na Dar Jubileuszowy dla Komitetu T. C. L. na m. Bydgoszcz złożyli w d. c. Cech Szewski 10,— zł; Tow. Rel. Oświat. pod wezw. św. Ignacego 20,— zł; Okręg Koła Związku Inwalidów Wojennych 25,— zł; p. Andrzej Kubera, Ślesin 5,— zł; p. Sylwester Maciejewski, prez. Poczty i Telegrafów 20,— zł; Kółko Rolnicze w Wierzbucinie 15,— zł; p. Tadeusz Gałęcki 5,— zł; pp. Witoldowie Skalscy 10,— zł; p. dr. Jerzy Gliński 25,— zł; p. dr. Soboczyński 10,— zł; p. adwokat Wirski 10,— zł; p. Fr. Streich 6,— zł; N. N. 30,— zł; Tow. Czeladzi Kat. 10,— zł; Cech Krawiecki 20,— zł; Związek Urzędników Kolejowych 25,— zł; p. Tytus Ruciński 15,50 zł; p. Zenon Straszewski, prezes Sądu Okr. 10,— zł; Sodalicia Nauczycielek w Bydgoszczy 10,— zł; Nar. Organizacja Kobiet 20,— zł; p. dyr. Winkler 20,— zł; Tow. Naucz. Szkół Wyższych 20,— zł; Wydział Tow. Bielawy 20,— zł; Okręg Młodzieży Polskiej 10,— zł; Okręg Młodych Polek 10,— zł; Sodalicia Nauczycieli 20,— zł; Kółko Rolnicze „Mochle” 10,— zł; Czytelnia dla Kobiet 25,— zł; Sodalicia Panien w Bydgoszczy 25,— zł; Tow. Urzędników Miejskich 25,— zł.

Ofiarodawcom składam serdeczne „Bóg zapłać”.

Ks. Skonieczny,
prezes Komitetu na m. Bydgoszcz.

HUMOR I SATYRA.

Kumoszki.

— Paniusiu droga, tak mnie strasznie dzisiaj gardło boli, że ledwie mogę z siebie słowo wydobyć; żeby nie to, opowiedziałabym pani o tym moim nowym lokatorze, co to za ziółko!

— Niech panj mów, a ja zato przyniosę pani znakomity środek od bólu gardła.

Dzisiejsze służące.

Pani do nowej służącej: — Dzisiaj, Marysiu, będzie u nas wieczorek tańczący; Służąca: — Ależ naturalnie, proszę pani. Zrobię wszystko, tylko uprzedzam, że tego „szymiego” to ja tańczę jeszcze nie nadzwyczajnie.

Stan trzeci.

— Pani panna, czy mężatka?
— Dziewczynka, proszę pana.

Miła perspektywa.

— Prosiłbym pana o truciznę na szczury.
— Mam tu doskonałą... Polecam. Bardzo moena.

— Tylko czy szczury polakomią się na nią?

— Bądź pan spokojny. One tak ten preparat lubią, że z całego domu będą się do pana zbiegały.

Dzwnne zażalenie.

Chłop, wysiadłszy z wagonu, zgłasza się w urzędzie ruchu i żąda księgi zażaleń.

— Co wam się przytrafiło? — pyta urzędnik.

— A, hom w wagonie dostał strasznych boleści brzucha.

Mąż, nauczyciel geografji.

— Mój kochany, nie widziałeś gdzie mojej parasolki?

— Widziałem.

— A gdzież ona?

— W pokoju jadalnym na południowo-wschód od kredensu.

W porządku.

— Opowiadają, że mąż twój ożenił się, licząc na twoje pieniądze, potrzebne jemu do spłacenia znacznych długów.

— Nieprawda, mogę zapewnić, że mąż mój ani myśli regulować swoich długów kawalerskich.

Jej minutka.

— Panie mienasie, czy może mi pan poświęcić godzinę rozmowy?

— Owszem. Właśnie idę z żoną do teatru. Powiedziała, że za minutkę będzie gotowa.

Kto chce

najekonomiczniej, najszybciej i najbezpieczniej odbyć podróż, przesłać pocztą lub towary do Bydgoszczy, Katowic, Krakowa, Lwowa, Poznania, Warszawy oraz do W. M. Gdańska, Austrii, Czechosłowacji i Rumunii posługuje się

polską regularną komunikacją powietrzną.

Poradnik dla rolników.

Wpływ rosy na rośliny.

Nad wpływem rosy na produkcję roślin zastanawiał się E. Hiltner, przeprowadzając w tym celu potrzebne badania i doświadczenia. Na tej podstawie doszedł ten uczyony do przekonania, że rosa posiada znaczny, a narazie prawie zupełnie niedoceniany przez rolników wpływ zarówno na właściwość roli, jak i rozwój rośliny. — Rosa dostarcza roślinom przez liście wody, wolnej od wszelkich soli, skutkiem czego oddziałuje na zmniejszenie koncentracji soli pobranych przez roślinę korzeniami z ziemi, co w niektórych wypadkach, zwłaszcza przy roślinach żywo reagujących na koncentrację soków, np. gorczyca, owies i t. p., podnosi plon. Podobnie również oddziaływać może rosa korzystnie na wilgotność gleby, zwłaszcza przy odpowiednim jej spulchnieniu. Sprawa ta winna zatem być również brana pod uwagę, jako czynnik, posiadający pewne znaczenie przy uprawie roli i roślin.

Tydzień ryb w Polsce.

Produkcja ryb w Polsce, posiadająca duże widoki rozwoju ze względu na obfitość wód jeziornych, rzecznych i stawowych, zawierających duży odsetek planktonu ma duże widoki rozwoju. Na przeszkodzie jednak temu rozwojowi stoi mała konsumpcja ryb wśród ludności, co stanowi jedną z najpoważniejszych przyczyn wysokich cen na ryby. Ryba, jako artykuł szybko psujący się i którego transport musi się odbywać w specjalnych warunkach, stanowić może artykuł opłacający się w produkcji tylko pod warunkiem, że rozdziałem będzie się zajmowała sprawna organizacja handlowa oparta na szerokiej konsumcji. Celem przeprowadzenia propagandy spożycia ryb Związek Polskich Organizacji Rybackich w I-iej połowie listopada urządzi w Polsce „Tydzień Ryb”. w czasie którego ryby będą sprzedawane po cenach niższych.

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

Pannę z ulicy Gdańskiej. „Krewniaczka” nie jest ściśle określeniem pokrewieństwa. Gospodarz może zażądać przedstawienia dowodów pokrewieństwa niewiasty, która zamieszkała z Panem. Samo zamieszkanie kawalera z kobietą, z którą nie ma Pan ślubu, sprzeciwia się zasadom moralności i w myśl ustawy o ochronie lokatorów jest dostatecznym powodem do wypowiedzenia mieszkania.

W sprawie postępowania układowego kupca **A. Teofila Libery w Więcborku** — II Nn. 3/30 — w myśl art. 40 ust. z dnia 6. III. 1928 Dz. U. 27 poz. 244, wyznacza się termin ustalenia listy wierzycieli

na 28 listopada 1930 roku

godzina 10 w Sądzie Powiatowym w Więcborku pokój 4
Lista sprawdzonych wierzycieli wyłożona będzie od 25 listopada do 2 grudnia 1930 r. w Sądzie Powiatowym Więcbork pokój 2. (28031)

Lista zaskarżalna jest w ciągu 7 dni od daty wyłożenia.

Więcbork, dnia 28 października 1930 r.

Przybysz, nadzorca sądowy.

Rowery

wirówki, maszyny do szycia, wszelkie części sprzedaje najtaniej, reperacje wykonuje natychmiast „Rower” „Gdańska 41” (28041)

Brylantowy

pieściorek damski około 2 1/2 karat, złoty męski zegarek (ciężki) sprzedam O! do Dzien. Bydg. pod „Zegarek 1:00”. (28007)

Nowy

samochód ciężarowy. Kuławska 27 tel. 1864. (28044)

Portjerstwa

poszukuje młode bezdzietne małżeństwo zaraz lub później. Łaskawe oferty do Dz. Bydg. pod „Portjerstwo”. (28010)

Place

Place buciowane sprzedam. półdarmo. Gdańska 101, gospodarz. (28012)

Kanspa

z obudowaniem i lustrem tania na sprzedaż. Zbożowa Rynek 10, 1 p. (28003)

Wypełniasz Twój obowiązek obywatelski? Jesteś już członkiem wspierającym T. C. L.?

UWAGA!

W zapowiadanej na dzień 1 listopada br. wystawie dywanów, chcę dać możność szerokiemu ogółowi P. T. Klienteli zapoznać się z różnymi rodzajami dywanów. Wystawione będą między innymi oryginalne perskie, wysoko strzyżone czeskie, ręcznie wiązane fabryki „PERSIA w ŻYWCU” pluszowe i wełniane. Prócz tego różne chodniki, efektowne obicia meblowe, brokaty i gobeliny dekoracyjne, artystyczne firany, bonfamy, kołdry jedwabne i t. p. i t. p. Dla urozmaicenia transmitowany będzie przez megafony doborowy koncert.

Hurtownia CZESŁAW BUZA

TORUŃ — TEL. 117.

(27929)

UWAGA!

Dnia 29 bm. rozstał się z tym światem po długich i ciężkich cierpieniach opatrzony kilkakrotnie Sakramentami św. mój najdroższy mąż, nasz najukochańszy ojciec, brat, teść i dziadek ś. p.

Teofil Drozdowski

przeżywszy lat 61, o czym zawiadamia w ciężkim smutku pogrążona

Żona i rodzina.

Bydgoszcz, dnia 30. X. 1930 r.

Pogrzeb odbędzie się z domu żałoby ul. Chrobrego 21 w sobotę dn. 1-go listopada br. o godz. 2. Nabożeństwo żałobne odprawi się tegoż dnia o godz. 8 w kościele parafji Najśw. Serca Jezusowego. (16349)

Za serdeczne dowody współczucia, złożenie wieńców i ostatnią przysługę oddaną mojemu najdroższemu mężowi, naszemu najukochańszemu ojcu, teściowi i dziadkowi ś. p.

Wojciechowi Rózkowi

składamy Wielbnemu Duchowieństwu, pp. profesorom oraz uczniom Miejsk. Gimm. im. Kopernika, wszystkim krewnym i znajomym serdeczne

Bóg zapłać!

W ciężkim smutku pogrążeni

(27883)

Żona, dzieci i rodzina.

Za liczny udział w pogrzebie i okazane nam współczucie mojego najdroższego męża i kochanego ojca

ś. p. Leona Jabczyńskiego

składamy serdeczne

Bóg zapłać

a szczególnie X. X. Misjonarzom, chórowi kościelnemu parafji św. Wincentego à Paulo Zakładowi Sacér-Coeur Polska Wieś oraz krewnym i znajomym.

Żona z dziećmi.

27983

Przetarg przymusowy

Dnia 3 listopada b. r. o godz. 14 sprzedam w składnicy firmy „Rawa“ przy ul. Śniadeckich nr. 19 najwięcej dającym za natychmiastową zapłatą następujące przedmioty: (27942)

pianino, lustro z podstawką, kanapę, radio z głośnikami, 22 litry soku wiśni i malin. i 3 butelki wina Woźniak, kom. sąd., Bydgoszcz.

Licytacja.

Dnia 5 listopada 1930 r. o godz. 10 przed poł. odbędzie się na dz edniucy Dyrekcji Poczt i Telegrafów w Bydgoszczy licytacyjna sprzedaż przedmiotów stanowiących zawartość niedoreczalnych przesyłek pocztowych.

Sprzedaz będzie obejmowała przeważnie używaną bieliznę, odzież, obuwie i inne drobne przedmioty. (27916)

Dyrekcja Poczt i Telegrafów w Bydgoszczy.

Przetarg przymusowy.

W poniedziałek dnia 3. XI. 30 r. o godz. 11 przed południem sprzedawać się będzie przy ul. Jagiellońskiej 13, najwięcej dającym za natychmiastową zapłatą: (27955)

500 desek różnej długości do wyrabiania instr. muzycznych.

Powyższy materiał można obejrzeć godzinę przed licytacją. Bydgoszcz, dnia 31 października 1930 r. **MAGISTRAT, Oddział egzekucyjny.**

Przetarg przymusowy.

W poniedziałek dnia 3. XI. br., o godz. 10-tej sprzedam w Myśliczynie, najwięcej dającym za gotówkę: (28016)

aparat do odciągania piwa na 6 kranów, aparat do wyrobu wody mineralnej, 10.000 butelek do piwa, o godz. 12 w Osielsku u p. Józwiakowej; duże grabie o godz. 14 w Dóbrczu u p. Jędrzejewskiego wirówki Czternasty, komornik sądowy z pol. w Bydgoszczy.

Licytacja dobrowolna

W poniedziałek 3 b. m. o godz. 10 przed poł. sprzedawać będą przy ul. Dworcowej 72 w firmie „Hartwig“, najwięcej dającym, za natychmiastową zapłatą:

kilka partii dobrze utrzymanych mebli, samochód ciężarowy i kompl. urząd. składowe. (27936) Kowalski, kom. sądowy w Bydgoszczy.

Poszukujemy natychmiast

MASZYNISTKĘ biegłą w polskim i niemieckim

BIUROWEGO

obeznanego w sprawach hipotecznych, zarazem inkasanta. Kozłowski i Rychlewski, T. z o. p., Bydgoszcz, ul. Gdańska 152. (28016)

Plany nieprzemakalne

w różnych rozmiarach poleca (27973)

Składnica Włokiennicza, ulica Podwale 2.

Pewna egzystencja.

Na sprzedaż lub do wydzierżawienia z powodów rodzinnych największy i najlepiej zaprowadzony (27926)

Interes

(dom towarowy) w mieście na Pomorzu z dobrą okolicą, z towarem lub bez. Of. pod „Egzystencja“ do IRO Bydgoszcz, ul. Hermana Frankiego 3.

POLECENIA

W całej

Bydgoszczy i nawet w okolicy mówią, że obuwie u Smolaka najtaniej kupują. Smolarek, przy Wełnianym Rynku pod firmą „Postęp“. 27978

Specjalista (27979)

szlifowania brzytwy, nożyc do włosów wykonuje pod gwarancją i tania Antoni Zaist, Mostowa 6.

Ostrze (27970)

brzytwy, nożycki, żelki J. Switalski, Poznańska 6.

Pracownia

bielizny, Sienkiewicza 16, przyjmuję do szycia bieliznę damską, męską, pościelową oraz okretarka, mereżki, dziurki, maszynowe, wykonanie akuracyjne, ceny niskie. (16382)

SPRZEDAŻE

Kamienicę (27961)

ogród, skład, mieszkanie wolne, sprzedam pół darmo, lub wydzierżawię. Gdańska 101, gospodarz.

Sprzedam

natychmiast dom murowany pod dachówką z około dwa morgi ogrodu w wielkiej wsi kościelnej poczta i stacja kolejowa w miejsku z składem kolonialnym na dającym się na każde inne przedsiębiorstwo. Koncesja na wyszynk zapewniona dla inwalidy. Cena 10.000 zł wpłata podług ugody. Na odpowiedź dołączyć znaczek 50 gr. Franciszek Renk, Osieczna, pow. Starogard. (28017)

Meble

korzystnie sprzedam, kuchnia, szafa dębowa. Kujawska 92. 27988

Okazja!

Mam drzewka owocowe na sprzedaż. Kilka tysięcy t. p. sliwek różnego gatunku. Spieszne zamówienia dopóki zapas starczy: Spacer, ul. Dąbrowskiego 10, Bydgoszcz. 27986

Domek

z ogrodem sprzedam 2.500 zł lub wydzierżawię. Inflancka 78, przy Nakielskiej. 27982

Kuchnie (27962)

modne tania sprzedam. Stolarska, Marsz. Focha 31

Maszyny (28133)

stolarskie w dobrym stanie korzystnie do nabycia. Adam Kowalski Górzno pow. Brodnica.

Koła

transmisyjne, konsole, rury, różne użytkowe żelazo tania sprzedaje Składnica Staro Żelaza, Marszałka Focha 31, drugie podwórce, oraz zakupuje wszelkie stare żelazo. (28013)

Przedsiębiorstwo, które dąży do obniżenia kosztów przewozowych

Zł. 8.550

za 1 1/4 ton. podwozie z oponami 30x5. Zł. 9.000 za 1 1/4 ton. podwozie z oponami 32x6 na tylnych kołach. Wszystkie podwozia z pełnym wyposażeniem. Ceny loco fabryka Warszawa.

może zrobić to dziś daleko łatwiej, niż kiedykolwiek przedtem. Ceny ciężarówek Chevrolet są obecnie najniższe w historii Chevroletów, a przecież cena samochodu decyduje głównie o kosztach przewozowych.

Tylko ograniczona i z każdym dniem malejąca liczba ciężarówek po tej niezwykle niskiej cenie. We własnym więc interesie, — wstąp dziś jeszcze do najbliższego przedstawicielstwa Chevroletów.

CIEŻARÓWKA CHEVROLET 6 WYRÓB GENERAL MOTORS

Autoryzowane przedstawicielstwo:

Ł. Stadie - Automobile Bydgoszcz ul. Gdańska 160. Tel. 1602 i 2163.

Restauracje

z kolonjalką 22 morgi roli pszennej, łąka, sala, inwentarz, zbiory, duża wioska około Wąbrzeźna sprzedam lub zamienię na dom gospodarstwo za 30.000 zł. Grodkiewicz Pawłówek, Bydgoszcz. (27984)

POSADY WOLNE

Przykrawacz

cholewarz, kawaler 8 let. praktyką poszukuje posady. Zł. do Dzien. Bydg. pod „Kawaler 4“. 27977

Kucharka

samodz. z dobrymi świadectwami, umiejąca także prasować i obezn. w dekoracjach stołów, poszukuje zaraz lub później posady. Łask. zgł. do Dz. Bydg. pod „27952“.

Uczeń

iryzjerski może się zgłosić, Śniadeckich 26. (27991)

POSADY POSUKUJĄ

Panienska

inteligentna umiejąca haftować przyjmie posadę do dzieci najchętniej na majątek. Zgł. do Dzien. Bydg. pod „Panienska“. (27972)

MIESZKANIA

Mieszkania

2 i 3 pokojowe bez odstepnego korzystnie wynajmę. Zgłosz. Sowińskiego 19, Krajewski, gospodarz. (27970)

POKOJE

Pokój

z utrzymaniem dwom osobom po 90 zł. Świętojańska 1, II prawo. (16381)

OBUWIE

ceny znacznie niższe poleca w wielkim wyborze i najnowszych fasonach

Śniegowce i kalosze

po cenach fabrycznych

JAN ZIELIŃSKI

TORUŃ, Szeroka 31.

BYDGOSZCZ, Gdańska 161

Zegarek kryty „Ankier“ ze

amerykańskiego z trzema kopertami za zł (zam. 65), nie różniące się od prawdziwego 14 kar. wysyłamy na listowne zamówienie zegarek tyczący modny dla każdego człowieka tak dla ro jak inteligenta, ochraniają od kurzu jak i od roz szkła, płaski wyreg. do minuty „Ankier“, (według szego rys.), z 10 letnią gwarancją 2 szt. 25.47, lepsz nek 16, 18, 22, 28, 35, 40, 50 — Te same odkryte 8, 20, 25, 30 i 35 zł. Zegarek męski lub damski na r 14, 16, 18, 25, budziki 10, 12, 14. Dawizki z amer zł 2, 4, 8. — Za koszta przesyłki płaci kupujący, dla koresp. fabr. zeg.

„MONTRE“ Warszawa, ulica Warecka skrzynka pocztowa oddz. 34.

Mnóstwo listów dziękczynnych. Z powodu braku zamieszczamy niektóre.

Sz. P. Przed wojną posiadałem zegarek z pańskiej firmy z którego byłem wielce lony, oraz i drugim rekomenduję tą firmę. Proszę mi przysłać zegarek kieszo „Ankier ze złota amerykańskiego: W. Kocaba, Prezes os. Kol. Kolenica

Spróbuj szczęścia!

Losy do I-szej kl. 22-giej Loterii Państwowej już nadeszły i są do nabycia w szczęśliwej kolekturze **Ludwika Siudzińskiego**

w Nakle n/N., Rynek 363.

Zamówienia listowne załatwia się natychmiast. P. K. O. 211 213. (27938)

Czytajcie Dziennik Bydgoski!

DZIERŻ

Wydzierżawa

2 pokoje, kuchnia morgi pola w Nakl sprzedam budynki. Podgórna 11, skład.

Do

wydzierżawienia 2 nia, 1 ubikacja s dla rzeźbjarza drzew kolonij. nadający walidy. Sowiński, (Pomorze) ul. Staro

Klinika prywatna

Po ukończeniu specjalizacji w **chirurgji kosmetycznej twarzy etc.** u pp. prof. Sebileau i Defourmentel w **Paryżu wróciłem.**

Dr. St. Michałek
lekarz specjalista w chirurgji i ginekologii
Bydgoszcz, ul. Gdańska 24, tel. 446 27548) Godziny przyjęć 3-6.

Przeniosłem praktykę z **Starego Rynku 10** na **ulicę Gdańską 164**
(obok Kina Krystal).
F. Moszkowicz
Lekarz-Dentysta. (16082)

HALLO! HALLO! i w BYDGOSZCZY można przejść całkowicie **PRZEDŚWIĄTECZNY KURS SZOFERSKI za 120 zł** łącznie z jazdą (mies. 12 lekcji) pod kierunkiem koncesjon. DELEGATA SEKCJI SAMOCHODOWEJ POLSKIEGO TOURING KLUBU **EGZAMIN W BYDGOSZCZY POMORSKA 48, „AUTOGAR“.** **POCZĄTEK KURSU 3-GO LISTOPADA ZGŁOSZENIA DZIŚ! DOGODNE SPŁATY!!!** (27795)

Obok **Orłowa Morskiego** (między Gdynią a Sopotem) blisko stacji kolejowej, szosy i morza na sprzedaż (27574) **teren budowlany wielkości ca. 50.000 m²** po cenie zł 5.— za 1 m² w całości lub w pojedynczych parcelach. Nadzwyczaj korzystna lokata kapitału. Zgłośz. do Dz. Bydg. pod „Kapitał“.

Makulaturę (stare gazety) dostarcza każdą ilość **Agencja Dziennika Bydgoskiego Nakło** (27830) **Kledzik, Bydgoska nr. 359.**

Patenty rzecznik patentowy **F. Winnicki, inż. dipl.** wzory, znaki towarowe w Polsce i zagranicą. **Poznań, ulica Konopnickiej 7.** 10137

PIECE w rozmaitych gatunkach tylko wyrobu krajowego poleca po przystępnych cenach **Fa. JULJ. MUSOLFF** Tow. z ogr. poręka (23397) ul. Gdańska 6 BYDGOSZCZ Tel. 26 i 1650

Publiczna sprzedaż. W sprawie spornej sprzedaje w przetargu publicznym największej dawce w **poniedziałek, d. 8 listopada b. r. o godz. 10** w mojem biurze przy ulicy Dworcowej 95 (27891) **5000 kg. zdrowej mieszanek w/g próby.** **W. Jung** zaprzysiężony sędzia handlowy przy Izbie przemysłowo-handlowej w Bydgoszczy.

Dopasowanie i wykonanie według ostatniej techniki ortopedycznej prak. od 1895 r. **M. Kiciński** Bydgoszcz 20374 ul. Pomorska 13.

Podziękowanie. Niniejszem wyrażam podziękowanie **Włoskiemu Towarzystwu Ubezpieczeń „Riunione Adriatica di Sicurta“** za szybką wypłatę odszkodowania z polisy życiowej na skutek zgonu ś. p. mego męża. **Małgorzata Witkowska.** 27875)

Balsam na włosy „Kosmos“ środek przywracający siwym włosom pierwotny kolor. **Balsam „Kosmos“** nie farbuję włosów powierzchnie, lecz działając swą wywierą na korzeniach włosów, przeto skutek okazuje się powoli, lecz pod gwarancją pewno. But. 4., 7.- i 10.- zł. Do nabycia **Drogerja „KOSMOS“** Perfumerja 25994) **J. Gluma - Bydgoszcz, Dworcowa 19a.**

DOROCZNA PAMIĄTKA GWIAZDKOWA!! Celem szybkiego rozpoczęcia wszczęcia naszego zakładu artystycznego między czyteln. niniejszego pisma, postanowiliśmy rozdać na gwiazdkę **5.000 portretów darmo!** Prześlijcie nam fotografie (pojedynczą, podwójną lub grupę). Z waszym dokładnym adresem na odwrotnej stronie fotografii, a otrzymacie wkrótce powiększony ze złumiewaniem podobieństwem, prawie naturalnej wielkości portret zupełnie darmo. Rozmiar powiększenia 30x40. Skorzystajcie jaknajprędzej z naszej propozycji, gdyż przewidzieliśmy tylko 5.000 portretów. — Jako wzajemną usługę, gdy będziecie z portretów zadowoleni, prosimy polecać naszą firmę wśród krewnych i znajomych. — Fotografie otrzymacie z powrotem w całości. — Portret wykonujemy darmo, licząc jedynie za port i koszt administracyjny-personalne, wobec czego prosimy przy każdej fotografii przesłać na konto czekowe P. K. O. 67449 zł 4.25 lub wysłać za zaliczeniem zł 5.25. — Chociaż nasza firma prawnie uznana, daje zupełną pewność co do uciełwej naszej propozycji, my jednak obowiazujemy się zapłacić 1000 złotych, jeżeli wymienione warunki nie będą przez nas dotrzymane.

Zakład artyst. „PLASTYKA“ Łódź, Nawrót 64/66. Konto czekowe P. K. O. 67.449. Skrytka poczt. 18
Uwaga. Ze względu na olbrzymie zainteresowanie, prosimy o jak najszybsze przysłanie zamówień. Przy grupach należy twarz do powiększenia oznaczyć X. Prosimy wyciąć i przesłać wraz z fotografią.

Kwint Nr. 5034.
Zgodnie z powyższą propozycją, proszę Zakład Art. „Plastyka“ w Łodzi powiększyć mi bezpłatnie fotografię w rozmiarze (30x40) pod warunkiem, że żadnych wydatków nie poniosę. Zł. 4.25 na konto czekowe P. K. O. 67449, lub za zaliczeniem zł 5.25. — Proszę wysłać za pobraniem — (Zbyteczne wykreślić).

Imię i nazwisko: .....
Adres: .....

Specjalnej korespondencji nie wymaga się. List wagi więcej niż 20 gram. kosztuje 30 groszy porto. Przy grupach należy twarz do powiększenia oznaczyć X. (27824)

E. KARPOWICZ
Bydgoszcz, ul. Długa 66, nar. Podwale, tel. 809.
Poleca: palta i garnitury męskie oraz okrycia damskie, materiały na garnitury i palta męskie i damskie, bieliznę ciepłą, swetry, płótna, barchany i obuwie. **Za gotówkę i na spłaty.** (25189)

Gruźlica uleczalna
Największe powagi lekarskie uznały pełną skuteczność leczniczą **tabletek O. H. E.** nawet w ostatniem stadium choroby. Lekarstwo to, stanowiąc najwybitniejszą zdobycz nowoczesnej medycyny, nabyć można w Polsce: **Instytut przyrodo-leczniczy „SANA“** Katowice, ul. Wojewódzka 26a, tel. 590. Informacje i prospekty na żądanie wysyłamy bezpłatnie. (27818)

Wielki wybór **PIANIN**
w doskonałym gatunku poleca **B. Sommerfeld** **Największa w Polsce fabryka pianin BYDGOSZCZ** ul. Sniadeckich 56 i Gdańska 19. - Tel. 883 i 548
Filja: **GDANSK, Hundegasse 112**
Filja: **GRUDZIĄDZ, ulica Groblowa 4**
Dostawca Państw. Konserwatorjum Muzycznego w Katowicach 28075

Jako fachowiec muzyki i znawca różnych fabrykatów stwierdzam z największym zadowoleniem, iż instrumenty fabrykatu firmy **B. Sommerfeld** pod względem dźwięku jak i mechaniki są pierwszorządne i mogą takowe każdemu reflektantowi gorąco polecić.
(-) **Emil Bergmann** Profesor Konserwatorjum Winterfelda.

WYGRAŁEM!...
TAKI OKRZYK SŁYSZY SIĘ CZĘSTO Z UST TYCH, KTÓRZY KUPUJĄ LOSY W ZNAJĘJ KOLEKTURZE PAŃSTWOWEJ LOTERJI

W. KAFTALI-SKA
KATOWICE, UL. ŚW. JANA 16
Oddziały: **Królewska Huta, ul. Wolności 26**
Bleisko, ul. Wzgórze 21
Tarnowskie Góry, ul. Krakowska 7
Konto w P. K. O. nr. 304 761

Według nowego zmienionego planu gry **główna wygrana w 22 loterii wynosi: zł 1.000.000,-** (milion), przyczem cena losów została ta sama

1/1 losu zł 40,-   1/2 losu zł 20,-   1/4 losu zł 10,-

Co drugi los wygrywa!
Ciągnięcie 1-ej klasy odbędzie się dnia ... **18** i **20** listopada br.

Wielokrotnie padły już u nas główne wygrane!
W tem miejscu wyciąć i przesłać pocztą:

Do Kolektury W. Kaftali-Ska, Katowice, św. Jana 16
Niniejszem zamawiam ..... całych losów po zł 40,- ..... połówek po zł 20,-, ... ćwiartek po zł 10,-. Należność zł ..... uiszczę natychmiast po otrzymaniu losów blankietem nadawczym P. K. O. 304 761 przez firmę załączonym
Imię i nazwisko: .....
Dokładny adres: .....

Zegarek kryty „ANKIER“ ze złota amerykańskiego z trzema kopertami za zł. 12,63 (zam. 65), nie różniąc się od prawdziwego złota 14 kar. wysłamy na listowe zamówienie zegarek praktyczny, modny dla każdego człowieka, tak dla robotnika jak inteligenta, obrabiają od kurzu jak i od rozbicia się szkła, płaski wyr. do minuty „Ankier“ (według niniejszego rys.) z 10 let. gwar. 2 szt. 25,47 lep. gat. 16, 18, 22, 28, 35, 40, 50, te same odkryte 8, 10, 15, 20, 25, 33, 35 i 50 zł. Zeg. męski lub damski na rękę 12, 14, 16, 18, 25, budzik 10, 12, 14. Dewizki z amer. złota zł. 2, 4, 6, 8. Za koszla przesyłki płaci kupujący. Adresować: **Światowa firma Genewskich Zegarków Józef Jakubowicz, Warszawa, Sienna 27, Oddz. 29.**
Firma egzystuje od roku 1900. Nagrodzona wieloma złotymi medalami i krzyżami. Mnóstwo listów dziękczynnych. Z powodu braku miejsca zamieszczamy niektóre.
Niniejszem zamawiam zegarek z am. złota. Jest to już trzeci zegarek. Z poprzednich jestem bardzo zadowolony. Teodor Bławat, kierownik szkoły Kłonia.
Dobry zegarek kupisz tylko w znanej we wszystkich dzielnicach kraju firmie **J. Jakubowicz, Warszawa.**
Wyciąć! Zachować! Rekomendować! (27849)

Koguty rasowe 27838) **Kaczory Indyki**
białe Amy, Leghorny ..... 10 zł.
duże żółte Orpingtony ..... 12 zł.
duże Karmazyny ..... 12 zł.
białe Pekingi ..... 15 zł.
duże białe kaczki ..... 10 zł.
szare kaczki Campbelle ..... 12 zł.
białe Wirynki ..... 18 zł.
brązowe Mamuty ..... 18 zł.
ma do oddania
Dwór Pisarzowice powiat Kępno, poczta Makoszyce.

Obrazy, lustra i drzewa owocowe poleca (25237) **Szkółka Leśna Bracia Kunca, Sepólno Stary Rynek 8-9. Tel. 43.** Cennik wysyła się bezpłatnie.

Żel. kuchenki Przenośne piece kalflowe - pierwszorz. jakości **Kafle białe i kolorowe** po najniższych cenach stałe na składnicy. **Wykonywanie prac zdruńskich.** **O. Schöpfer** Bydgoszcz Zduń 5 Tel. 2003 (25501)

Samodzielna księżkownia z 6 letnią praktyką, władająca poprawnie językiem polskim i niemieckim, z dobrimi świadectwami poszukuje posady od 1. XII. lub 1. I. 1931 r. Łaskawe zgłoszenia pod „Samodzielna K.“ upraszam do filji Dziennika Bydgoskiego. (16347)

DŁUGIE WIECZORY JESIENNE

w miłym zaciszu domowego ogniska wykorzystajcie na poznanie JĘZYKÓW OBCYCH metodą **LINGUAPHONE**,

dzięki której nauka nie jest pracą ale miłym zajęciem dla dorosłych i dzieci.

ZAMIAST NAUCZYCIELA

16-cie dwustronnych płyt na zwykły gramofon.

Najczystsza wymowa kilku nauczycieli obcojęzycznych.

Zajmujące teksty z wszelkich dziedzin życia codziennego.

3000 słów w tekstach ilustrowanych i konwersacjach.

EKONOMJA CZASU PRACY I KOSZTÓW

Lekcje w domu, o każdej porze, w każdej wolnej chwili, bez straty czasu.

Jednorazowy koszt za nieograniczoną możliwość korzystania.

Zdobywamy obcy język - w wolnych chwilach.

Uczymy się języka, jak piosenki z gramofonu.

NIEZAWODNOŚĆ WYNIKÓW

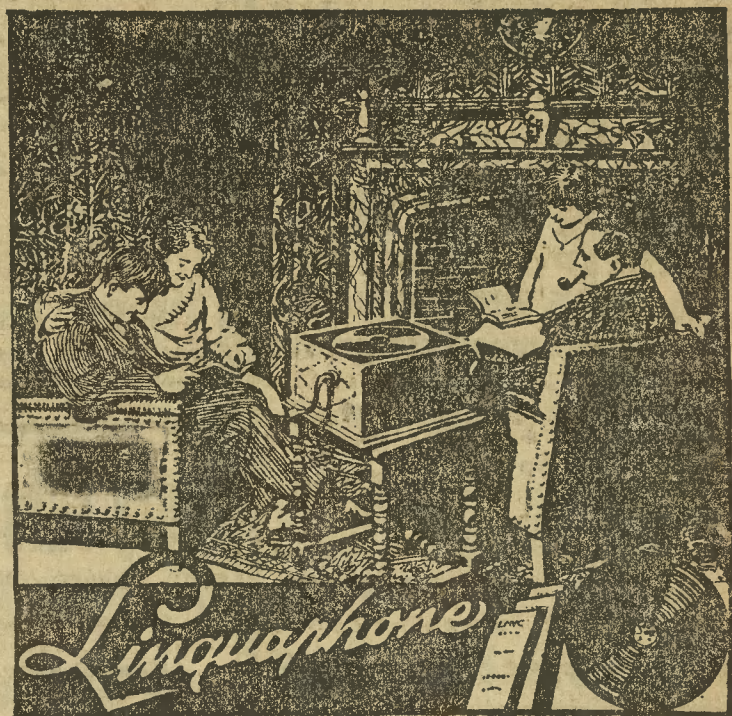
Dzięki obcej mowie, obrazowi i tekstowi w podręczniku, powtarzane i oglądane do woli ilość razy, utrwalają się w naszej pamięci.

Linguaphone posiada wszystkie zalety, wywołuje przewrót w nauce języków na całym świecie, co stwierdzają tysiączne doświadczenia w szkołach i samouków.

ROLA OBCYCH JĘZYKÓW W ŻYCIU

Obcy język - to druga dusza. Rozszerzenie horyzontów. Wzbogacenie kultury. Możliwość zdobycia lepszej pracy. Nawiązanie nowych stosunków handlowych. Podniesienie stopy życia. Podróże zagranicę. To konieczność życia współczesnego.

Rozpocznijcie naukę zaraz: na Nowy Rok - będziecie władali obcym językiem.

LINGUAPHONE

to metoda nauki języków obcych, za pomocą płyt gramofonowych, bez nauczyciela i bez wysiłków. Niezawodny rezultat w najkrótszym czasie.

100 godzin wystarcza, aby dobrze opanować język obcy.

Prof. Uniw. w Kopenhadze Dr. K. Nyrop stwierdza, na podstawie egzaminu, że 14 letnia uczennica wykazała zupełne opanowanie jęz. francuskiego, korzystając wyłącznie z metody Linguaphone w ciągu 100 godzin.

OTO KILKA OPINII POLSKICH Z POŚRÓD TYSIĘCY LISTÓW Z CAŁEGO ŚWIATA:

- P. Puik, S. Zahorski, Poznań.**
Studując język angielski za pomocą systemu lingwafonicznego, stwierdziłem jego niezaprzeczną użyteczność i wyższość pod wszystkimi względami.
- P. Jan Zakrzewski, Warszawa.**
Jestem w zupełności zadowolony: uważam, że płyty „Linguaphone“ oddają w nauczaniu nieocenione korzyści.
- P. J. Kempner-Kempiński, Warszawa.**
Myśl korzystania z płyt gramofonowych, zamiast nauczyciela, okazała się bardzo trafna, gdyż już po kilku lekcjach synek mój zrobił wielkie postępy, a przynajmniej, że osiągnięte obecnie rezultaty przechodzą moje oczekiwania.
- P. Antoni Fuchs, adwokat, Bówno.**
Miło mi jest stwierdzić, że kurs języka angielskiego, oddał mi bardzo duże usługi.
- P. Dr. Franciszek Zaleski, Lwów.**
Uprzejmie zawiadamiam, że z metody „Linguaphone“ jestem najzupełniej zadowolony, mam zamiar nabyć następną część tej doskonałej metody.

Bezpłatne pokazy i sprzedaż:

LINGUAPHONE INSTITUTE w Polsce
Bydgoszcz, ulica Marszałka Focha nr. 36

Tu wyciąć i przesać za opłatą 5 gr.

DO LINGUAPHONE INSTITUTE, Warszawa, Kredytowa 4.

Upraszam o bezpłatne nadesłanie mi broszury, wyjaśniającej metodę LINGUAPHONE.

Imię, nazwisko i zajęcie.....

Adres.....

D. B. 1. XI. 30 Interesuje mnie język.....

Sprzedaż przymusowa.

W poniedziałek dnia 3 listopada br. o godz. 1-szej sprzedam w Mroczy przy Pl. Wolności 146 przez licytację najwięcej dającym za gotówkę:

autobus

marki Chevrolet.

27895)

Kozłowski, kom. sąd. w Nakle nad Notecią.

Przełaz przymusowy.

W dniu 3. 11. 30 sprzedam najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: o godz. 10 przy ul. Kollataja 2 biurko z fotelem, maszynę do pisania „Continental“ i stolik, leżankę z narzutką i dywanik, o godz. 9,30 przy ul. Staszica 4, II p.:

szafę do rzeczy z lustrem

Stężycki, kom. sąd. z p. Bydgoszcz. 27924)

Przełaz przymusowy

W dniu 3. 11. 30 o godz. 11, sprzedam najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą przy ul. Śniadeckich w firmie Rawa

kanapę pluszową z obudówką, kasę żelazną, 2 fotele, 2 biurka, harmonję, stół i 6 krzeseł, repozytorjum do akt. 27915)

Stężycki, kom. sąd. z p. Bydgoszcz.

Dnia 19 listopada 1930 r. odbędzie się w Sądzie Powiatowym w Brodnicy przymusowa sprzedaż

młyna motorowego

w Górznie.

Młyn ten został w roku 1928 nowo wybudowany, przemiał dzienny ca. 20 ton. Bardzo dobra egzystencja. Bliższe wyjaśnienia udzieli

adw. Koczwarą, Brodnica n/Drw. 27911)

Obrączki ślubne

kupuje się tanio u

Sł. Knycińskiego

Stary Rynek

im. Marsz. Piłsudskiego 21.

27898)

Już nie długo

bo 18 i 20 listopada br. rozpocznie się ciągnięcie I kl. 22 Loterii Państw., która ma korzystać. warunki od poprzednich

Główna wygrana 1.000.000 złotych

Cena 1/4 losu tylko 10 zł, 1/2 losu 20 zł, 1/1 losu 40 zł

Najszczęśliwszego losy poleca

Stanisław Jankowski

P. K. O. 209,580 Bydgoszcz ul. Długa nr. 1

Kolektura Loterii Państwowej

Zamówienia zamiejscowe wykonuje odwrotnie dołączając do losu blankiet wpłaty.

27814)

Plaszcz karakulowy

(Persianer)

i plaszcz z żrebięcej skóry (27932)

odda jako Kupno okazyjne

nadzwyczaj tanio.

Maks Zweiniger, skład futer, Gdańska 1

Z powodu likwidacji składu nut W. Teutsch, Dworcowa 98, 1 sprzedam

całego zapasu nut

po cenach własnych. Dogodne zaopatrzenie się w nuty gwiazdkowe. (27934)

Precz z prezerwatywą!

Raz kupiony wystarczy na zawsze!

Niemiecki wspólny z prezerwatywą, masłem, płynem i pigułkami. Przyrząd „Amour“ jest rozpowszechniony na całym świecie. Koszt wraz ze sposobem użycia, opakowaniem i przesyłką zł 7,50

Płacić się przy odbiorze. Adresować: (27928)

Sz. Kamienkiewicz, Warszawa I, Plac Napoleona

Skrzynka pocztowa 238 Oddz. E.

NAJLEPSZA
WŁÓCZKĘ
ZA NAJNIŻSZĄ CENĘ

WYTWARZA PRZEDZALNIA

Paul Desurmont, Mofe & Co., Łódź

Przedst. EDMUND SZULC, Poznań, ul. Wielka 26

UWAGA! WYSTRZEGAJcie się PODROBIONEJ PRZĘDZY

Rozpoczęliśmy sprzedaż znanego ze swej dobroci piwa dubeltowego

„Kozłak” (Bok)

w butelkach i beczkach.

Browar Kuntersztyn Tow. Akc.
Grudziądz

Filia BYDGOSZCZ, ul. Pomorska nr. 35. Telefon 115.

Korzystajcie z nadzwyczajnej okazji!

Zegarek kryty „Ankie” ze złotem

amerykańskiego z trzema koperkami

tylko za złotych 11

zam. zł 60. - nie różniące się od prawdziwego złota 14 k

Wysyłamy na listowne zamówienie zegarek praktyczny, modny

ochroniający od kurzu, tak i od rozbicia się szkła, płaski, wyra-

lowany do minuty, „Ankie” z gwarancją 15-letnią. 2 szt. zł 21.

Lepszego gatunku 14, 16, 18, 24 30, 35 zł. Te same odkryte 7

13,50, 18, 24, 33, 45 zł. Zegarek męski lub damski na reżę 11,

15, 16, 23 zł. Budziki stołowe 10, 12, 14 zł. Dewizki z ameryk-

skiego złota 1,50, 2, 3,50, 5, 8 zł. Za kosztą przesyłki płaci kupujący. Reklamowy zegar-

nikłowy zł 5.- Otrzymujemy moe listów dziękczynnych.

Polska Spółka Zegarmistrzowska „EFFECTWATCH” - 15, Warszawa, Nowolipie

Chcesz otrzymać posadę?

MUSISZ
UKOŃCZYĆ

**KURSY
FACHOWE**

KORESPONDENCYJNE

im. PROF. SEKUŁOWICZA

Warszawa, ulica Żurawia 42.

KURSY WYUCZAJĄ LISTOWNIE buchalterji, rachunkowości kupieckiej, korespondencji handlowej, stenografji, nauki handlu, prawa, kaligrafji, języków obcych: angielski, francuski, niemiecki, pisania na maszynach, pisowni, gramatyki polskiej, oraz ekonomji. Po ukończeniu

EGZAMIN I ŚWIADECTWO.

Żądajcie prospektów.

27819

Chcesz otrzymać posadę?

Motory elektryczne

przedaż, kupno, zamiana i dzierżawa.
Stockmann & Bloy, Gdańsk, Schäferei 16

NOWOŚCIA

jest niezastąpiona masa fibrowa, którą dajemy w miejsce tektury lub tym podobnym imitacjom. Nasze idealne „Casquette elastique“ są fantastycznie lekkie i WIECZNIE FASONOWE.

Największa Polska Pracownia Czapek w Bydgoszczy
W. Świtalska, ul. Mostowa 11

załatwia zamówienia zamiejscowe dla organizacji wojsk. i towarzysztw. **Odznaki** dla wojska i urzędników w wielkim wyborze.

29203

CZAPKI

„Własna osada“

Udzielamy bezprocentowych pożyczek na budowę i na spłatę hipoteki!

Potrzebny własny kapitał 10—15% od kwoty pożyczkowej, który oszczędzić można w małych ratach (1931) miesięcznych, amortyzacja 6—8%.

„HACEGE“ e. G. m. b. H. Gdańsk, Hansaplatz 2b.

Informacji udziela: W. Biehler, Bydgoszcz, Marsz. Focha 23/25.

Radjo

PHILIPS, MARCONI

kompl. instalacje od 100 do 6000 zł. Spec. wzmacniacze dla ogrodów, hoteli i restauracji, głośniki elektro-dynamiczne, kombinacje gramofon-radjo.

Całkowita elektryfikacja instalacji. Żądajcie demonstracji w domu bez obowiązku kupna. Dogodne warunki spłaty do 12 miesięcy.

„RADJOLAVOX“ Zakład radjotechniczny
Bydgoszcz, ulica Królowej Jadwigi nr. 9/10, telefon 2101.

Chcesz milion złotych?...

— — — kup nasz szczęśliwy los w Kolekturze

**Śląski Dom Handlowy
Katowice, ul. św. Jana 11.**

Pomimo zwiększenia wygranych, a mianowicie do

- zł. 1.000.000.—
- .. 400.000.—
- .. 300.000.—
- .. 200.000.— i t. d.

(27410)

Wena losów pozostała niezmienną i wynosi

- 1/5 losu zł 40.—
- 1/2 losu zł 20.—
- 1/4 losu zł 10.—

Wagnienie I. kl. już dnia 18 i 20 listopada br.

Tu wyciąć i przesłać w kopercie

o Kolekturę Śląski Dom Handlowy Katowice św. Jana 11

w niniejszym zamawiam ..... całych losów po zł 40,— ..... połówek

zł 20,— ..... ćwiartek po zł 10.— Należytość zł..... uiszczę

tychmiast po otrzymaniu losów blankietem P. K. O. na Nr. 300 649

przez W. P. załączonym .....

Imię i nazwisko: .....

Adres dokładny: .....

25866

Na raty
miesięcznie
EXPRESS 20 zł.

Kromczyński, Poznań
Aleje Marcinkowskiego 5.
Agenci do sprzedaży maszyn do szycia potrzebni.

Skóry surowe

kuny, tchórze, lisów, wydry, zajęcze, królicze i włosie końskie kupuje (27709)

Handel skór
P. Voigt
Bydgoszcz
Bernardyńska 10
Tel. 1441 i 1558.

Kafle

przedniejszego gatunku, białe, brązowe, zielone i niebieskie poleca po cenach przystępnych 28292

„Impregnacja“
Bydgoszcz
składnica
Chodkiewicza 8-18
tel. 1300 i fabryka
Nakło tel. 58.

Oświecim Praga

Samochody
Osobowe
Ciężarowe
Autobusy

OŚWIECIM-PRAGA

Znaczna zniżka cen
wobec częściowego wyrobu w kraju.

(27816)

Centralne Zakłady Naprawy i Składy części Zapasowych w Oświęcimiu.
Przedstawicielstwa:
„OŚWIECIM-PRAGA-AUTO“

POZNAŃ: Plac Wolności 11. Tel. 55-33. Telegr. „Autopraga“.
TORUŃ: ul. Prosta 22.
LWÓW: Jagiellońska 7. Tel. 3-05.
ŁÓDŹ: Wólczańska 188.
WARSZAWA: Kredytowa 4. Tel. 291-34. Telegr. „Centrophug“.
WŁOCŁAWEK: ulica Toruńska nr. 2.

CZĘSTOCHOWA: II. Aleja 42.
SOSNOWIEC: Dęblińska 7.
KRAKÓW: Kremerowska 6. Tel. 156-16, i Plac Szczyński (Gmach Starego Teatru)
KATOWICE: Pl. Wolności 9. Tel. 31-41.

„OŚWIECIM“ Zjednoczone Fabryki Samochodów i Maszyn S. A.
Telefon 47. Oświęcim II. Telegr. „Famis“.

SIWE WŁOSY
farbuje naturalnie i trwale nie-szkodliwa farba na włosy „REWAX“ w kolorach: blond, chatain, brązowym i czarnym Karlon zł. 6.—

Pierwotny kolor włosów przywraca stopniowo „AXELA“ REGENERATOR włosów, butelka 3.— zł. W Bydgoszczy do nabycia w następujących drogerjach: Fr. Bogacz, Dworcowa 94; W. Heydemann, Gdańska 20; B. Kiedrowski, Długa 64; Kazmierski, Gdańska 5; A. Schiefelbein, Bocianowo 1. W Osiu w drogerji A. Kloniecki. W Tucholi w drogerji St. Wawrzynowicz. (27859)

„PETOW“ Polskie Towarzystwo Węglowe z o. p.
Bydgoszcz, ul. Krasniewskiego 14 parter. — Tel. 321.

dostarcza **Węgiel i Koks** górnośląski wagonowo I-iej jakości

dla przemysłu, rolnictwa i opalu domowego z reprezentowanych Polskich Kopalń Skarbowych **Król, Bielszowice i Knurów**

Dostarczamy detalicznie: węgiel, koks i drzewo w każdej ilości z dostawą w dom (7658 ze składnicy: **Raławicka 14, tel. 378**

Koks pogazowy w pierwszorzędnym gatunkach
Siarczan amonowy o zawartości 20-22% azotu
Benzol motorowy (27817)
Brykiety węglowo-koksove

sprzedaje w większych i mniejszych partjach po cenach niższych:

Bydgoska Gazownia Miejska
ul. Jagiellońska nr. 40. Telefon 630, 631, 2235.

Pierze-Puch-Wyprawy
polecają najtaniej
Karol Kurtz nast. Bydgoszcz
zał. w r. 1839, tel. 1210, Poznańska 32.
Parowa czyszczalnia pierza (22229)
przyjmuje pierze do czyszczenia co wtorek i czwartek

Pierze szare chemicznie czyszczone	5,45
„ gęsie „ gat. I.	6,95
„ „ „ mieszane	
z puchem	8,75
„ gęsie najlepsze gat. miesz. z puch.	11,45
Puch chemicznie czyszczony, mieszany	16,85
„ „ „ „	21,—
„ „ „ czysty biały	26,50
Inlefy kolor czerwony 80 cm. szer. za m.	6,30
„ „ „ 90 „ „ „	6,95
„ „ „ 140 „ „ „	10,95
„ „ „ 160 „ „ „	12,50

pod gwarancją kolory trwałe nieprzepuszczające pierza i puchu.

Łóżka Kołdry na wacie, wełnie i puchu

poleca

27892

Tel. 3-54 i 17 Bydgoszcz Gdańska 10-12

Nowe kursy samochodowe amatorskie i zawodowe.
Do nauki jazdy 4 nowoczesne samochody. Kursy amatorskie odbywają się w godzinach wieczornych. 23160

Kursy samochodowe Z. Kochańskiego w Bydgoszczy
3 Maja 14a, tel. 1185.

Kilka dobrze utrzymanych **lamp naftowych** (stołowe i żyrandolowe) cennie sprzedam.

Eugen Hofmann ul. Zamojskiego 2-3.

Ciegarówka nowa wypożyczam. Grunwaldzka 17, tel. 17/6. (27182)

Ależ Zosiu!

„Ty to nazywasz odbiorem? Przytakaj muzyce nie sposób tańczyć! To jest zbyt cicho! Ależ dlaczego nie używasz

silnopradowej baterji anodowej DAIMON

Wybór byłby głuchy a mimo to odwieczny!

Tańców Nowy kurs dla początkujących i do kształcących rozpocznie się w poniedziałek, dnia 3-go listopada 1930 roku. Lekcje prywatne każdego czasu. Dobór towarzystwa zapewniony.

Telefon nr. 22-14

Wład. Kochański, ulica Sienkiewicza nr. 61 (bardzo blisko ul. Dworcowej).

3 nowe Fordy kryte korzystnie na sprzedaż. — Informacji udziela **Kozłowski i Rychlewski, T. z o. p. w Bydgoszczy, ulica Gdańska 152.** (28016)

Bogactwo to szczęście ludzkie!

Nie zwlekaj, sięgnij po swój los szczęścia. Szanse wygrania kolosalne a cena losu niska.

105.000 wygranych i 23 premie.
Główna wygrana **1.000.000 zł (miljon)**
Co drugi los musi wygrać!

Cena tylko za 1/4 10.— zł, 1/2 20.— zł, 3/4 40.— zł.
Ciągnięcie już 18 i 20 listopada 1930 roku.

Zamów natychmiast w kolekturze

Stanisław Jaros, Bydgoszcz, Gdańska 38
Telefon 1795 (27888) P. K. O. 211 196
Zamówienie zamiejscowe uskuteczni się odwrotnie.

Drobne ogłoszenia

Napisowe słowo (tłusto) 25 groszy, każde dalsze słowo 15 groszy, 5 cyfr = jedno słowo i, w, z, a = każde stanowi jedno słowo. Jedno ogłoszenie nie może przekraczać 50 słów.

Większe ogłoszenia wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłym dziale ogłoszeń.

Dla poszukujących posady 20% zniżki

Drobne ogłoszenia przyjmuje się do godziny 9

<p>POLECENIA</p> <p>Bazar Obuwia jest najtańszem źródłem zakupu obuwia na miasto i okolice. Przyjmuje zamówienia na miarę i reperacje. Jan Myszkowski. St. Rynek nr. 20. (16426)</p> <p>Klinika Ialek. Bazar Amerykański, M. Bytomska, Gdańska nr. 21. 28006</p>	<p>Oberża kolonjalka, dom piętrowy, sala, duży ogród, wieś kościelna, wpłaty 5—60.0 zł sprzedam. Sokołowski, Sniadeckich 40. (16410)</p> <p>Dom (27923) II ptr. centrum miasta Bydgoszczy. Dzierżawa roczna 18.000 zł. Cena a 110.000 zł wpłata 60.000 zł poleca na sprzedaż. Westfalewski, Bydgoszcz, Dworcowa 17, tel. 698.</p> <p>Młyn (27994) z powodu objęcia mego gospodarstwa sprzedam tania (bez maszyn). Ulica Kraszewskiego, Okole.</p> <p>Zamienie dom 4 składami w głównej ulicy na gospodarstwo prywatne dobra ziemia ponad 100 mórg. Słupski, Chełmża, Toruńska 24. (27948)</p> <p>Plac (28004) budowlany 50 gr. mtr.² sprzedam. Pijarów 62.</p> <p>Dom piętrowy wolny skład, mniejsze miasto, wpłata 4.000 zł sprzedam Sokołowski, Sniadeckich 40. (16411)</p> <p>Radio 3 lampkowe komplet 110 zł, kurtkę skórzaną spód futerko 90 zł sprzedam Warmińskiego 3, II. (16399)</p> <p>Maszyne do szycia Singera sprzedam. Górski, Nakielska nr. 64. 27992</p> <p>Okazja. Gościńiec, kolonjalka, wymiana maki, duża sala, wieś kościelna, bez konkurencji, zabudowania masywne z powodu choroby spiesznie sprzedam 18.000, wpłaty 8.000. Wiad. Biuro Pogon, Dworcowa nr. 80, tel. 1815.</p> <p>Sprzedam (16387) biurko dęb. 5 szf., fotel. Wiad. filija Dz. Bydg.</p>	<p>Meble kompl. jadalni i pokoje męski i pojedyncze (bufety) korzystnie sprzedam. Kościuszki 58, II p. pr. (27986)</p> <p>Krowa (27981) wysokocielna i kłacz żrebna na sprzedaż. Krenz, Prądki poczta Ciele.</p> <p>Okazyjnie natychmiast sprzedam maszynę do pisania prawie nową. Adres wskaże filija Dzien. 16388</p> <p>Rolwóz na 80 cent. i powózkę sprzedam. Grunwaldzka nr. 35. 16394</p> <p>Fretki (27989) sprzedam. Grunwaldzka 24.</p> <p>Łóżka szafy i krzesła sprzedam. Grunwaldzka 142, II p. (27937)</p> <p>Prosięta (27993) na sprzedaż. Bielicka 36.</p>	<p>Dam osobie posiadającej 11 do 13.000 zł na majątku stałe, spokojne, samodzielne stanowisko zarządzającego. Samotna lub mała rodzina. Pełna gwarancja. Łask. zgłosz. pod „Stanowisko” do Dzien. Bydg. Bydgoszcz. (27049)</p> <p>Potrzebna (28000) zaraz rzetelna i pracowna dziewczyna do wszelkich prac domowych. Gdańska 54, I ptr. pr.</p> <p>Kucharka z dobrą praktyką restauracyjną zaraz potrzebna. Bydgoszczanka, Hermanna Frankogo 3. 27954</p> <p>Służąca do wszelkich prac domowych zaraz potrzebna, świadectwa wymagane. Rakoczy Gorzelany, Osowiec, pow. Mogilno. (28034)</p>	<p>Ogród 4 morgowy, owocowo-warzywny, mieszkanie, przynależności wydzierżawi Pluciński, Toruń, Lubicka 28. 27950</p> <p>Majątek 450 mórg pod Mogilnem do wydzierżawienia. Kierejewski, Mogilno. (28035)</p> <p>Ubikacje nadające się na mieszkanie i warsztat odda gospodarz bez odstępnego Adres wskaże filija Dzien Bydg. (16392)</p> <p>Restauracje z mieszkaniem 2 pokoje i kuchnia, natychmiast wydzierżawie. Wysoka 21. 27940</p>	<p>Pokój umeblowany do wynajęcia. Gdańska 72, II ptr. prawo. 28005</p> <p>Pokój umebl., dla 1 wzgl. 2 panów do wynajęcia. (ewtl. z utrzymaniem). Sw. Trójcy 12f, I p. lewo. (27999)</p> <p>Pokój słoneczny osobne wejście dobre umebl., światło elektr. Sniadeckich 55. parter prawo. (16390)</p> <p>Pokój (16391) umebl. z osobnym wejściem do wynajęcia. Plac Piastowski 7, I p. pr.</p> <p>Pokój wynajmę. Dworcowa 51, II. prawo. 27971</p> <p>Umeblowany pokój. Błonia 14—15 do wynajęcia. Kempniński. 27967</p> <p>Umeblowany pokój. Długa 44, wchód Przyrzecze 24, II p. (27964)</p> <p>1 duży i 1 mały pokój do wydzierżawienia. Sniadeckich 42 a, II lewo. (27941)</p>	<p>RÓŻNE</p> <p>Kawiarnia Ziemiańska, Pomorska 5, słynne obiady, kolacje jarmię, mięsne po 1.50. Abonament miesięczny dla PP. urzędników i wojskowych 40 zł. (27923)</p> <p>Pokój do wynajęcia. Męskie pałto na sprzedaż. Dworcowa 1a, I p. (16397)</p>
<p>SPRZEDAŻE</p> <p>Dom (27919) II piętr. centrum miasta Bydgoszczy. Dzierżawa roczna 12.000 zł. Cena 75 tys. zł, wpłata 50.000 zł poleca na sprzedaż Westfalewski, Bydgoszcz, Dworcowa 17, tel. 698.</p> <p>Trzypiętrowy dom narożnikowy, dochód 11.000 zł, wpłata 50.000 zł sprzedam. Sokołowski, Sniadeckich 40. (16419)</p> <p>200 domów w Bydgoszczy na bardzo korzystnych warunkach do sprzedaży, procentujące się od 10 do 15%, bliższych informacji udzieli Westfalewski, Bydgoszcz, Dworcowa 17, tel. 698. 27921</p> <p>Dom (27922) IV ptr. centrum miasta Bydgoszczy. Dzierżawa roczna 20.500 zł. Cena 175.000 zł wpłata 100.000 zł, poleca na sprzedaż. Westfalewski, Bydgoszcz, Dworcowa 17, tel. 698.</p> <p>Dom II ptr. Dzierżawa roczna 7.500 zł. Cena 65.000 zł, wpłata 30.000 reszta na 10 lat spłaty poleca na sprzedaż Westfalewski, Bydgoszcz, Dworcowa 17, telefon 698. 27920</p> <p>Realność dom z ogrodem sprzedam. Toruńska 123. (28002)</p>	<p>KUPNA</p> <p>Mierzwe gnój kupię lub wzamian oddam żwir. Strzelacka nr. 58. 27997</p>	<p>POSADY POSZUKUJA</p> <p>Młoda sierota poszukuje posady do dzieci. Miejscowość obojętna. Zgłosz. do Dz. Bydg. pod „Młoda”. (27959)</p> <p>Rutynowana (27946) ksiązkowa-kasjerka z kilkuletnią praktyką obeznaną również z gospodarstwem podwórzowym poszukuje posady na majątku zaraz lub później. Zgłosz. uprasza się do Dz. Bydg. pod „Rutynowana 3”</p> <p>Ekspedjentka sierota z pięcioletnią praktyką przyjeżdża poszukuje posady brauza obojętna. Of. Dz. Bydg. pod „Obojętna”. 27969</p>	<p>MIESZKANIA</p> <p>Mieszkanie (27003) dwa pokoje, kuchnia do wynajęcia. Chełmińska 16.</p> <p>Mieszkanie pokój, kuchnia. Nowo robione wynajmę. Gospodarz, Grudziądzka 4. (27961)</p>	<p>POKOJE</p> <p>Pokój umeblowany Dolina 24, parter. 27974</p> <p>Umeblowany pokój do wynajęcia. Sw. Trójcy 14a, I ptr. (27975)</p> <p>Umeblowany pokój może być utrzymaniem. Cieszkowskiego 17, II p. lewo. 27976</p> <p>Pokój umeblowany z użytkowaniem kuchni oddam. Hłady, Kościuszki 58. (27998)</p> <p>Pokój do wynajęcia. Wełniany Rynek 4, II p. I. (27996)</p> <p>Pokój dla pana. Jeznicka 7—8, II. 27963</p>	<p>POKÓJ</p> <p>Pokój z użytkowaniem kuchni. Szczecińska 5. (16402)</p> <p>Pokój umeblowany inteligentnemu panu wynajmę zaraz. Zduny 7, part. I. (16385)</p> <p>Pokój dla pana. Chwytowo 6, podw. I ptr. 28009</p> <p>Pokój dla 2 osób do wydzierżawienia. Gimnazjalna 3, I ptr. 27985</p> <p>Pokój dla inteligentnego pana lub pani. Nowodworska nr. 51, (skład). 27980</p>	<p>MATRYMONJALNE</p> <p>Pomorzanin kawaler lat 30, katolik, prawego charakteru, na stałej posadzie państwowej, posiadający realność wartości 100.000 zł, pozna odpowiednią towarzyszkę życia. Panie od lat 18—29, którym zależy na szczęśliwym pożyciu małżeńskim, złożą łaskawe of. do Dz. Bydg. Toruń, pod „635”. Odpowiedni majątek dla wspólnego dobra pożądany. Pośrednictwo rodziców, krewnych mile widziane. Dyskrecja zapewniona. (27945)</p> <p>Wywiady matrymonjalne przeprowadza dyskretnie w każdej miejscowości biuro „Argus”, Bydgoszcz, Pomorska 67. (16336)</p> <p>Szukam (28029) znajomości przystojnej kobiety do lat 35 z majątkiem może być nieszcześliwa złamana życiem. Celu matrymonjalnym. Jestem kupcem lat 45 samotnym rozwidzionym bez własnej winy. Ofer. z fotografią pod „Szukam” do Dzien. Bydg.</p> <p>Starsza wdowa, intelig., bezdzietna, gospodarna, posiadająca kilka tys. zł, pozna pana starszego od lat 55. Panowie w szczerych zamiarach, raczą się zgłosić do Dz. Bydg. pod „Wdowa 2”. 28032</p>

POLECENIA

Detektywno (16386) wywiadowe biuro „Argus“ Bydgoszcz, Pomorska 67. Wywiady, informacje, obserwacje, materiały procesowe, rozwody i alimentowy. Dyskrecja zapewniona. Podziękowania pisemne.

Wojskowe sprawy każdego rodzaju przeprowadza Biuro Porad Wojskowych Długa 5, Miernik. (27863)

Meble

Jadalnie, sypialnie, kuchnie i różne meble w wielkim wyborze solidnej roboty od najwykwintniejszych do pojedynczych. Ceny najniższe, warunki najdogodniejsze. Dobrzyński, Długa 4. (27582)

Akuszerka Gryfkowska lecznica dla położnic przyjmuję prywatnie i z Kasy Chorych Długa 5, tel. 1673. (27870)

Meble w każdej cenie, pokoje męskie, sypialnie, kuchnie, krzesła wiedeńskie. h. Schmidtke, Szpitalna 6. — Czysta praca, akuratna dostawa, dogodne warunki spłaty. (3294)

Reperuje spuszczone oczka u ponocach, Henryka Dietza 4, 22542

MEBLE

Najtańsze źródło zakupu w wielkim wyborze kompletnych pod gwarancją: jadalnie, sypialnie, pokoje męskie, kuchnie oraz mebli pojedynczych, także wyszczelnione solidnego wykonania własnych warsztatów na dogodnych warunkach tylko u Ignacego Grajnera, Bydgoszcz, ul. Dworcowa 8, telefon 1921, 9574

Fotografuje nagrobki i wykonuje fotografie wieczne na porcelanie. „Wiol“, Marsz. Focha 40. (16451)

Śniegowce. Reperacja wszelkiego gumowego obuwia. Przyrzecze 24, obok ul. Długiej, 27-68

Meble

wszelkiego rodzaju najtaniej bo z własnych warsztatów i na najdogodniejszych warunkach tylko u Fr. Kasprowicka Długa 66. (27758)

Ważne! Najbardziej zniszczoną garderobę czyści, reperuje starannie, najtaniej „Ekonomia“, Dra Emila Warmińskiego 15. (16358)

Futro

najsolidniej, najtaniej, najmodniej i najtaniej wykonuje chrześcijanin, popularny w Bydgoszczy Stanisław Nudak Dworcowa 64. 27887

Meble Jadalnie, sypialnie i pojedyncze rzeczy. Specjalność kuchnie po jak najtańszych cenach i na raty poleca Jan Nowak, Jezuitka 7/8 róg Niedźwiedza. (27865)

Futra modernizuje i reperuje tania. Zduny 1, III. (16359)

Kuśnierz przyjmuje wszelkie reperacje kuśnierskie i także robotę miarową wykonuje szybko i tania. Długa 18, I piętro. 16345

Fotografia legitymacyjna 1 zł, 12 miniaturowa 4 poząch 2 zł, portret 1 zł poleca „Wiol“ Marsz. Focha 40. (16430)

Kapelusze berety różne towary krótkie najtaniej poleca Słowik, Dworcowa 83, (16497)

Rysowanie i wykonywanie ręcznych robót każdego rodzaju po przystępnej cenie polecają siostry Günther, ul. Gdańska 47a. (16124)

Fortieplany stroi i naprawia P. Wicherok, Grodzka 16, róg Mostowej, tel. 273. (27909)

Najtaniej zakupisz wszelkie artykuły sportowe, śniegowce damskie, męskie, dziecięce zabawki, wyroby stalowe. Długa 50, tel. 948. (27902)

Przerabianie motorków i aparatów z 110 na 220 Volt, oraz wszelkie naprawy i nawijanie motorków. Warsztaty Elektrotechniczne. Sniadeckich 45. (16421)

SPRZEDAŻE

Gospodarstwo 275 mórg pszenno-żytniej z pierwszorzędnymi budynkami i inwentarzem na sprzedaż. Cena 150.000 zł, wpłaty 40.000 zł, reszta na dłuższe lata, albo zamiana na dom lub małe gospodarstwo. Of. pod „237“ do filji Dz. Bydg. (16337)

Rezydencje 320 mórg buraczanej roli jezioro, dwór 12 pokoi, wpłaty 30.000 sprzedam. Kuligowski, Bydgoszcz, Gamma 2. (16429)

Restauracja w Bydgoszczy okazujnie na sprzedaż. Wiadomość Dzien. Bydg. (16396)

Huta (16361) szklana poszukuje udziałowca lub sprzedaje się całą dogodnie. Browar świetnie prosperujący sprzedam, dogodne warunki. Wiad. Zduny 22a, II piętro lewo, od 4-5.

Kamienie komfortowa sprzeda, cena 125.000, wpłaty 75.000. Oferty pod „W. P.“ filja Dz. Bydg. 16373

Skład żelaza i sprzętów kuchennych przy głównej ulicy Bydgoszczy jest niżej pół ceny zakupu towaru, to jest za 5.000 zł gotówką natychmiast do przejęcia. Robert Poręba, Bydgoszcz, ul. Gdańska 152. (27889)

Sprzedam 2 morgi pod budowę przy ul. Lenartowicza - Konopnickiej. Brzozowa 54, właściciel. (27864)

Dom parterowy z oficyną w śródmieściu, dochód przeszło 3000 rocznie. Mieszkanie wolne. Cena 23.000 zł sprzedam gospodarz, Chwytowo 14. 27897

Sprzedam dom 4 morgi ziemi. Kapuścińska Mała, ul. Szajnoch 4, Bydgoszcz. (16352)

Skład rogowy, 3 pokojowe mieszkanie w dobrym położeniu na sprzedaż. Oferty pod „333“ do Dz. (27881)

Majątek (16339) 280 mórg buraczanej ziemi sprzedam, wpłaty 30.000 lub zamieni na 100 lub 120 mórg. Oferty pod „W. P.“ filja Dzien. Bydg.

Gospodarstwo 620 morgowe (wzorowe) na Pomorzu sprzedam przy wpłacie 120.000 zł. Of. pod „P. 9649“ do Dz. Bydg. 27886

Plac budowlany. Leśna 18, Bielawki. (27845)

Meble Nowa, modna, jadalne, stół okrągły, nmywalki sprzedam. Czechowski, Nakielska 10a. (27884)

Jabłka (16378) do przechowania także w mniejszych ilościach na sprzedaż. Oferty do filji Dz. Bydg. pod „H. R.“

Większą ilość jabłek sprzedam J. Jan-czewski, Sepatorska 23. (16417)

Sprzedaż motorów, ceny konkurencyjne. Warsztaty elektrotechniczne. Sniadeckich 45. (16420)

2 krowy dobre dójki sprzedam Grohn Arnoldowo p. Labiszyn pow. Szubin. (2773)

Kompletna łazienka sprzedam Nowak, Hetmańska 7. (16437)

Kanarki Harceńskie, dobre i pilne śpiewaki, samce i samice, żółci na sprzedaż. Arnak, Podgórna 10, I p. prawo. (27871)

Sprzedam parę długich filcowych butów, długość 43. Zjawiański, Poznańska 32, I p. (27877)

Kanarki tania na sprzedaż. Gaca Jasna 2. (27880)

Jadalnia (27903) korzystnie na sprzedaż. Poznańska 4, w podwórzu

Zegarowa (16344) szafka, na sprzedaż bardzo tania. Podgórna 23 Faryna.

Żelazny piec sprzedam. Grosse, Zduny 17. (16330)

Sypialnie na dąb 300 zł, kuchnie malowane 150 zł. Stolarnia, Nakielska 8. (27906)

Smoking nowy na średnią figurę okazujnie sprzedam. Kordeckiego 32, II piętro prawo. (16164)

Rower męski, nowy, sprzedam. Gregor, Gamma 7. Obejrzeć od 6-8. 16369

Ławki (16351) stolarskie sprzedam. Grunwaldzka 17, stolarnia.

KUPNA

Kupię konia średniego i półszorek używany. Sw. Trójcy 27. (27859)

Poszukuję mały plac pod budowę domu przy ruchliwej ulicy ewtl. stary dom na zerwanie. Oferty pod „A. Z.“ do Dzien. Bydg. (27872)

Kupię domek z ogrodem owocowym, morga ziemi, wpłata 8-10.000 zł. Oferty do filji Dzien. Bydg. pod „Domek“. (16353)

LEKCJE

Śpiewu solowego według najlepszej metody wioskowej, aż do gruntownego wystudjowania partyj operowych, udziela: Prof. Alfred Langer, artysta oper zagr. Gdańska 147, I p. (16333)

Robótek ręcznych, zabawek dziecięcych, ozdób salonowych wyuczam. Zgłosz. godz. 3-6 Pomorska 53, I piętro prawo. (16331)

Lekcji kroju i modelowania u dzieła Bodgańska, Podgórna 3. (16371)

Lekcyj muzyki udziela nauczycielka pianistka. Błonia nr. 23, I p. lewo. (16343)

Udzielam (16334) korepetycji i nauk rolniczych i przyrodniczych. Zgł. do filji Dz. Bydg. pod „Lotnik“.

POSADY WOLNE

Szukam zaraz urodnej, zgrabnej, przystojnej pani do mojej restauracji - winiarni rutynowanej bufetowej na własny rachunek lub procenta. Pożądana kaucja 200 zł, jednakowoż nie konieczna. Piśm. zgłosz. z dołączeniem fotografii Leon Kortas, Nowe powiat Swiecie, ul. Grudziądzka 17. (27833)

Dentysta uprawniony potrzebny na stanowisko kierownika, względnie sprzedam praktykę z Kasą Chorych. Oferty „Par“ Poznań, Al. Marcinkowskiego 11, pod „57.480“. (27910)

Murarzy (16727) do wykonania murów nie-tylnokowanych poszukuje „Rika“ Bydgoszcz, Marcinkowskiego 9, tel. 172.

Szofera przyjmę który pożyczę kilkadziesiąt. Zakowski, Ryckerska 23. (16359)

Ekspedjentka potrzebna. Słowik, Dworcowa 83. 16406

Dzielnicy cholewkarz i czeladnik szewski może się zgłosić zaraz. Fr. Grabowski, Pomorska 11. 16372

Służąca do wszystkiego zaraz potrzebna. Staroszkolna 3, II l. (27856)

Uczennice poszukuję do szycia i kroju sukien i płaszczy zaraz. Kujawska 19. (17405)

Wychowawczynie do 4-letniej dziewczynki z dłuższą praktyką, świadectwami potrzebna zaraz. Gdańska 31, I p. lewo. (16374)

Dziewczynie do lat 18, potrzebne do domowych prac. Jagiellońska 37, Szalonek. (16356)

Uczennica do szycia potrzebna. Długa 29, I p. (27899)

Potrzebna służąca do wszystkiego. Gdańska 7, I lewo. (16346)

Uczennice do kuchni przyjmijcie Tunel Wojewódzki, Jagiellońska 4. 16370

Potrzebna służąca do wszystkiego tylko z dobrymi świadectwami. Zamojskiego 22, II lewo. 16376

Uczeń do stolarni potrzebny. Sienkiewicza 44, Krzyżmiński. 16348

Uczeń do kotłarni wyrobów zmiędzii i miosadzu potrzebny Hetmańska 7. (16437)

Kucharka (27915) umiejąca dobrze piec i gotować dla małego gospodarstwa (2 osob.) poszukiwana. Zgłaszać się Dworcowa 31, II p. I.

Dziewczyna do wszelkich prac zaraz potrzebna. Plac Wolności nr. 2, I p. prawo. (16422)

POSADY POSZUKUJĄ

Paniątka (16342) z lepszej rodziny z praktyką kilkuletnią poszukuje posady zaraz do składu cukierków w miejscu jako ekspedjentka. Zgłoszenia filja Dziennika pod „222“.

Dzielnicy biuralista, obeznany z prowadzeniem księgowości oraz korespondencji, po odbytej kilkuletniej praktyce w tymże zawodzie, poszukuje posady w większej firmie lub przedsiębiorstwie. Zgłoszenia proszę skierować do adm. Dzien. Bydg. pod „Biuralista“.

Książkowa (27849) samodzielna pracująca w polskim i niemieckim poszukuje posady. Zgł. do Dz. Bydg. pod „S. A.“

Sierota (27867) lat 19, porządna szuka zajęcia do pomocy pani domu albo do dzieci. Of. do Dz. Bydg. pod „Sierota“.

Książkowy (27894) bilansista, korespondent polski, niemiecki i angielski, z wieloletnią praktyką poszukuje na 2-3 godziny dziennie odpowiedniego zajęcia. Zgłosz. do Dzien. pod „S. E. 75“

Sumienna osoba lat 28 z lepszemu domu, nawskroś uczciwa, niezależna, poszukuje zaraz stałej samodzielnej posady jako gospodyni, służąca, najchętniej w samotnego pana. Łaskawe oferty proszę skierować pod „Sumienna 28“ do Dzien. Bydg. (27837)

Z powodu warunków rodzinnych zamienię posadę gorzelanego z Małopolski zachodniej na Wielkopolskę lub Pomorze. Mogę również prowadzić dział rolniczy w szerszym zakresie i gospodarstwo rybne. Odpowiedź proszę skierować pod adresem Wola Ociecka poczta Dąbie koło Dębicy T. M. (27937)

Pianistka rutynowana wolna od l. XI. Zgł. filja Dz. Bydg. „Remi“. (16340)

Młody człowiek lat 22, rzetelny, szuka posady w przedsiębiorstwie restauracyjnym lub innej. Of. pod „S. T. 187“ do Dz. Bydg. (27900)

Szofer wycieczny mechanik z 5 letnią praktyką, poszukuje posady na ciężarówkach, traktorach albo na osobowych. Oferty uprasza się do Dzien. Bydg. pod „Sumiennosc 3“. (27772)

DZIERŻAWY

Skład próżny z kompletnym urządzeniem i mieszkaniami położony w najlepszym punkcie miasta odstępuje tania względnie przyjmie współnika (wspólniczkę) do założenia interesu towarów krótkich oraz modniarstwa. Spieszne zgłoszenia przyjmujcie Kramkowski, Nowe (Pomorze), Rynek 31. (27878)

300 mórg korzystnie wydzierżawię. Sokołowski, Sniadeckich nr. 30. (16408)

Duże (16417) ubikacje wydzierżawię. J. Janczewski, Senatorska 23

MIESZKANIA

Urzędnik (16398) państwowy na wyższym stanowisku poszukuje natychmiast 3-4 pokojowe mieszkanie z wszelkimi wygodami. Płaci ale uczciwie, 100 do 120 zł. miesięcznie. Właściciele domów, którzy zgadzają się na moje warunki, niech złożą oferty do filji Dzien. Bydg. pod „Murowane“.

Wielki wybór korzystnych mieszkań. „Przyszłość“, Sniadeckich 40. 16332

Największy wybór mieszkań „Victoria“ Sniadeckich 22. (16425)

Dla (16395) starszych ludzi pojedynczy pokój z kuchnią poszukuję. Czynsz za rok zgóry. Of. do filji Dzien. pod „Starszych ludzi“.

Mieszkania 1, 2, 3, 4, 5 pokojowe wynajmie Nowakowski, Dworcowa 69. (16404)

Pokój (27908) z kuchnią do wynajęcia. Bartosza Głowackiego 6.

2 pokoje i kuchnia blisko tramwaju do oddania. Wiadomość Na Wzgórzu 6, (16579)

Pokój z kuchnią odda gospodarz. Wiad. Biuro Pogon, Dworcowa 80. (16419)

Pokoje umeblowany pokój, kuchnię. Kujawska 31. (27905)

Elegancko umeblowany pokój dla samotnego pana z utrzymaniem lub bez natychmiast do wynajęcia. Krakowska nr. 2b, II. 16355

Pokój dla panów urzędników kurlistów z utrzymaniem. Szczecińska 5, I. pr. (16423)

Pokój z osobnym wejściem do wynajęcia. Jasna 22 p. lewo. (27885)

Pokój słoneczny z pościelą. Nakielska 8, III piętro prawo. (27882)

Na biuro pokój w centrum miasta korzystnie oddam. Długa 5, właścici. (27868)

Pokój umeblowany. Król. Jagdwi 7 parter. (27876)

Pokój umebł. Gdańska 75d, II p. lewo. (27877)

Pokój umebł. z osobnym wejściem do wynajęcia. Neumann, Długa 8, I p. (27873)

Pokój umebł. bez pościeli. Górzyski, Wileńska 8, II p. (27896)

Pokój umebł. z osobnym wejściem do wynajęcia. Jagiellońska 54, III lewo. (16365)

2 pokoje dobrze umebł. zaraz do wynajęcia. Paderewskiego nr. 7, I prawo. 16367

Pokój frontowy dobrze umebł. z utrzymaniem lub bez wynajmie. Chrobrego 7, I p. lewo. (16332)

Przyjmę panią do wspólnego pokoju. Fredry 5, niski parter. (16354)

Duży pokój umebł. do wynajęcia Krasieńskiego 14, III p. (16369)

Pokój umebł. z wygodami, blisko dworca do wynajęcia. Dworcowa 31 a, II parter, II p. lewo. (16375)

Pokój frontowy umebł. do wynajęcia, także radio trzy lampkowe. Pomorska 42, II p. front prawo. (16377)

Stancja dla ucznia. Pomorska 51, Cywińska. 16341

Pokój dla 2 panów lub pań. Wileńska 12, part. lewo. (16303)

Pensja dla paniątek szkolnych Adres Chrobrego 18, III piętro. (16432)

Dobrze umebł. pokój zaraz do wynajęcia. Cieszkowskiego 21 pp. (16415)

Pokój do wynajęcia. Gdańska 62 parter lewo. (16413)

Pokój umebł. Warszawska 14, I prawo. (16383)

Pokój z centralnym ogrzewaniem. Wiad. w filji Dz. Bydg. (16414)

Pokój umebł. do wynajęcia. Przyrzecze 11, I p. prawo. (16393)

Wygodny (16393) kawalerski pokój z utrzymaniem lub bez, wolny, Sniadeckich 49, I p. pr.

2 pokoje umeblowane z osobnym wejściem do wynajęcia. Sienkiewicza 46, II p. pr. (16384)

Pokój (16433) dobrze umebł. do wynajęcia centr. ogrzew. Gdańska 48, III. l. wejście Świętojańska. (27988)

Pokój (16405) umebłowany. Chrobrego nr. 13, I p. pr., I wejście.

Pokój niekierujący dla pana z utrzymaniem. Świętojańska 14, II p. (16401)

Pokój lepszemu panu z osobnym wejściem wynajmę. Pomorska 58' I l. 16400

Pokój umebł. z osobnym wejściem. Kaszubska 30. Gospodarz. 27901

Pokój wynajmę. Nakielska 9, I p. prawo. 27900

Pokój umebł. z osobnym wejściem zaraz do wynajęcia. Podolska 20, parter pr. (16423)

Dwa pokoje na biura poszukuję. Oferty pod „M. Z.“ do Dzien. Bydg. (27904)

RÓŻNE

Podziękowanie. Na tej drodze pragnę złożyć serdeczne podziękowanie p. Józefowi Radziszewskiemu Bydgoszcz, ul. Toruńska 134, za zwrócenie zagubionej torebki damskiej z gotówką. Franciszka Budzieszek, Salon Kosmetyczny „Ligja“, Kraków, Grodzka 3. (27927)

Poszkodowani wojenni uszkodzeni na zdrowiu mogą jeszcze teraz wnioskować o rentę inwalidzką. Biuro Porad Wojskowych Długa 5, Miernik. (27862)

Zdrowie (16360) uzyskało miljon chorych na płuca, żołądek, nerwy, nerki, reumatyzm, etc. pijąc zioła Dr. Wojnowskiego oraz czyszczoną naturalną Glinkę Adolfa Justa. Do nabycia tylko w Drogerji Minerwa, Bydgoszcz, Sniadeckich 42a.

Samochód półciężarów do wynajęcia. Tel. 1182. 27898

20-30.000 pożyczki na dom w Bydgoszczy wartości 200.000 zł poszukuje Kuligowski, Bydgoszcz, Gamma 2. (16439)

Tartak (27841) parowy w mieście powiatowym, bez konkurencji, poszukuje współnika lub wydzierżawcę, sprzedawca niewykłuczona. Zgłoszenia proszę skierować do Dzien. Bydg. pod „A. R.“

Wypożyczam samochód ciężarowy. 3 Maja 15, tel. 1185. (16364)

Wspólnika samotnego poszukuję natychmiast do kasyna. Die-tza 1. 16357

2-3.000 zł złożyć kaucji lub pożyczę i przyjmę posadę bufetowego, ekspedjenta, w magazynie lub tym podobną. Oferty do Dzien. Bydg. pod „Magazynier“. (27384)

MATRYMONJALNE

Panna przystojna, majątna pozna panów na stanowisku kolejowym, do lat 37, majątek niekonieczny. Łask. zgłoszenia z dołączeniem podobizny skierować do „Par“, Bydgoszcz, pod „Przystojna“. 27890

Panna (16358) lat 21, szatynka, pochodzi ze wsi, pragnie się zapoznać z panem, który jest kołodziejem celem ożenku. Posiadam rzemiosło kołodziejskie i praca jest na miejscu. Pierwszeństwo mają panowie ze wsi do lat 27. Zgłoszenia proszę skierować do filji Dzi. Bydg. pod „Rzemiosło“.

Komu zależy na szczęśliwym dobru małżeństwie niech spieszy. „Przyszłość“ Sniadeckich 40. (16363)

Znawcy kupują Pianina Jähnego

Nie należy utożsamiać z wyrobami masowymi. Nagrodzone złotymi medalami na każdej wystawie.

Salon wystawowy Bydgoszcz
ul. Gdańska 149. Tel. 2225
Spłaty ratami do 18 miesięcy.
Filija: Poznań, Św. Marcina 43.

Obrońca prywatny

złatwia wszelkie, choćby najtrudniejsze sprawy sądowe, karne, procesowe, spadkowe, hipoteczne, waloryzacyjne, kontraktowe, spółkowe, najmu, podatkowe itd., ściąganie należności i udziela porady prawnej.

St. Banaszak,

Bydgoszcz,
Cieszkowskiego 2. Tel. 1304.
Długoletnia praktyka.

Specjalne

Biurowe Podatkowe Franciszka Chmarzyńskiego, byłego Naczelnika Urzędu Skarbowego, przy ulicy Gdańskiej 151, telef. 16-74, jedyną fachową biuro tego rodzaju w mieście przeprowadza wszelkie sprawy podatkowe, specjalnie trudne zawikłane, pozatem administracyjnej i bilansowej przy współpracy wybitnego fachowca, sądowo zaprzysiężonego rewizora ksiąg handl. ściśle według przepisów prawnych. Dla niezamożnych bezpłatne porady. (1234)

POLECENIA

Biurowe

Porad w sprawach wojskowych udziela informacji w sprawach poborowych, szkół i kursów wojskowych, w sprawach emerytalnych i innych w związku ze stosunkiem do służby wojskowej. Bydgoszcz, Zduny 21. (15368)

Materace

patentowe, nakładane, przerabia, dostarcza zakład Gdańska 157, III podwórze.

Wycielane

meble przerabia, reperuje zakład, Gdańska 157, III podwórze. (27718)

Tapczany

wszelkiego rodzaju poleca zakład, Gdańska 157, III podwórze. (27719)

Fasonowanie

kapeluszy damskich i męskich, Bydgoszcz, Pomorska 22/23. (1608)

Materace

patentowe wykonuje fachowo po cenach fabrycznych Józef Bobkiewicz, Uroczą, wejście Kowalska nr. 5. (24560)

Juwel

Najlepsze i najsolidniejsze rowery, 2-letnia gwarancja, nośność do 10 ctr, od 175 do 230 zł, za gotówkę. Wytwórnia rowerów, ul. Grunwaldzka 144.

Futra

wszelkie przerabiam, reperuję solidnie, modnie i tanio. Kuźnicz, Pomorska nr. 32 a. (22230)

Obuwie

kupuje się najkorzystniej u Gabrieliwiczy, Piac Piastowski 3. 32922

Brodawki

usuwa skutecznie Budziński, naprzeciw Kларыsek. 24496

Śniegowce

kalosze, naprawy z indyjskiej gumy przyjmuje się do reperacji. E. Guhl i Ska, Bydgoszcz, Długa 45, tel. 1934. Hurtownia skór i gumy indyjskiej. (20410)

Meble!

Przy dogodnych warunkach polecam: kompl. pokoje męskie, kluby, jadalnie, sypialnie, kuchnie jako też pojedyncze meble, szafy, stoły, łóżka, krzesła, kanapy, łóżka, biurka, lustra i inne przedmioty. Piechowiak, ul. Długa 8, Tel. 1651.

Nowożeńcy

kupujecie meble wszelkiego rodzaju oraz leżanki, kanapy i garnitury klubowe tylko u **Andrzeja Nowaka**, Welniany Rynek nr. 5/6, tel. 2143. 19710

Meble

sypialnie, jadalnie, pokoje męskie, kuchnie. Meble pojedyncze: szafy, lustra, krzesła, łóżka, leżanki, kanapy, garnitury klubowe najtaniej i na raty kupisz tylko u **Andrzeja Nowaka**, Bydgoszcz, Welniany Rynek 5/6, tel. 2143. Specjalność: kompletne urządzenia dla nowożeńców. 19798

Meble

wszelkiego rodzaju, kompletne urządzenia, specjalność materace, kanapy i leżanki za gotówkę i na raty po niskich cenach poleca **T. Sajakowski**, Jezuitska 18. 20571

SPRZEDAŻE

Wielki

wybor 500 kamienic większych i mniejszych. 450 majątków ziemskich i gospodarstw każdej wielkości sprzedaje najpoważniejsze biuro pośredniczące w Bydgoszczy. Zgłoszenia przyjmuje biuro Pogon, Dworcowa 80.

Uwaga.

300 mórg pszennej ziemi z kompl. inwentarzem 140 tys. zł, wpłaty 60 tys. lub zamienienie na 70 mórg z dopłatą 30 tys. 110 mórg buraczanej ziemi z kompl. inwentarzem 40 tys., wpłaty 20 tys. 70 mórg buraczanej ziemi z kompl. inwentarzem 30 tys., wpłaty 20 tys. Konieczny, Nakło, Hallera 90. (27831)

Kamienica

wielka masywna, nader solidnie budowana w r. b. gruntownie wyremontowana o 5 sklepach z mieszkaniami w ołny m lokalem fabrycznym, przynależąca rocznie ponad 50.000 na sprzedaż w Toruniu za cenę 440.000 przy wpłacie conajmniej 200.000. Reszta na spłaty na 7 lat. Pośrednikom nie odpowiadam. Zgłosz. do Dziennika Bydgoszcz pod „Kamienica”. (27699)

Bacznosc

ogrodniczy! Osada rentowa 62 mórg pszenno-buraczanej ziemi, w tem 10 mórg ogrodu (drzew owocowych) z urządzeniem mechanicznym polewania teoz, 1,5 km. od miasta powiatowego, z masyw. zabudowaniem, 3 lokatorów, z żywym i martwym inwentarzem zaraz do nabycia. Dochód z ogrodu 5-6 tys. rocznie. Potrzebne do objęcia 35-40 tys. gotówki Pośrednicy wykluczeni. Zgłoszenia proszę skierować do Dziennika Bydgoszcz pod „Chojnica”. (27853)

Zamiana!

(27691) Majątek 325 mg. ziemi położona buraczanej, inwentarz żywy (licencjonowany), dom 5 pokoi, ogród nad rzeką. Domy robotnicze, komunikacja z miastem, morzem dogodna. Szybko zdecydowanemu sprzedam za 80.000 lub zamienię na kamienicę. Powód choroba. Mazur, Nowa Kiszewa, poczta Olpuch, pow. Kościerzyna.

Kamienice

(27728) w Gdyni na sprzedaż z powodu stosunków rodzinnych, dochód roczny 10 tysięcy zł, sprzedam za 80 tysięcy zł, wpłata podług umowy. Zgłoszenia piśmienne do Dziennika Bydgoszcz „Okazyja zaraz”.

Kamienice

z interesami, czynszem 7.200, cena 58.000, w śródmieściu Bydgoszczy sprzedam. Dziennik Bydgoski pod „Okazyjnie”. (16262)

Dom

(27847) wolne mieszkanie, morga ogrodu na sprzedaż przy wpłacie do 12.000. Właściciel, Ks. Skorupki 63.

Dom

w rynku sprzedam za 12.500. Skład, mieszkanie wolne. Oferty do Dzienn. Bydgoszcz „Rynek”. (27375)

Plac

(27835) budowlany na sprzedaż. Bielawki, Senatorska 34.

Parcele

do budowania na Bielawkach na sprzedaż. Władomoc Pomorska 21, p. prawo. 16326

Dom

sprzedam, wolne mieszkanie. Czarneckiego 2. (27854)

Skład

przy ul. Gdańskiej, najlepsze położenie, z obszernymi oknami i ładnym urządzeniem, nadający się na każdą branżę do oddania. Tylko poważni rezydentanci złożą oferty pod „Skład nr. 10.000” do Dzienn. Bydgoszcz. (27533)

Skład

kolonialny z całym urządzeniem na sprzedaż. Zgł. do Dzienn. Bydgoszcz „Zaraz 5”. (27801)

Sztyd

firmowy ca 80x700 cm korzystnie sprzedam. Zgł. filija Dzienn. „Sztyd” (16135)

Pokój

męski, salon mahoniowy, oraz inne dobre meble, kanapy, leżanki, szafę żelazną sprzedam. Pomorska 55, skład. (16188)

Samochód

„Fiat” 501 limuzyna tania na sprzedaż. Zgł. Dzienn. Bydgoszcz „Stepowa 40”. (27724)

Tanio

sprzedam rolwóz jednokenny. Niebrzegowski, Bydgoszcz, Garbary 10. (27861)

Stół

do wyciągania, kanapa, klatka mosiężna, krzesła, tania na sprzedaż. Zamajskiego 22, III piętro Titza. (27857)

Bryczka

półkryta, dobrze utrzymana tania na sprzedaż. Kujawska 9. (16328)

Pianino

tanio sprzedam. Grunwaldzka 73. (27769)

Szpica

rasowego, młodego sprzedam tania. Sienkiewicza nr. 28, parter. (16329)

KUPNA

Pianino

lub kryż. fortepian kupię za gotówkę. Oferty pod „Pianino” do Dzienn. Bydgoszcz. Toruń. 25709

NAUKA

Angielskiego

naucają Prakt. Kursy Handl. Prof. Jana Hennesa w/m. Chrobrego 7, metoda Berlitz. Zł. 10. mies. 27619

Lekcyj

robót ręcznych wszelkiego rodzaju i haftu udziela się. Plac Piastowski 12, parter lewo. (16324)

Buchalterijne

Współczesne Wykłady Palliera gwarantują wieloletnią samodzielność. Warszawa, Nowogrodzka 48. Zamiejscowiliście. 27822

Lekcyj

gry na skrzypcach dla początkujących oraz kształtowania udziela. Of. do filij Dzienn. Bydgoszcz „Lekcje”. (27843)

POSADY WOLNE

Do

(26116) działu premjowo-pożyczkowego zaangażuje poważny Bank kilku panów i pań w charakterze zastępców. Wynagrodzenie prowizyjne po okresie próbnym pensja. Fachowość zbyteczna gdyż wszystkich bezpłatnie poucza. Szybkie zgłoszenia Lwów, skrytka 271.

500 zł

miesięcznie zarabia handlarze, domokrążni, agenci, sprzedają artykułów dziennych potrzeby. Zgłoszenia pisemne przyjmujcie firma „Par” Katowice, Dyrekcyjna 10 pod „500”. (26171)

Ślusarz

mechanik może się we większym mieście (10.000 mieszkańców) na bardzo korzystnych warunkach, na stałe osiedlić. Zgłosz. pisemne do A. Markowicz, Kartuzy. 27836

Poljerów

wstawia stolarnia mebli Zduny 18. (16244)

Kucharka

względnie kucharz pierwszorzędna zaraz potrzebna. Zgłoszenia z odpisami świadectw i podaniem warunków. Restauracja „Trzy Korony”. Toruń. (27892)

Dzielną

(27803) ekspedjentkę oraz uczenicę do składu rzeźniczego poszukuje Alojzy Poznanski, Grudziądz, ulica Wybickiego 44, telefon 73

Kuchnia

hotelowa na własny rachunek zaraz do oddania Hotel Centralny, Chojnice. (27802)

Uczeń

piekarski potrzebny. Rydzkowski, mistrz piekarski, Fordon. (16133)

POSADY POSZUKUJA

Panna

inteligentna z lepszemu domu obejmie posadę gospodyni domu. Łaskawe oferty skierować pod „E. F.” do filij Dziennika Bydgoskiego. (16088)

Młody

czeladnik stolarski wpracowany we wszelkie prace budowlane, meblowe i reperacje, z dobrymi świadectwami, poszukuje jakiegokolwiek zajęcia w Bydgoszczy, lub na wyjazd. Łask. oferty pod „Czeladnik stolarski” do Dzienn. Bydgoszcz. 27770

Szofer

wyuczony mechanik 25-letnią praktyką poszukuje posady na ciężarówkach, traktorach albo na osobowych. Oferty uprasza się do Dzienn. Bydgoszcz „Sumienność”. (27752)

Sierota

dziewczyna lat 17 z wieści poszukuje pracy do lekkich drac domowych. Adres wskaże Dzienn. Bydgoszcz.

Krawcowa

(27723) która pracowała u krawców jako podręczna, jest dobrze wpracowana w męskiej garderobie poszukuje pracy zaraz. M. Hańc, Dwernickiego 11.

DZIERŻAWY

Ubikacje

fabryczne do wynajęcia. Gdańska 157. (27114)

Skład

z przyległymi ubikacjami zaraz do wynajęcia z towarem lub bez. Wiad. w Dzienniku. 27858

Remizy

(16318) na warsztaty, sklep do owoców i stajnia w centrum miasta natychmiast do wydzierżawienia. Bydgoszcz, ul. Dworcowa 90, I.

Dzierżawa

600 mórg szennej ziemi, zabudowania masywne, dworek 12 pokoi, inwentarz kompletny, na 10 lat. Przejęcie od 60-70.000. wiele innych poleca biuro „Pogon” Dworcowa 80.

Do

(27843) wydzierżawienia w dużej wsi kościelnej 3000 mieszkańców, przy stacji mieszczubiorstwa, skład kolonialny i restauracja zaraz lub 1 stycznia 1931 r. Zgł. przyjmuje K. Murawski, Osie pow. Świecie.

MIESZKANIA

Zamienię

pokój z kuchnią na 2 pokoje z kuchnią z dopłatą, lub takie same. Adres w Dzienn. Bydgoszcz. (27856)

Mieszkania

2-3 pokojowe poszukuje bezdzietne małżeństwo ewtl. czynsz za rok zgóry. Oferty pod „B” do filij Dzienn. Bydgoszcz. (16322)

W Gdyni

lub większej miejscowości Pomorza poszukuje lokalu handlowego na ruchliwej ulicy z oknami wystawowymi od 1 stycznia 1931 r. resp. przed. Spieszne oferty upraszam pod „Gdynia”. (27839)

POKOJE

Pokój

przy ul. pryncypalnej nadający się na biuro zaraz z meblami lub bez do wynajęcia. Oferty pod „Biuro” do Dzienn. Bydgoszcz. (27532)

Ładnie

umeblowany pokój blisko dworca dla solidnego pana od 1 listopada do wynajęcia. Warszawska 19, II prawo. (27652)

Pokoje

1-2 umebl. oddam pożyczającemu 200 zł. Of. pod „Korzyść” do filij Dzienn. Bydgoszcz. (27529)

Pokój

umeblowany dla 1-2. Pomorska 22/23, II pr. (16236)

Stancja

bardzo dobrze polecona dla pani. Świętojańska 13, I lewo. (16266)

Pokój

z utrzymaniem. Św. Trójcy nr. 6a, pt. prawo. (27740)

Pokój

wynajme. Długosza 6, parter lewo. (27764)

2 pokoje

(16330) na biuro możliwe telefon, centrum, poszukuje. Of. z podaniem warunków filija Dzienn. Bydgoszcz „2 pokoje”

Pokój

umebl. osobnym wejściem. Toruńska 18, I p. (27855)

Pokój

umebl. elektr. światło, łazienka do wynajęcia. Chrobrego 13, I p. II wejście. (16182)

Pokój

umeblowany dla 1 albo 2 osób do wynajęcia. Kanałowa 12, II l. (16325)

Pokój

umeblowany dla pani ewtl. małżeństwo intel. pana, ul. Kościuszkii 49, I lewo. (16218)

Pokój

(27859) umeblowany z używanym kuchnią, osobnym wejściem do wynajęcia. Gołębia 29.

2 pokoje

umebl. dla bezdzietnego małżeństwa wynajm. Nowy Rynek 10, I pr. (27851)

Pokój

(27852) umebl. z kuchnią. Bielawy Kaliska 1. Gospodarz.

2 pokoje

dobre umeblowane elektr. światło ewentualnie z używanym kuchnią do wynajęcia. Uroczą 2, parter prawo. (16327)

Pokój

dobre umebl. do oddania. Petersona 11, I. (16323)

RÓŻNE

Żurnale

mód na karnawał 1931 oraz miesięczne na listopad nadeszły. N. Gieryn, Plac Teatralny. (27706)

Bezpłatnie!

(27353) Napisz natychmiast imię, rok, miesiąc urodzenia, otrzymasz analizę charakteru, zdolności, przeznaczenia określenie ważniejszych faktów życia — darmo. 75 gr. (znaczkę pocztową) na przesyłkę załączyć. Warszawa, Psychografolog, Szylter-Szkolnik, Nowowiejska 32.

Pieniądże

(27211) jeszcze raz pieniądze posyła ci się, jak z rogu obfitości. Tucz szybko świnie prawdziwą Centralną Michałowskiego. Nic na tem nie stracisz, tylko się wzbogacisz. Zadać wszędzie tylko w oryginalnym opakowaniu, nigdy luzno. Gdzie nie ma wysła paczki próbną bezpłatnie: St. Michałowski. Wystrzegaj się naśladowców. Fabr. Chem. Poznań, Dworcowa nr. 9.

... „W

cztery oczy”. Szkoła małżeńskiej miłości. Dr. Kehren. Obszerne dzieło omawiające szczegółowo życie płciowe mężczyzny i kobiety. Mnóstwo kolorowych ilustracji, 7 zł. „Higienicznie zapobiegawcze środki w intymnym życiu kobiety”. Dr. Dreksler. 3 złote. Na przesyłkę załączyć 1.50 zł. Księgarnia Wysyłkowa w Jędrzejowie. Skrytka 40 C. P. K. O. 65.703. (26747)

MATRYMONJALNE

Kawaler

przystojny brunet, lat 27, właśc. autobusu, poszukuje współczulki gotówką, później ożenek. Złożenie oferty z fotografią do Dzienn. Bydgoszcz „Brunet”. (27860)

Urzednik

lat 30 szuka żony z gospodarstwa, z gotówką 10 tys. zł. Oferty z fotografią filija Dzienn. Bydgoszcz „Urzednik 30”. (16319)

Kupcy

samodzieln. Dwóch przyjaciół, bez żadnych należności, posiadających po 25.000 i 80.000 zł majątku z powodu braku znajomości poszukują pań do lat 30. Dla wspólnego dobra majątek pożądany. Panie poważnie myślące racza swe oferty złożyć do filij Dzienn. Bydgoszcz „25 i 80”. Anonimy do kossza. 16196

Dwóch

inteligentnych, młodych, przystojnych na wyższych stanowiskach panów posiadających samochód, poszukują znajomości pań, przystojnych z towarzyszeniem cel towarzyski, małżeństwo niewykluczone. Dyskrekcja zapewniona. Oferty z fotografiami, Dzienn. Bydgoszcz „Dyrektorzy”. 27350

NAJLEPSZYM MYDŁEM DO GOLENIA DOBY OBECNEJ JEST
MYDŁO DO GOLENIA *Pomerania*
 T. S. „POMERANIA“
 KAZIMIERZ WOLSKI I SYN - GRUDZIĄDZU (POMORZE)
 ZWRACAMY UWAGĘ NA MARKĘ *Pomerania*

PREMIJOWANE
 MEDYANARODOWEMI
 NAJWYŻSZEMI
 NAGRODAMI

Zupełna Wyprzedaż

z powodu zwinięcia interesu!

Nasz ogólnie znany wielki skład białawców i konfekcji w Bydgoszczy zwiijamy i z powodu tego urządzamy zupełną wyprzedaż. Ponieważ zależy nam na tem, aby wyprzedaż odbyła się w szybkim tempie, sprzedawać będziemy nasze ogromne zapasy towarów **po cenach — wprost nie do uwierzenia niskich bez względu na własne ceny kosztu.**

Wyprzedaż rozpocznie się w poniedziałek, 3 listopada rb.

I będzie się odbywać:

codziennie od godz. 8-ej do 12-ej przed połud. i od 2-ej do 6-ej po południu.

Nadarza się zatem niezwykła okazja korzystnego zaopatrzenia się w towary następujących kategorii:

Białawy
 Jedwabie
 Sukna
 Płótna

Dywany
 Koldry
 Towary krótkie
 Artykuły męskie

Konfekcja damska
 Garderoba męska
 Bielizna
 Trykotaż

(27735)

Siuchniński & Stobiecki

Stary Rynek 3.

BYDGOSZCZ

Telefon nr. 123

Przeniosłem swoją praktykę
na ulicę Grunwaldzką 36.

Przyjmuję członków
 Kasy Chorych miasta Bydgoszczy.
 Godziny przyjęć: 10—12 i 4—6.

Dr med. H. Milcher
 Lekarz prakt. (27711)

W Chełmży

rozpocznam kursy tańców początkujących i nowoczesnych
 z dnem 4. listopada b. r. Zapisy przyjmuje się w sali
 „Hotel Pomorski“.

Koncesj. nauczycielka tańców **A. Tulibacka.**

W Więcborku

rozpocznam kursy tańców początkujących i nowoczesnych
 z dnem 6. listopada b. r. Zapisy przyjmuje się w sali
 p. Umińskiego.

Koncesj. nauczycielka tańców **A. Tulibacka.**

PIANINA

piękne w głosie, solidnie wykouane, poleca
 najtaniej na spłaty do 18 miesięcy

O. Majewski, fabr. pianin
 Bydgoszcz, ul. Pomorska 65. (27416)

Meble

jadalnie, sypialnie i po-
 koje męskie dębowe, orze-
 chowe, palizandrowe i so-
 snowe, także różne meble
 pojedyncze i wyściełane
 w wielkim wyborze na
 dogodnych warunkach,
 najtaniej poleca (21518)

Zieliński

Bydgoszcz
 ul. Sniadeckich 43
 Tel. 1707.

Drzewa owocowe

wszelkiego rodzaju,
 krzewy owocowe,
 róże, drzewa i krze-
 wy ozdobne, krzewy
 na żywopłoty, sa-
 dzonki truskawek,
 szparagowe i t. d.
 poleca (27072)

Robert Böhme T. z o. p.
 Bydgoszcz, ul. Jagiellońska 59
 Tel. 42.

Cennik na życzenie.

Szkoła Zawodowa Żeńska Bydgoszcz, Gdańska 67

urządza

Półroczny Kurs Gospodarstwa Domowego

czyli kurs gotowania, pieczenia, szycia, kroju, prania, prasowania, robót ręcznych itd. Warunki bardzo dogodne. Początek kursu dnia 15 listopada br. Wpisy przyjmuje się codziennie od 11—1 w szkole. — Uczennice są uprawnione do zniżek kolejo-
 wych, a córki urzędników państwowych do zwrotu szkolnego. (27995)

Dyrekcja.

Tartak Zimnewody

Gustaw Kobelt
 Toruńska 48, Tel. 2148

dostarcza jako specjalność:

suche deski podłogowe

heblowane i szpundowane
 oraz wszelki tarty mater-
 jał budowlany i stolar-
 ski. 15107

Wielka zniżka cen mięsa wieprzowego. Bardzo tanio!

Sprzedajemy (27682)

Sadło	po zł 1,50 za funt
Poświśle	„ 1,25 „
Drobne mięso	„ 90 „
Kość z mięsem	„ 50 „
„ z ogonkami	„ 25 „
„ drobne	„ 15 „
Baki	„ 90 „
Stópk	„ 15 „
Lby	„ 30 „
Nerki	„ 80 „

w następujących składach:

Zbożowy Rynek nr. 11
 Grunwaldzka nr. 126
 Plac Piastowski nr. 11
 Józef Borowski Długa 16.

Export-Bacon Nakło

Uczni

poszukuje zaraz (27733)

J. Schülke
 mistrz stolarski
 Marcinkowskiego 3.

Wyciąć!

Szczęście i dobrobyt przez

LOSY I. klasy 22. Polskiej Państwowej Loterii Klasowej.

Główna wygrana **1.000.000 zł**

oprócz tego 23 premii wygranych po złotych 400.000, 200.000,
 100.000, 75.000 itd., ogólnie 105.000 wygranych na
32.000.000 zł.

Ciągnięcie już dnia 18 i 20 listopada 1930.

1/4 los 10.—

1/2 los 20.—

1/1 los 40.—

Kolektury moje — dzięki wyjątkowemu szczęściu — cieszą się w całej
 Polsce nadzwyczajnym powodzeniem, więc kup natychmiast los szczę-
 ścia do I. kl. Polskiej Państw. Lot. Kl. w najszybszej Kolekturze

JULJANA LANGERA, Poznań

Centrala: Wielka 5.
 Oddział: Fredry 3.

Telefon 16-37. P. K. O. 212475.

WARSZAWA, Dworzec główny, GDYNIA, Staromiejska.

Zamówienia załatwia się odwrotną pocztą. (27507)

W tem miejscu wyciąć:

Zamówienie.

Niniejszem zamawiam do I. kl. 22. Polskiej Loterii Państwowej

1/4 los po 10.— zł

1/2 los po 20.— zł

1/1 los po 40.— zł

Należytość uiszczę natychmiast po otrzymaniu losów blankietem
 nadawczym P. K. O. 212 475 przez firmę załączonym.

Imię i nazwisko .....

Dokładny adres: .....

Wyciąć!

Ogłaszajcie się w Dzienniku Bydgoskim!

„GE-TE-WE“

GÓRNOŚLĄSKIE TOWARZYSTWO WĘGLOWE

Biurow sprzedaży węgla koncernu

„Giesche Sp. Akc. w Katowicach“.

Poleca do wagonowej dostawy z kopalni i drobnej ze składnicy

węgiel, koks hutniczy i drzewo opałowe.

Węgiel z pierwszorządnych kopalń Gieschego jak: Cleofas, Carmer, Wilhelm i Richthofen
 Dostawy na miejscu uskuteczniamy loco piwnica. (25662)

Oddział w Bydgoszczy, ulica Gdańska 162. - Tel. 668 i 720.

Ceny ogłoszeń: 25 gr. za wiersz milimetryowy na stronie 7-linowej szerokości 38 mm. Za reklamy na stronie przed ogłoszeniami 60 gr., w tekście na drugiej i trzeciej stronie 1,00 zł., na dalszych stronach 85 gr. za milim. 1 łam., szer. 67 mm. Drobne ogłoszenia słowo tytułowe 25 gr., każde dalsze 15 gr.; dla poszukujących pracy oraz na nekrologi 20% zniżki. Większe ogłoszenia, zamieszczone wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłym dziale ogłoszeniowym. Przy powtórzeniu ogłoszeń o tym samym tekście udziela się rabatu. Przy konkursach i dochodzeniach sądowych wszelkie rabaty upadają. — Ogłoszenia zagraniczne 25% dopłaty. — Ogłoszenia skomplikowane oraz z zastrzeżeniem miejsca o 20% drożej. Za terminowe umieszczenie i przepisane miejsce administracja nie odpowiada. — Miejsce płatności: Bydgoszcz. — Konta bankowe: Bank Związku Spółek Zarobkowych, Bank Ludowy, Bank M. Stadhagen. — Konto czekowe: P. K. O. 203713 Poznań.

Wydawca, nakładem i czcionkami: Drukarnia Bydgoska Sp. Akc. w Bydgoszczy. — Za redakcję odpowiedzialny: Stanisław Nowakowski w Bydgoszczy.